

TEMA BROJA

**Planinarenjem
će se baviti
svako!**

VISOKOGORSTVO

- Elbrus
- Kapadokija
- Olimp
- Visoke Tatre
- Durmitor i Komovi

SAVETI I TRIKOVI

5 stvari koje treba uzeti u obzir
UPLANINI TOKOM JESENI

MARKET

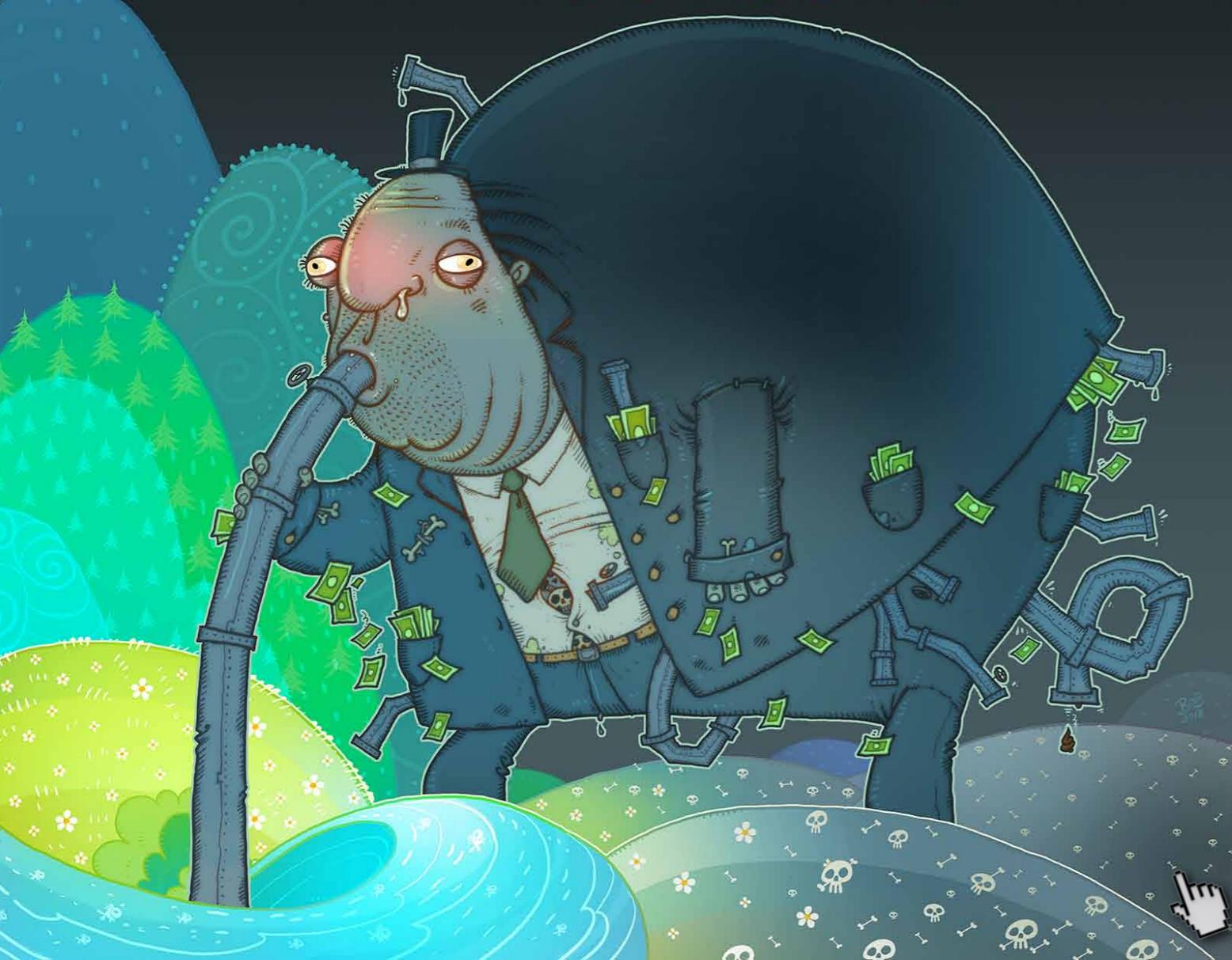
Izbor

**Penjačkih
pojaseva
za decu**

KO УБИЈА РЕКУ

УБИО ЈЕ РИБУ, УБИО ЈЕ ШУМУ,
УБИО ЈЕ ПТИЦУ, УБИО ЈЕ ПЛАНИНУ.

МХЕ СУ ЗЛО!

BESPLATNI OUTDOOR MAGAZIN / 15. oktobar 2019.

→ AONS

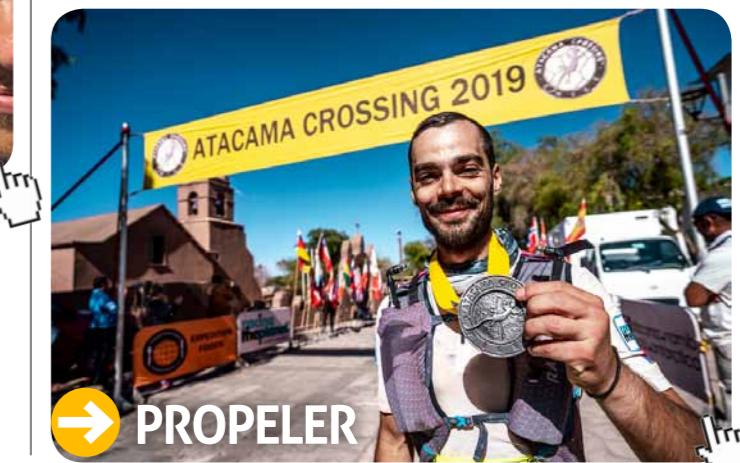

96 Paklenica

Četiri člana družine Alpinističkog odseka Novog Sada, krenuli su put najvećeg hrvatskog penjališta dobro poznatog u celom regionu, pa i u svetu...

92 Pobeda Jovice Spajića

Ultramaratonac iz Srbije pobednik je jednog od najtežih svetskih trka „Atacama Crossing”, održane u pustinji u Čileu...

→ PROPELER

120 Market - Izbor deset penjačkih pojaseva za decu

Republike Srpske i Makedonije krenula je u mitski pohod...

66 Visoke Tatre

Vreme je za novu avanturu - nedelju dana na Visokim Tatrama u Slovačkoj

28 Skijama na krov Evrope

Dvojica entuzijasta krenuli su put Elbrusa i na završnom usponu uspjeli doći na skijama do 4.600 m...

44 Vrhovi Kapadokije

Grupa planinara iz više gradova Srbije, Republike Srpske i Makedonije ispenjali su tri vrha u Kapadokiji...

54 Olimp

Grupa od 50-ak planinara iz Srbije,

penjanje u ledu PSS „Draj tuling radionica 2019”, Ovčar Banja...

80 Durmitori Komovi

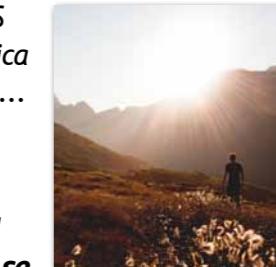
Trojac iz PSK „Balkan“ istraživao je crnogorsko gorje

KES „ARMADILLO“

104 Drajtuling radionica

Komisija za drajtuling i takmičarsko

mreže od odbačene ribolovne opreme

Svake godine u našim okeanima završi i do 800.000 tona ribolovnih mreža...

138 Slučaj mini-hidroelektrane u Rakiti pred Savetom Evrope

PUTOVANJA

140 Ružičasto jezero na Krimu

Zahvaljujući Instagramu ovog smrta saznali da Rusija ima ružičasto sibirsko jezero...

LAVINOZNO!

112 Crna hronika ovog leta, nadam se zadnji put

treba uzeti u obzir pri planinarenju u jesen

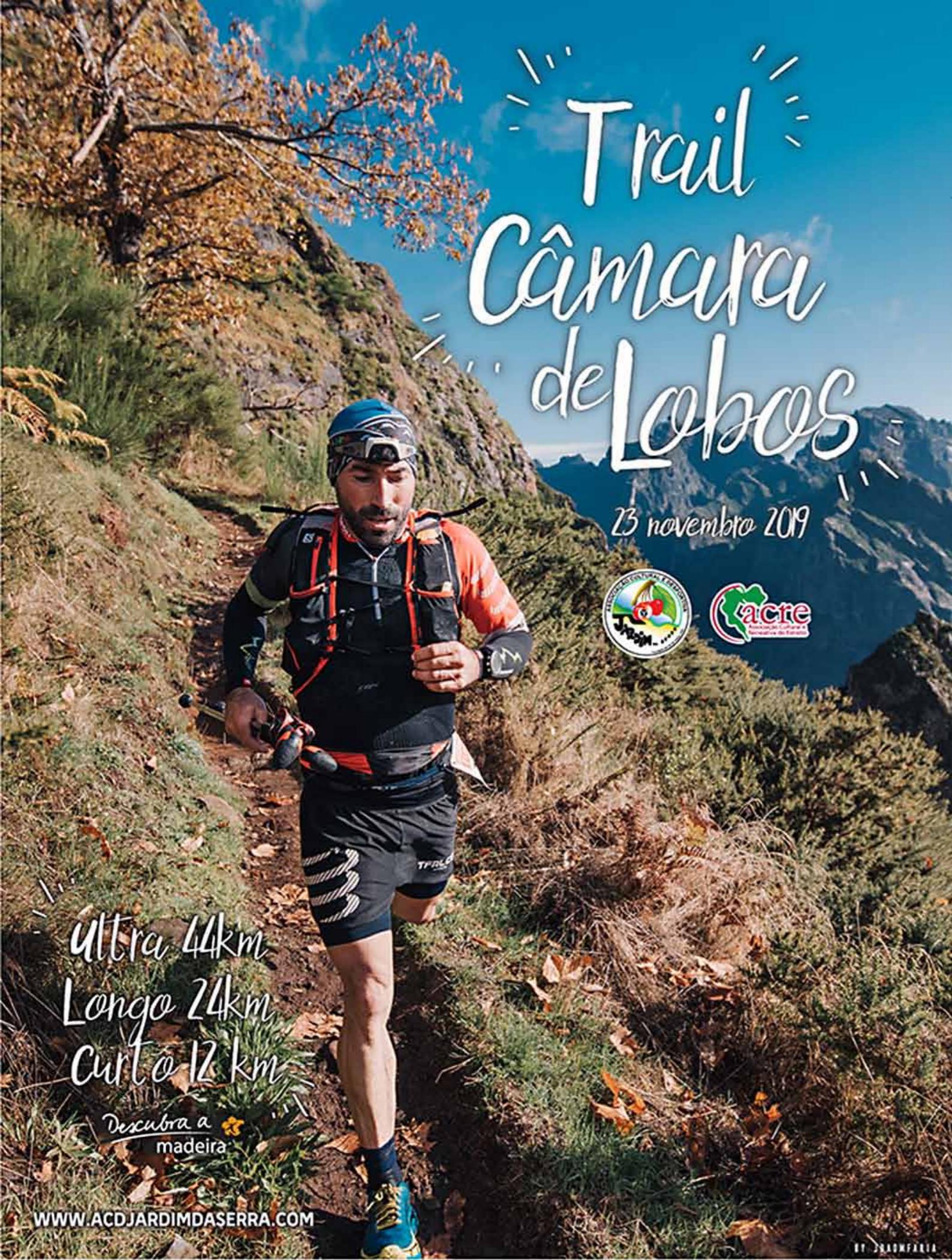
Zlatni jesenji dani odlični su za planinarenje. Ali trebali biste da razmislite o nekim stvarima, kako ne bi bilo loših iznenadenja!

EKOLOGIJA

130 Glečeri se tope

Otanjanje glečera destabilizuje planine i povećava rizik od klizišta i poplava...

128 Pet stvari koje

Postanite

PATREON

podržite naš rad

DONIRAJ
PayPal

MOJA PLANETA 80 • oktobar 2019.
Besplatni outdoor magazin za aktivan život • PDF izdanje

Osnivač i izdavač:

Studio za dizajn „Smart Art“

Adresa redakcije:

Narodnog fronta 65, 21000 Novi Sad

Glavni i odgovorni urednik:

Jovan Jarić (jovanjaric@mojaplaneta.net)

smartART

Art direktor:

Marica Puškaš

Prelom:

Studio za dizajn „Smart Art“

Fotografije:

Dreamstime, Pixabay, Studio za dizajn „Smart Art“

Advertajzing:

062/22-37-47

Izdanje je besplatno i distribuiraju se u PDF formatu, putem elektronske pošte. Stari brojevi se mogu downloadovati iz arhive sa Internet adresi: www.mojaplaneta.net

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
796.5

MOJA planeta [Elektronski izvod] : besplatni outdoor magazin za aktivan život / glavni urednik Jovan Jarić. - Online izd. - Elektronski časopis. - 2010, br. 1 - . - Mesečno. - Dostupno na <http://www.mojaplaneta.net>

ISSN 2217-3307

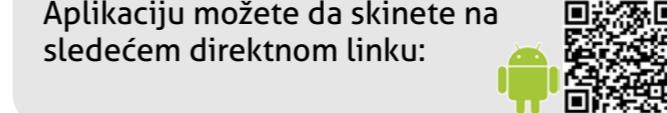
COBISS.SR-ID 255946503

Magazin upisan u Registar javnih glasila Srbije pod registarskim brojem:
DE: 000002

Izдавač zadržava sva prava. Svi autorski tekstovi, fotografije i ostali sadržaji objavljeni su uz odobrenje autora. Svi pisani i foto materijali u vlasništvu su Studija „Smart Art“ i autora. Kopiranje, dalja distribucija tekstova (delimično ili u potpunosti) i fotografija u komercijalne svrhe zabranjena je u svim medijima bez pismene dozvole Studija „Smart Art“ i autora. Tekstovi i fotografije se objavljaju isključivo bez novčane naknade. Redakcija i izdavač ne odgovaraju za sadržaj i istinitost reklamnih poruka i tekstova. Redakcija i izdavač ne odgovaraju za štamparske i nenamerne greške. Redakcija nije obavezna da vraća i odgovara na primljene rukopise, fotografije i elektronsku poštu.

ČITAJTE NAS PREKO SMARTPHONEA

Naše novine takođe možete da čitate koristeći aplikaciju NOVINARNICA.NET (za android operativni sistem), a magazin potražite u kategoriji besplatne novine. Aplikaciju možete da skinete na sledećem direktnom linku:

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

SLEDEĆI BROJ MAGAZINA „MOJA PLANETA“ IZLAZI 10. DECEMBRA 2019.

POTRAŽITE NA:
www.mojaplaneta.net

Pronadite svoje mesto na planini

ADRESAR PLANINARSKIH DOMOVA
IZ CELOG REGIONA NA JEDNOM MESTU

Stare brojeve magazina „Moja planeta“ možete skinuti sa Internet adresi:

www.mojaplaneta.net

na linku ARHIVA

Treba ostati pozitivan,
bez obzira na okolnosti

Bjelasica i Komovi, Nacionalni park „Biogradska Gora”

Razmer: 1:60.000

Format: 66 x 94 cm

Format savijene: 12 x 23 cm

Opis: Na planinarsko-turističkoj karti planina Bjelasica i Komovi prikazana je granica nacionalnog parka Biogradska Gora sa granicom zaštićenog područja.

Na poledini karte date su turističke informacije sa fotografijama i tekstovima o planinama Bjelasci i Komovima, nacionalnom parku i gradovima Kolašin, Bijelo Polje, Mojkovac, Berane i Andrijevica, koji se nalaze na obodu planine Bjelasice.

Cena: 500 din. + PTT

Stara planina, park prirode

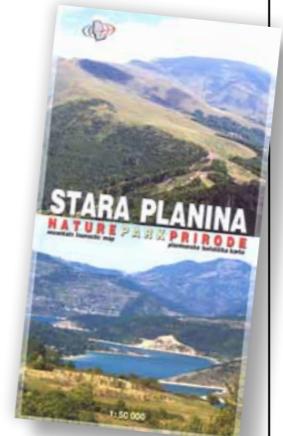
Razmer: 1:50.000

Format: 67 x 96 cm

Format savijene: 12 x 23 cm

Opis: Na planinarsko-turističkoj karti područja Stare planine i Pirotu prikazano je područje parka prirode Stara planina sa granicama rezervata I i II stepena zaštite i lokacijama turističkog sadržaja. Na poledini karte date su fotografije i podaci na srpskom i engleskom jeziku o odlikama oblasti Stare planine, flori, faunu i vegetaciju ovog područja i turističkim objektima i izletištima. U prilogu je data karta područja parka prirode i turističke regije u sitnijoj razmeri.

Cena: 500 din. + PTT

Rajac, planinarsko turistička karta

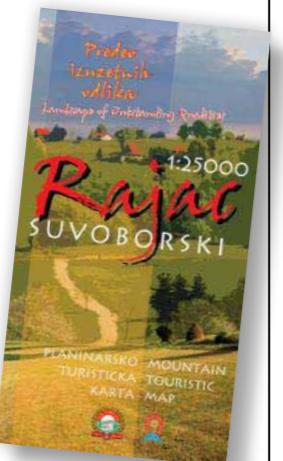
Razmer: 1:25.000

Format: 96 x 67 cm

Format savijene: 12 x 22 cm

Opis: Planinarsko turistička karta Rajca izrađena je u saradnji sa Planinarskim društvom „Pobeda“ i na njoj je prikazano šire područje Rajca: od Ljiga na severu do Koštunića na jugu i od Struganika na zapadu do Boljkovca na istoku.

Cena: 500 din. + PTT

Distributer:
magazin „Moja planeta“
Karte možete naručiti na e-mail:
magazin@mojaplaneta.net

RADAN i okolne planine, planinarsko turistička karta

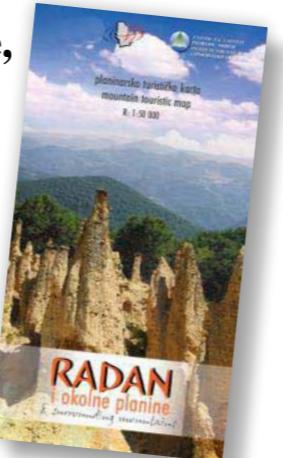
Razmer: 1:50.000

Format: 96 x 67 cm

Format savijene: 12 x 22 cm

Opis: Na karti je prikazano područje planine Radan planine i okolnih planina. Označeni su Đavolja varoš, Caričin grad i Prolom Banja sa turističkim objektima, stazama zdravlja i lovištima. Na poledini karte dati su osnovni podaci o prirodnoj i kulturnoj baštini i turističkim objektima na tom delu Srbije na srpskom i engleskom jeziku sa odgovarajućim fotografijama.

Cena: 500 din. + PTT

Suva planina i Svrliške planine, planinarsko turistička karta

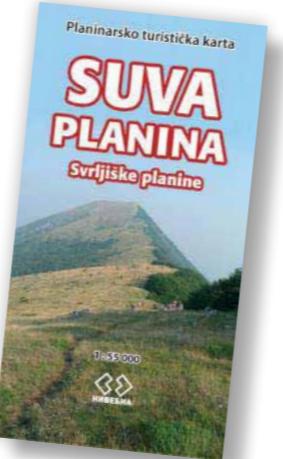
Razmer: 1:55.000

Format: 96 x 67 cm

Format savijene: 12 x 22 cm

Opis: Na karti je prikazana Suva planina i Svrliške planine sa prirodnom i kulturnom baštinom, turističkim objektima i obeleženim planinarskim stazama. Na poledini karte se nalaze fotografije sa odgovarajućim tekstom na srpskom i engleskom jeziku.

Cena: 500 din. + PTT

Valjevske planine, planinarsko turistička karta

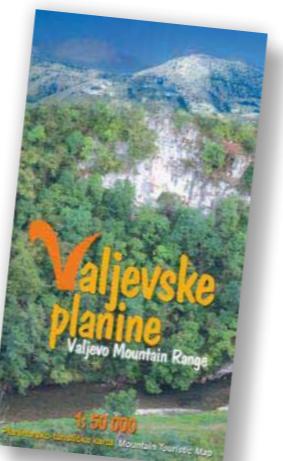
Razmer: 1:50.000

Format: 96 x 67 cm

Format savijene: 12 x 22 cm

Opis: Na karti je prikazano područje Valjevskih planina sa prirodnom i kulturnom baštinom i turističkim sadržajem. Na poledini karte date su fotografije sa odgovarajućim tekstom na srpskom i engleskom jeziku.

Cena: 500 din. + PTT

Divčibare, planinarsko turistička karta

Razmer: 1:6.500

Format: 96 x 67 cm

Format savijene: 12 x 23 cm

Opis: Karta je izrađena na ortofoto podlozi sa prikazom turističkog sadržaja, planinarskim stazama, označenim vidikovcima i dr. Na poledini karte dat je tekst sa fotografijama o turističkom sadržaju na srpskom i engleskom jeziku.

Cena: 500 din. + PTT

Nacionalni park „Fruška gora”

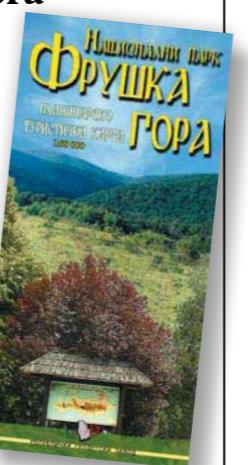
Razmer: 1:60.000

Format: 96 x 55 cm

Format savijene: 12 x 25 cm

Opis: Na planinarsko-turističkoj karti prikazano je područje nacionalnog parka Fruška Gora sa granicama zaštićene zone, granicama I, II i III stepena zaštite. Na poledini karte nalaze se informacije o Fruškoj Gori i Sremskim Karlovcima sa fotografijama.

Cena: 500 din. + PTT

Vlasina, predeo izuzetnih odlika

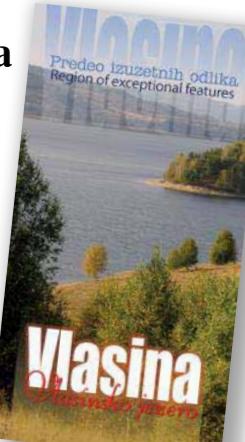
Razmer: 1:30.000

Format: 97 x 96 cm

Format savijene: 12 x 22 cm

Opis: Karta prikazuje područje Vlasinskog jezera sa širim okruženjem, zaštićeno krajem 2005. godine kao predeo izuzetnih odlika „Vlasina“ i kategorisano kao prirodno dobro od izuzetnog značaja za Srbiju. Na poledini karte dat je tekst na srpskom i engleskom jeziku sa podacima o ovom predelu.

Cena: 500 din. + PTT

Nacionalni park „Tara”

Razmer: 1:50.000

Format: 75 x 60 cm

Format savijene: 12 x 25 cm

Opis: Na planinarsko-turističkoj karti prikazano je područje NP „Tara“ sa rezervatima prirode, planinarskim i pešačkim stazama i turističkim sadržajem. U prilogu su fotografije vrsta biljaka i životinja. Na poledini karte dati su plan grada Bajina Bašta i karta Šarganske osmice, kao i opisi turističkih izletišta.

Cena: 500 din. + PTT

Tel/fax: 021/780 - 537

Mobil: 065/888-08-57

E-mail: ekolist@yahoo.com

www.ekolist.org

*Prodaja u pretplati

20 PLANINARSKO-BICIKLISTIČKIH KARATA FRUŠKE GORE

+ ВОДИЧ СА ОПИСИМА СТАЗА НА 140 STRANA

Novo izdanje sa ucrtanim novim stazama Fruškogorskog maratona

Format: 46 x 34 cm

Format savijene: 17 x 15,5 cm

Tekstualni deo: 140 stranica + geografske karte [20 presavijenih listova]

Opis: Koliko ste se puta zapitali, boraveći na Fruškoj gori, kada ste na mnogo mesta oko sebe videli planinarsku markaciju (oznaku na drveću, putu, ogradi), beo krug i crveno srce u sredini: „Šta ovo znači?“ Evo odgovora na to pitanje: To je markacija staza planinarskog maratona na Fruškoj gori, koju smo mi odabrali, kao simbol zdravlja. Ovom markacijom pokriveno je ukupno 19 staza maratona na Fruškoj gori, u ukupnoj dužini od 932,066 km, od čega je 97% staze u šumi. Od sada ne bi smela da postoji dilema kuda koja staza vodi. Uz pomoć ovog vodiča moći će preko cele godine, a ne samo u dane kad se održava planinarski maraton, u vremenu koje vama odgovara, da odaberete bilo koju od staza maratona i da je bez ikakvih teškoća uspešno savladate. Ja vam savetujem da stazu birate uvek prema svojim trenutnim psihofizičkim mogućnostima, i nemojte birati onu koju volite, već odaberite onu koja će vas posle prolaska učiniti srećnijim i zadovoljnijim.

Pred vama je veliki izbor, staza je ukupno 19 i njima je pokriven najlepši deo naše lepotice Fruške gore. Karte koje imate u prilogu ovog vodiča biće vam od velike koristi. U opisu staza maratona često se pominje reč kontrolna tačka (KT), koja je bitna samo u dane održavanja maratona, kada se na posebnoj kontrolnoj knjižici overava prolazak kroz određeni predeo.

Vreme potrebno da se staza savlada, u vodiču je dato uz prepostavku lagane šetnje i uživanja u planini. Dobro fizički i psihički pripremljeni ljubitelji prirode, dato vreme će znatno, znatno skratiti.

Poštovani planinari, maratonci, planinski biciklisti, ljubitelji prirode i rekreacije u njoj, zaljubljenici u Frušku goru, zarazite se prirodom zarad zdravlja – poštujmo prirodu, postignimo nedostizno...

Cena kompleta: 1.000 din + PTT

Karte možete naručiti na mail:
magazin@mojarplanet.net

Potrebno je da nam pošaljete vaše ime, prezime, adresu, broj telefona, koju kartu želite i koju količinu naručujete.

PORUČITE

ŠIRINE I DUŽINE

Za nama je 80 brojeva magazina „Moja planeta“ i sa ovim brojem ulazimo u desetu godinu izlaženja. Sasvim suprotno očekivanjima - nismo zgrnuli brdo para, ali mi smo bogati ljudi!

Dok žvrljamo po jubilarnom osamdesetom broju, spremamo se da uskočimo u desetu godinu izlaženja magazina „Moja planeta“. Tog oktobra 2010. godine, imali smo tek tridesetak mršavih strana i nekoliko stotina čitalaca - uglavnom prijatelja s Facebooka, s kojima smo podelili prvi broj. Voleli bismo da kažemo da je taj prvi broj odjeknuo, da su svi poludeli za nama i da smo do sada ostvarili neviđen priliv sredstava na naš bankovni konto... Nažalost, godine su prolazile, ali ništa od gomile novca! Nismo se obogatili, ali - ruku na srce, naš kapital je rastao. Međutim, on je sasvim drugačije prirode...

Možda ne sedimo na gomili novčanica, ali možemo da se pohvalimo da su na oko 12.000 stanica našeg magazina proteklih godina svoje tekstove objavljivali naši dragi saradnici iz svih republika bivše Jugoslavije. Njih 124 je pisalo o raznim outdoor sportovima, avanturama, ekspedicijama, pojedinačnim akcijama... Neki su pisali u okviru svojih stalnih rubrika, a neki da predstave svoje uspehe, sportove ili društva...

Danas, naš magazin stiže na više od 14.000 e-mail adresa. To su ljudi iz celog regiona koji nas godinama

prate, čitaju, dele i podržavaju putem PATREON-a. Oni su ujedno i čitaoci i saradnici koji računaju na nas da ćećemo učestvovati u svim njihovim outdoor pohodima. Zajedno smo popeli neslućene visine, prešli granice koje nismo verovali da možemo preći, ostali bez reči pred lepotama koje samo priroda može da dizajnira...

Imamo neverovatnu kilometražu! Posetili smo sve kontinente, bazali po 8.000+, zaronili u okeane, plivali, okretali pedale, leteli, trčali, upoznavali predele, ljude i kulture na raznim meridjanima... I ne samo to: odneli smo im komadić svog neba. Stekli smo prijatelje i o njihovim avanturama razgovarali na raznim jezicima. Trudili smo se da vas inspirišemo i pozovemo u istraživanje... Bili smo vaša spona s Prirodom, čak i kada ste je veštoto izbegavali...

Počeli smo kao besplatni medij, a tako ćećemo i da nastavimo. Postojaćemo dok nas vi budete želeti. To nam redovno dajete do znanja svojim uplatama putem PATREON-a. Za sada smo zadovoljni - nastavite tako!

S poštovanjem,
urednik magazina „Moja planeta“
Jovan Jarić

PORTUGALIJA

UKRATKO O...

U Portugaliji se ne nalazi samo lepa obala i slikoviti gradovi, veći imaju i zanimljivih pešačkih staza. Postoji ih više od 500 širom cele zemlje - od popularnih do retko posećenih u neverovatnim planinskim krajolicima. Na planinarenje možete krenuti sami ili iznajmiti lokalne vodiče.

15 pešačkih staza u Portugaliji

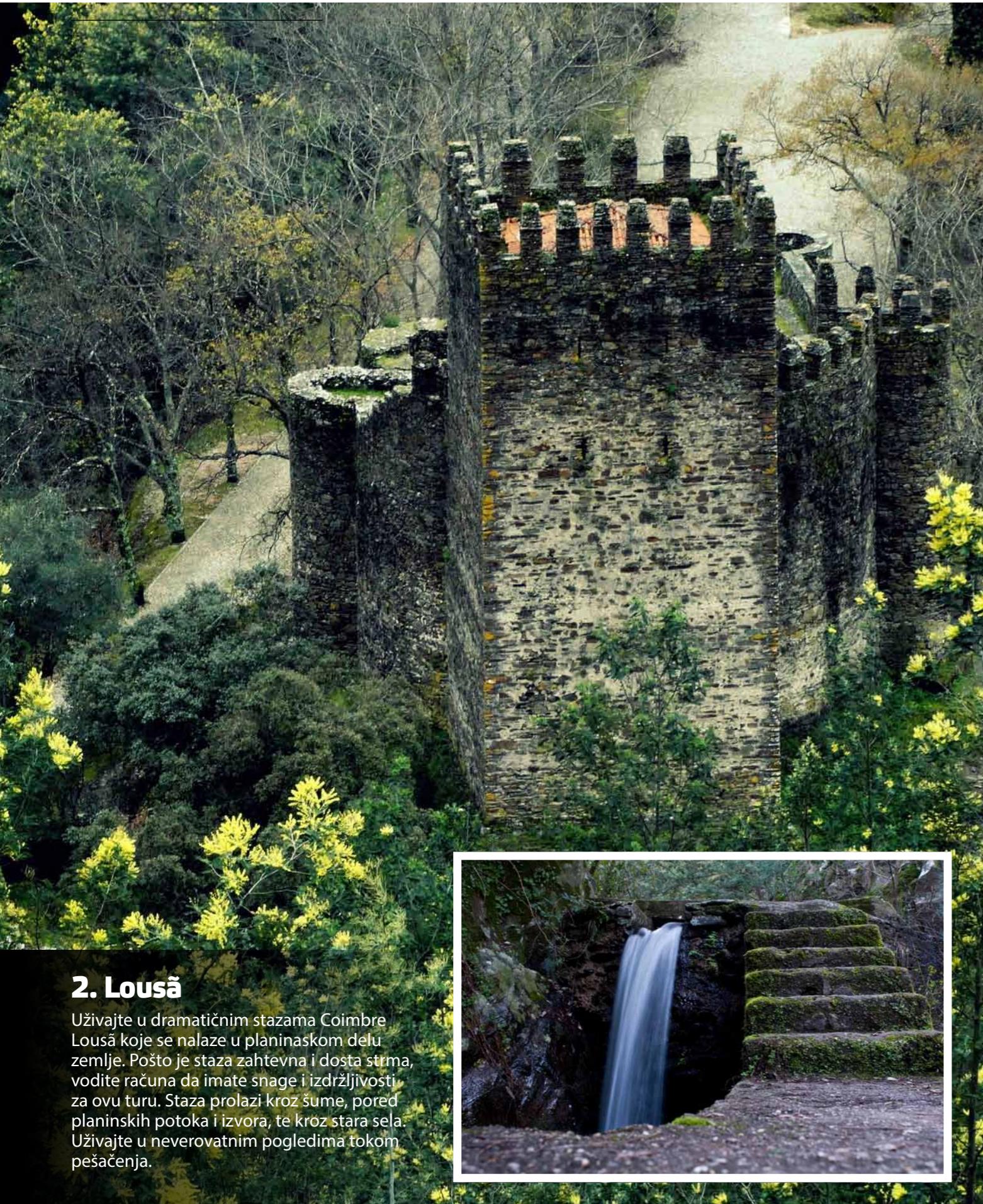
1. Rota Vicentina

Ako vas interesuje višednevno pešačenje, krenite prema Rota Vicentina. Smeštena je na samu krajnju jugozapadnu tačku Evrope i ovde se pruža jedna od najlepših staza, poznata kao „istorijski put“. Put je dug 230 km i najduža je ruta u regionu. Počinje od Santiago do Cacéma do rta São Vicente. To je seoska staza, s 12 etapa kroz šumske predele, gradove i sela sa stoletnom istorijom, a može se preći pešice ili biciklom.

„Ribarski put“ obuhvata 125 km obale, između Porto Cova i rta São Vicente, koristeći staze koje pružaju pristup plažama. To je isključivo pešačka staza, fizički zahtevnija, a organizovana je u pet etapa.

Cela staza ima oko 450 km, ali se mogu prelaziti i kraće destinacije. Staza ide obalom, pored litica, delom ide kroz ravnicu i prolazi kroz zanimljiva rustična sela.

2. Lousă

Uživajte u dramatičnim stazama Coimbre Lousă koje se nalaze u planinaskom delu zemlje. Pošto je staza zahtevna i dosta strma, vodite računa da imate snage i izdržljivosti za ovu turu. Staza prolazi kroz šume, pored planinskih potoka i izvora, te kroz stara sela. Uživajte u neverovatnim pogledima tokom pešačenja.

3. Óbidos

Ova staza postaje sve popularnija i veliki broj lokalaca i turista odlazi na ovu destinaciju zbog planinarenja i biciklizma. Ako ste outdoor entuzijasta, ne smete propustiti ovu stazu. Deo rute pod nazivom Várzea da Rainha, jedna je od najlepših i povezuje Óbidos s plažom Praia do Bom Sucesso. Možete svoje pešačenje završiti kupanjem u moru.

4. Nacionalni park Peneda-Gerês

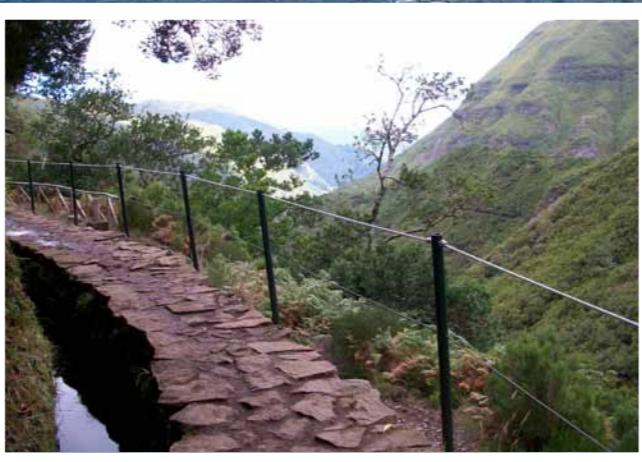
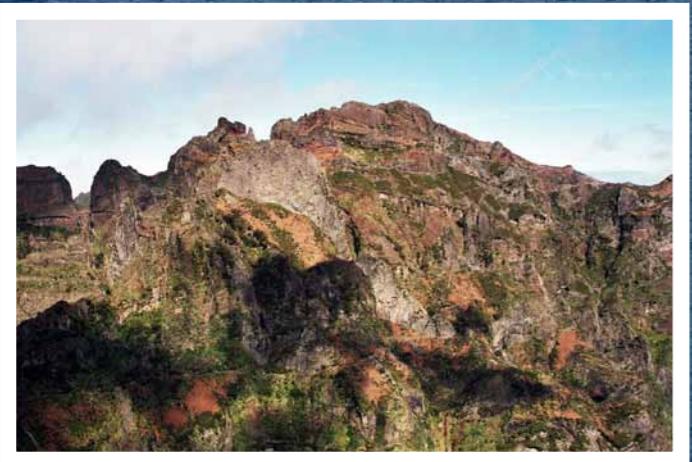
Peneda-Gerês je jedini Nacionalni park u Portugaliji (ostalo su parkovi prirode s nešto nižim stepenom zaštite) i smešten je na severozapadu zemlje. Nalazi se velikom prostoru i sa netaknutom prirodom i pruža puno mogućnosti za ljubitelje outdoor sportova. Osim planinarenja, može se uživati u vožnji kajakom, jahanju i u još mnogo toga. Tu su građevine u Castro Laboreiro i Lindoso, iz megalitskog doba, svedočanstva o rimske okupacije i rimskom putu ili „geira“. Postoje staze različitih dužina, kružnih, ali i onih koje vode do pojedinih sela.

5. Madeira

Madeira je glavno ostrvo Portugala i veoma je pogodno za planinarenje zbog vulkanske prirode terena sa šljastim vrhovima dramatičnog izgleda. Najbolja pešačka ruta je oko Pico Ruivo-a koja će vas odvesti do vrha (1.861 metara), a potom do sela Ilha. Još jedna popularna ruta je Vereda da Encumeada koja će vas voditi duž planinskog grebena.

6. Penafiel

Smešten u blizini Porta. Pešačenje Penafielom vodiće vas kroz slikovita stara sela. Imaćete dodir sa lokalni životom i priliku da razumete kulturu zemlje. Možete da obiđete manastir Paço de Sousa, staru romaničku crkvu iz 10. veka. Regija je poznata po vodenicama i ima bogatu tradiciju pravljanja hleba, što sve možete otkriti u „Muzeju hleba“ u mestu Penafiel. Ako se umorite na pešačenju, trenutke predaha provedite u termama „São Vicente“.

7. Serra da Estrela

„Zvezdane planine“ su najviši planinski lanac u kontinentalnom Portugalu (najviša tačka 1.933 metra). U ovom Parku prirode ima nekoliko staza i ruta za planinarenje i pešačenje. Prosečni godišnji vremenski uslovi odlični, dok su maj i oktobar idealni meseci za boravak u prirodi. Ceo kraj je poznat po ovčarstvu i tradicionalnom siru.

8. Park prirode Montesinho

Smešten je u severoistočnom delu Portugalije i gotovo je odečen od ostatka zemlje, te nudi nedirnutu prirodu. Možete da planinarite do Serra de Montesinho, najvišeg vrha u regiji ili odaberete lakšu stazu i prošetate do sela Dine. Ovo je sedna od omiljenih destinacija za „birdwatching“.

9. Sintra

Sintra je šarmantan gradić, na samo nekoliko minuta udaljenosti od glavnog grada Lisabona. Grad koji se nalazi u planinama Sintra i savršen je za pešačenje. Dve najpopularnije planinarske rute odvode vas do najimpozantnijih spomenika na ovom prostoru, Palacio de Pena i maorskog dvorca. Ostali zanimljivi spomenici na koje možete posetiti su Chalet da Condessa D'Edla i Vila Sassi.

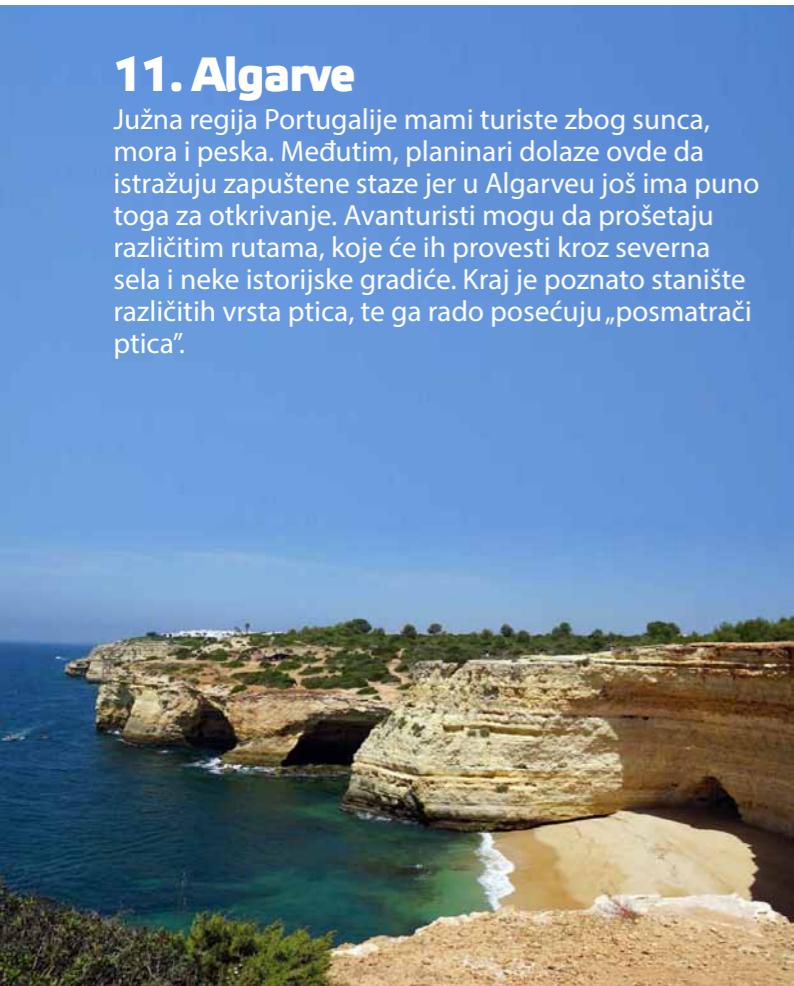
10. Mafra

Vaše pešačenje kroz Mafru odveće vas kroz različita sela i plaže. Dakle, dobijate mešavinu zabave i avanture na otvorenom. Uživajte u pešačenju dok prelazite različita prirodna okruženja i komunicirate sa meštanima. Nacionalna palata Mafra upisana je u UNESCO-v registar svetske baštine. Izgrađena je u baroknom stilu i nadahnula je i portugalskog nobelovca Joséa Saramaga da napiše svoj roman „Baltasar i Blimunda“.

11. Algarve

Južna regija Portugalije mami turiste zbog sunca, mora i peska. Međutim, planinari dolaze ovde da istražuju zapuštene staze jer u Algarveu još ima puno toga za otkrivanje. Avanturisti mogu da prošetaju različitim rutama, koje će ih provesti kroz severna sela i neke istorijske gradiće. Kraj je poznato stanište različitih vrsta ptica, te ga rado posećuju „posmatrači ptica“.

12. Costa do Estoril

Možda ova obala jeste poznata kao Portugalska rivijera, ali ne dozvolite da vam luksuzna obala skrene pogled s prirode u zaleđu. Pešačenje u Costa do Estoril je najbolji način da se otkrije svaki element prirodnih formi koje čine ovaj kraj zanimljivim mestom. Kada pešačite u ovoj regiji, naići ćete na dva zanimljiva parka, Poets Park i Park Marechal Carmona. Uživajte u čistom vazduhu i veoma lepim krajolicima.

14. Alentejo

Alentejo vam nudi obilje skrivenih mesta i lepih pejzaža koji su ispunjeni uzbudljivim rutama i stazama. Istražite park prirode Sierra de São Mamede pešice ili na biciklu. Prostire se hiljadama hektara i ima puno ruta koje prolaze kroz brda, doline i potoke. Veliki deo ove regije prekriven je blago zatalasanim zelenim pašnjacima, a posebnu atrakciju predstavlja obala, s vertikalnim kamenim odsecima.

13. Serra d’Ossa

Borba-Serra d’Ossa nalazi se u prelepoj regiji Alentejo. Zbog arhitekture i upotrebe belog mermera, poznata je i kao „belo zlato“. Možete da istražite lokalne staze, kapelu i selo São Gregório koji se nalaze u podnožju visokih planina.

15. Setúbal

Ako volite šetanje, planinarenje ili trekking, onda krenite prema prelepoj destinaciji Setúbal. Sa velikim izborom različitih pešačkih staza preko rezervata, parka ili plaže možete da odaberete ono što volite. Percuso dos Moinhos Trail namenjen je onima koji traže duže izlete, a staza će vas voditi kroz egzotičnu vegetaciju i pored vetrenjača. Percuso dos Gaiteiros Trail i Percuso São Filipe Trail su još dve staze koje nude odlične panoramske poglede.

SKIJAMA na krov Evrope Ekspedicija ELBRUS 2019

Dvojica entuzijasta krenuli su put Elbrusa i na završnom usponu uspjeli doći na skijama do 4.600 m...

Ekspedicija na Elbrus nije počela 29. 7. nego davno prije. Trebalo je prvo donijeti odluku da se ide u ovu avanturu, sve organizirati, pripremiti se, kupiti avio karte, dogovoriti smještaj, transfere od i do aerodroma, planirati uspon itd., a što mi je pričinjavalo posebno zadovoljstvo.

Avionom krećemo iz Sarajeva u 17,35, letimo preko Istanbula do Mineralnih voda, gdje nas sačekuje Osman, vlasnik hotela Saklia, a stigli smo po voznom redu oko 2,15 ujutro.

Na ulazu u Rusiju smo čekali puno, preko sata, obzrom na poslovičnu sporost ruske pogranične policije, iako nas je bilo samo pet-šest u redu, čekanje na kemijsku olovku za ispunjavanje ulaznog kartona koju nam je pozajmio kolega iz GSS-a Bugarske, uvjeravanje službenika da nam ne treba viza jer smo iz BiH, itd. Inače se osjeti jedan strah domaćih ljudi prema uniformiranim osobama bilo koje službe.

Sa Osmanom, u malom autu i sa puno naših stvari - sa skijama skoro na ramenu i licu - vozimo se preko tri sata do mjesta Elbrus i kampa-hotela Saklia. Smještamo se u sobu i odmah se pakiramo za prvu aklimatizacijsku i upoznavačku rutu sa Elbrusom, mjestima gdje trebamo

proći, žičarom, cijenama i dr. Prvi dan biramo staru žičaru, kojoj je cijena 600 rubalja do stanice „Mir”, poslije je doplata jednosedеžnicom 200 R do stanice Garabaši, a pošto smo uvidjeli da nam ta jednosedеžnica nije dobra zbog skija i ruksaka, uzimao doplatu za 500 R novom žičarom na stanicu Garabaši na 3.847 mnv. Skontali smo da smo se zeznuli sa starom žičarom i da ćemo od sada samo koristiti novu, čija je cijena 1.300 R do vrha. (1 KM oko 34 R; 1 EUR oko 68 R.)

Po izlasku na stanicu Garabaši, sretni smo što odmah možemo skijama na snijeg, što i činimo. Lagano radimo aklimatizacijsku turu do negdje oko 4.250 mnv. Sve nam je novo, uživamo u pogledu na Elbrus, na okolno gorje i vrhove Kavkaza, divimo se grandioznosti cijelog ovog područja.

Po silasku idemo na ručak, tu smo rekli da nećemo štedjeti na hrani, te uzimamo tradicionalni lokalni specijalitet ražnjiće - šašljike, sa boršć čorbom, isto tako tradicionalnim ruskim specijalitetom.

Nakon dolaska u hotel, uslijed nedostatka tople vode, malo se osvježavamo, ipak pravimo juhicu, kavicu, rehidromikse, aspirine, hidriramo se do besvijesti i rano odlazimo u krevet, obzirom da smo prethodnu noć

probjedli na putu, a danas bili na 4.250 mnv.

Uspješan prvi dan, sve prošlo kako treba, uz odrađenu malu aklimatizaciju, iako ovaj prvi dan većina ekipa uzima za odmor.

Video: <https://youtu.be/aTEjUF3eRWM>

AKLIMATIZACIJA DRUGI DAN, 31. 07.

Za drugi dan aklimatizacije cilj je doći na visinu iznad Mont Blana - oko 4.900 m.

Pošto smo proveli prvu noć u hotelu, a nismo se baš ni naspavali, valjda od promjene mjesta i visine od jučer, ustajemo, pripremamo si kavicu, pojeli malo slanine i pravac u planinu, na Elbrus, ali sada na višu visinu.

Sada već znamo da ćemo koristiti novu žičaru, nove gondole zbog brzine i udobnosti, tako da brzo dolazimo do stанице Garabaši, uz izmjenu gondola na stanicama Kruzogor i Mir. Odmah stajemo na skije i lagano penjemo. Svima smo bili interesantni sa skijama. Ima veoma malo turno skijaša ili samo skijaša. Mi smo vidjeli još dvojicu ludaka tj. sličnih kao mi, s tim što su obojicu vozili sa motornim sanjkama. Valjda se ljudi samo spuštaju. Jedna skupina kineskinja (ili Japankina) sa momcima je željela da se slika, što smo mi objeručke

prihvatali, a posebno Dragan.

Penjemo se prema Priatu 11, pa nastavljamo dalje prema stijenama Pastuhova, 4.600 m, pa iznad stijena gdje nas hvata oblak. Napredujemo dokle smo smatrali da nam je dosta, ali sa ciljem da premašimo visinu Mont Blana, tako da se penjemo negdje iznad 4.900 mnv. Tu nas hvata još jači vjetar, a pri skidanju koža, vjetar mi je podigao skiju i bacio je niz strminu. Nažalost, nisam bio oslobođio kočnice na skijama (iako mislim da mi to ne bi pomoglo), pa je skija jurila svom brzinom niz strminu, te je baca preko jedne snježne obrve prema stijenama Pastuhova. Baš sam se bio zabrinuo hoću li je pronaći. Silazim na vrh Pastuhovih stijena, nekih 200 m ispod i pronalazim je nekih desetak metara u stijenama. Da li se od ovih udara odlomio vez ili nešto slično, bilo je glavno pitanje. Sreća, sve je bilo dobro i mogli smo nastaviti spust skijama po čvrstom i dijelom raskvašenom snijegu. Spust je bio odličan, za uživanje, kao nagrada ovom usponu.

Aklimatizacija uspjela, drugi dan uspješan. Na kraju smo opet otisli na šašlike, u drugi restoran, izabrali smo druge, mješovite šašlike, koji su bili prepečeni, malo lošiji od onih jučer, ali je povrće sa žara bilo odlično. Nara-

Rekapitulacija ekspedicije

Ukupna ekspedicija je trajala osam dana, od toga dva dana puta. Aklimatizacija je trajala pet dana na kojoj smo popeli ukupno 2.750 visinskih metara na skijama, uz isto toliko prekrasnog spusta na skijama, po relativno dobrom snijegu, u donjem dijelu raskvašenom.

U završnom usponu smo uspjeli doći na skijama do 4.600 m, gdje smo morali skinuti skije zbog velike strmine, čistog leda ispod skija pa ski dereze nisu hvatale i velike gužve na prijevoju.

Uspon na vrh je trajao šest sati sa stijena Pastukhova dokle smo došli ratrakom, uz uspon od 950 visinskih metara, što znači da smo popeli ukupno 3.700 m (uz bar izgubljenih sat vremena na prijevoju).

Okvirna cijena ekspedicije po jednom učesniku je bila 900 €. Cijena avionske karte oko 400 €.

Drugi dan

vno, pao je opet par „5.642” pivica. Vraćamo se u hotel, kasnije pravimo juhicu, kavicu, rehidromikse, aspirine, hidriramo se do besvijesti i naravno, moramo često puta u toalet.

Na spavanje oko deset sati. Nemaš što pametno raditi. Sreća, ima se interneta.

Video: <https://youtu.be/VgfcdcwUiSc>

AKLIMATIZACIJA TREĆI DAN, 1. 08.

Ustajanje oko pola osam. Dobro smo se naspavali, već se privikli. Odmah mjerimo zasićenost kisika u krvi oksimetrom i vidimo da smo super, na 100%. Jučer smo kupili jaja i danas planiramo za doručak napraviti jaja sa slaninom, a ja sam kuharica. Kaže Dragan da i on zna to raditi, ali mu se ne da. Ja sam pokazao da sam zapamtio sve lekcije Steve Karapandže. Uglavnom, ovoliko sigurno ne bih pojeo kući, ali ovdje se troši energija na sve strane.

Danas je opet plan nastaviti aklimatizaciju, ali sada prebaciti bar 5.000 m. Prebacujemo se do Asaua i gondola, ali sada nas vozi Osmanova kćerka Karina, u malo boljem autu Toyota. Ispostaviti će se da to i skuplje naplaćuju - 600 R (oko 9€), valjda što nas vozi diplomi-

rana pravnica i direktorica neke firme. Ali, što bi, jednom se živi. Inače je ovaj hotel udaljen oko 14 km od gondola, što znači da je i ova cijena normalna, nešto bi bilo kao i kod nas.

Isto se penjemo novim gondolama, na skije stajemo na 3.800 m, pa „laganini” istim putem kao i jučer, ali je danas puno ljepše vrijeme. Sve se vidi i gorostas Elbrus sa svoje dvije glave je vidljiv iznad nas. To nam daje posebnu snagu i lagano šibamo uvis.

Susrećemo ljude koji su popeli Elbrus jutros, imali su dobro vrijeme, bez puno vjetra, ali veoma hladno. Neki su snažni, gaze niz stranu vedro i sretno, ali puno ljudi tetura, jedva se održava na nogama, povremeno padaju na stranu, ne mogu se nadisati. Neki se spuštaju na zadnjici, uz okretanje po snijegu. Vesele se. A kako i ne bi kada su se popeli na Krov Evrope! Istakao bih Poljaka Mariona i Ruskinju Olgu koji su bili spremni za razgovor, dali nam korisne savjete i slikali se sa nama, uz radost što su vidjeli i upoznali turno skijaše i to iz Bosne i Hercegovine.

Stalno krstare i ratraci i motorne sanke, odvoze dole umorne i besvjesne planinare. Hoćemo li i mi tako? Nadamo se da nećemo, pa mi ćemo to spustiti skijama. Al...

Lagano prolazimo stijene Pastukhova, dolazi ogromna strmina prema 5.050 m gdje se okreću ratraci. Pravimo serpentine, čak smo i brži od hodača, lagano držimo svoj ritam. Čak i ne stavljamo dereze, koristimo izrovani snijeg od ratraka. Dolazimo i do okretišta, mjerimo 5.050 m visinskih, odmaramo, pijemo čaj, skidamo kože i pripremamo se za spust. Čekamo do 14,15 i uživamo u skoro 1.300 m visinskih spusta, uz vrisku, pored ostalih penjača koji idu gore ili klize dole. Spust je bio odličan, za uživanje, kao nagrada ovom usponu.

Aklimatizacija uspjela, treći dan. Na kraju smo opet otisli na šašlike, u restoran od prvog dana, izabrali smo šašlike od piletine, krumpir, povrće sa žara. Cijena za obojicu sa po dva piva „5.642” je 1.800 R, oko 50 KM. Kao i kod nas, otprilike.

Vraćamo se u hotel, kasnije pravimo juhicu, kavicu, rehidromikse, aspirine, hidriramo se po pravilniku aklimatizacije i naravno idemo počesto u WC.

Pakiramo opremu za boravak na planini, sve smještamo u jednu vreću koju ćemo transportirati sa motornim sanjkama do kontejnera, ujutro dokupiti štогод hrane, vodu i to bi bilo to. Onda odmor i čekanje dobrog vremena, što će po prognozi biti u nedjelju

ujutro. Na spavanje opet oko 10 sati.

Video: <https://youtu.be/vhPPSQjRmdM>

AKLIMATIZACIJA 4-5 DAN, 2.-3. 08.

E, došlo je vrijeme da se penjemo i boravimo na planini do uspona. Jučer smo se spakirali, a sada doručak (opet ja kuhar i opet jaja sa slaninom, oprobani recept), usput kupujemo vodu, neke tri vrste kobasicu, kruh, kekse, čokolade, pa penjemo lagano sa ruksacima, skijama i velikom torbom... Izmjenjujemo gondole i na kraju iznajmljujem motorne sanke da nas i tešku torbu odnesemo do 4.100 m, do naših kontejnera. Uzimaju nam 2.500 R, 500 više za tešku torbu, a i nije nam žao, sve smo u nju stavili.

Smještamo se uz pomoć administratora Eduarda, zvanog Ed, i istražujemo smještaj. Zadovoljni smo, a kada smo vidjeli dnevnu sobu tj. prostor za kuhanje i boravak, i još toplo od većeg broja kuhala, posebno smo bili zadovoljni. Čista je i relativno uredna kuhinja tj. dnevni boravak, dobro za boravak po nevremenu. Toalet je vanjski, pravo planinarski, sa rupom. U kuhinji je i stotine portreta na zidu, neki umjetnik očito je tu zaposlen, a primjećujemo i portret Gorana Bregovića pored ostalih. Bilo nam je baš drago, naš čovjek.

Treći dan

Dva dana hodamo okolo, sa jednog na drugi greben, obilazimo Dizel sklonište, sklonište Maria, ostale kontejnere, upoznajemo razne ljude, većinom iz Rusije, srećemo i upoznajemo i ekipu iz Hrvatske - Sofiju i Davora, koji su sve popeli pješke od 2.350 m jer tako vole i smatralj da je ispravno. Hidriramo se, jedemo slaninu i kobasicu, kuhamo juhice, čajeve, kavu, aspirin rastvaramo i rehidromix miješamo... Ugodno provedeno vrijeme bez presije i žurbe, sa željom da se aklimatiziramo što bolje. Ne pravimo neke velike turice, nego do nekih stotinjak metara uspona, popeli smo mi već dosta toga.

Pratimo vrijeme i kažu da će biti sunčano u nedjelju ujutro, ali sa jakim vjetrom, oko 60 km/h. Ma nije to ništa, ali će se ispostaviti da će biti jači vjetar i da će biti „zeznuto“ kako nam je sugerirao vodič, Rus iz Čegeta. Pripremamo čaj i sok za sutra, opremu prepakiravamo i zatežemo strune za sutrašnji uspon, koji će krenuti u dva časa poslije ponoći.

Video: <https://youtu.be/rJ9rzC6EKWI>

USPON NA VRH ELBRUS 5.642 MNV, 4. 08.

E, došao je i taj dan. Uspon na Krov Evrope - Elbrus, visok velikih 5.642 metra. Ustajemo u pola dva, sve smo već spremili, posložili, samo se oblačimo po ustaljenom redoslijedu, čarape jedne, čarape druge, gaće, hlače jedne, hlače druge, kratka majica, duga majica jedna, duga majica druga, flis, jakna goreteks jedna, pa ćemo vidjeti dalje. Čak i kapu oblačimo, navlačimo kapuljaču i očale. Rukavice zadnje, netko samo jedne, deblje, netko dvoje. Još uzimamo skije i izlazimo vani. Dogovor je da nas u dva sata ratrak doveze do Pastukhovih (Pastirskih) stijena, iako bi mi mogli to sve odraditi sa skijama, a dosta je ledeno pa će nam oduzeti dosta snage prvih 500 m uspona zbog klizanja skija. Puno je to lakše samo sa cipelama i derezama, ipak se nosi šest-sedam kilograma opreme više. Ali, mi to hoćemo, mi to želimo.

Ipak, ratrak malo kasni. Mogli smo još odspavati malo. Žalimo se, iako baš i nisam skoro ništa spavao, valjda od uzbuđenja, kao i pred svaku ekskurziju. Penjemo se na ratrak, već je gore sedam-osam ljudi. Skije nam prave problem, rančevi su po podu. Pošto je velika strmina, svi smo se nagurali jedan na drugog, ali ne smeta. Prolazimo

ekipe koje grabe uvis puževim korakom, korak po korak, onako kao da im je mrsko. A tako i treba. Vičem Draganu: „Vidi kako se pate!“, ali me on ne čuje, jer se i on pati da se zadrži na ratraku. Ipak mi je drago što smo uzeli ratrak. Košta nas po 5.000 R svakog (70 EUR-a), ali ipak smo mi ovu visinu dva puta pregazili. Što kaže moj prijatelj, Crnogorac Milan Radović (nažalost poginuo ovih dana), „nismo joj ostali dužni“.

Izlazimo na prvoj stanici iznad Pastukhovih stijena, na oko 4.700, a ratrak nastavlja dalje. Pitam: „Dokle?“ Kažu: „Do 5.000 m“. A što i mi ne uzešmo to, ali neka, dobra je ova strmina do 5.000, nešto treba i popeti, iako baš nisam siguran da li smo pogriješili. Stavljamo dereze i polako. Noć je, vjetar puše jako, ali konstantno, negdje je oko -20 stepeni C sa vjetrom. Dok se ne zagrijemo nije baš ugodno. Iznad 5.050 m za skije je dosta strmo i ledeno. Dok se ne dođe do traverze, pravimo veće serpentine, a hodač taj dio lako savlađuju. Ipak se hvatamo traverze prema sedlu između dva vrha Elbrusa, nije prestrmo, ski dereze drže u tvrdom snijegu. Polako se iza nas rudi, izlazi sunce.

Grabimo lagano, nije teško. Kažem Draganu: „Bit će lakše kada svane“, obzirom da je baš dobro učinio minus, uz jak vjetar. Mislim da tu ima bar -25 stepena C. Ali nije to još previše, dobro smo se obukli, može se. Sreća je da puše u leđa. Polako postaje manja strmina, a i sunce se pomalo na vrhu Zapadnog Elbrusa prema kojem idemo. Svanjava, odmah je lakše, ljepeš, može se i uživati u jednoličnim obrisima vrhova iznad nas, doline ispod nas, a i obrisi Kavkaza su sada vidljivi lijevo od nas. Iza Kavkaza, negdje u Gruziji, sijeva, veoma često. Neće valjda ovamo.

Napredujemo lagano jednoličnim usponom, a kako se sunce diže iznad Istočnog Elbrusa, tako se i u daljini prema Kavkazu, na oblacima ukazuje sjena Elbrusa, piramida duga stotinama kilometara. Podseća me to na moćnu sjenu Everesta koju su snimali neki alpinisti, pa mi nekako srce zatreptalo od sreće da i ja nešto tako doživim. Istina, na manjim visinama, ali i ovo je ipak neki gorostas, kraljevski vrh, Krov Evrope.

Kako se penjemo i mi i sunce, tako i sve više vidimo osunčanu padinu Zapadnog Elbrusa, a kako malo staza

ide nadesno, tako i ulazimo u područje sedla između dva gorostasna vrha. Iznad sedla, lijevo puno penjača, kolone. Grupirali se. To je ta zadnja strmina iznad sedla koju još treba popeti do zaravni prema vrhu. Izgleda strmo, hoćemo li moći skijama. Vjetar i dalje jak, dosadan, samo bezveze fijuče i kvari tišinu i mir ovog nebeskog, prekrasnog mjesta.

Napredujemo i dalje istom brzinom, kao da se i malo spuštamo prema sedlu. Iza nas ostaju penjači pješaci. Mislio sam da će nas stići, ali izgleda da držimo dobar tempo, iako su skije sve teže na nogama, ili to samo čini umor i nedostatak kisika. Negdje smo na oko 5.400 m, ali ne osjećam probleme sa disanjem, samo povremeno zastajemo da dođemo do zraka na kraćim strmijim dionicama.

Stalno zastajujem da fotografiram ovu ljepotu, da snimim videa koja će i ostalim našim prijateljima dočarati svu veličanstvenost ovog uspona. Pa onda trči za Dragantom koji šiba uvis, a zbog hladnoće i ne vadi mobitel da slika. Ja, sreća, koristim debele rukavice sa kojima mogu slikati i snimati sa foto-aparatom bez skidanja rukavica.

Kako sunce izlazi tako je i sve veći osunčani dio Zapadnog Elbrusa kojem težimo. Pravimo sitne korake pri usponu, jer se onda manje umaramo, a svakim korakom zalazimo sve dublje u sedlo između vrhova. Pored puta su zastavice koje obilježavaju put, iako se čini da tu ne bi trebalo biti problema sa snalaženjem. Ali, očito tu bude magla tj. oblaci i nisu bespotrebno postavljene, što ćemo i saznati u povratku.

Put lagano skreće desno, iznad proviruje neki vrh, nismo sigurni da je Zapadni Elbrus, te se pojavljuje i završna strmina uspona. Na njoj je puno penjača, grupirani su, klize lagano uzbrdo. E, hoćemo li mi to moći popeti skijama, nameće se pitanje. Po sredini padine ide linija sunca. Valjda će na suncu biti malo toplijе, ugodnije. Kako napredujemo dalje ukazuje se i sedlo između dva vrha, prema pričama tu je visina već 5.400 m, što je jedan prekrasan podatak, tj. znači da još nema puno do vrha, nekih 250 m. To je sitnica u normalnim uvjetima, ali ovdje uvjeti nisu normalni, ovdje je polovica zasićenosti kisika i polovica normalnog tlaka, što i te kako utiče na naše fizičke mogućnosti i povećava utrošak energije za

savladavanje ove visinske razlike. Zato i nastaje gužva na završnom usponu kako vidimo, zmija penjača se zaustavlja na padini, vidim da neki leže po stazi.

Dolazimo do sedla, neke penjačke grupe tu stoje, piju, jedu, a ja pitam Dragana hoćemo li i mi ili ćemo do osunčanog dijela, nema nekog velikog uspona oko 50 m visinskih. Ništa ne odgovara, nego samo nastavljamo dalje. Kako smo zašli za ivicu Zapadnog Elbrusa, tako smo ušli i u zavjetrinu i osjetili nalet vrućine. Ogroman je utjecaj vjetra na osjećaj temperature, pa smo vjerojatno sa nekih -25 C, ušli u područje -15C, što je velika razlika. Uživamo u ovoj blagodati i lagano dolazimo do osunčanog dijela. Ništa se nije bitnije promijenilo, osim psihičkog osjećaja ljepote i uživanja na suncu. Koliko malo čovjeku treba da bi se bolje osjećao. Sa ovog dijela vidimo i sjeverni dio iznad Elbrusa, zelene se brda, sunce po njima već odavno igra svoju svakodnevnu igru, prekrasna su, liče na našu Vranicu. Sa naše desne strane izdiže se Istočni Elbrus, gledam kuda bi se moglo popeti na njega, ako bude prilike.

Malo odmaramo. Popili smo čaja, pojeli po jednu Snežaninu energetsku bombicu, pa uživamo u pr-

izorima. Iznad nas penjači polako napreduju, po mom mišljenju izuzetno sporo. Ali, nema ni potrebe za žrbu. Nastavljamo dalje, skije dobro drže iako je strmina sve veća. Uskoro opet izlazimo na vjetar, koji je sada jači nego prije, kao da mu je krivo što mu usurpiramo njegovu planinu. Inače, većina skijaša ostavlja skije na sedlu te završnu strminu penje pješački, sa derezama. Ali naše ski dereze dobro drže pa nastavljamo dalje. Cilj je skijama na vrh, ako ikako mogne. Po ravnom dijelu staze dereze nam dobro drže zato što je snijeg tvrd, iako je strmo, ali dolazimo do problema gdje su napravljene stope zbog strmine. Tada nam dereze ne mogu uhvatiti dobro i kože nemaju dovoljno aktivne površine, te onda moramo hvatati tvrdi snijeg iznad staze, što nam oduzima veoma veliku količinu energije. Možda smo se zeznuli što ne ostavismo skije?

Dolazimo i do dijela staze uz koji je postavljeno fiksno uže radi osiguranja, obzirom da strmina ispod vodi na neko kamenje. Po mom mišljenju, nije nešto posebno opasno, ali ovdje su penjači umorni i vjetar može biti veoma jak, pa se nije zgorega osigurati, što mi, naravno, ne činimo, obzirom da to baš na skijama nije baš lako učiniti. Ovo osigurano područje jeugo nekih 250 m. Sustižemo grupe penjača, leže po stazi, umorni. Vidim da su vodići nervozni, vuku svoje penjače, bodre ih da nastave. Pretičemo ih iznad staze, ne možemo čekati da se odmore do ujutro, jer je vjetar sve jači. Kako idemo sve više, udari vjetra su sve jači, napravio se nekakav ljevak. Vidimo da završni dio ljudi prelaze puzeći. Završni dio će izgleda i nama biti problem, jer su tu stope, preko kojih ne možemo skijama. U jednom trenutku vjetar baca neku žensku osobu sa staze, sreća vezana je za sigurnosno uže, izvlače je i ona ostaje ležati na stazi, u pritini, jer nema namjeru ići dalje. Vjerljivo se dobrano prepala. Nastaje veliki krkljanac, gužva, pritisak penjača iza, vodići neurozni, penjači nestrljivi, a vjetar sve jači. Izgleda da smo baš u vrhu ljevka, jer udara svom snagom, podiže snijeg kojim nas zasipa. U tom trenutku odlučujem da skinem skije i probam preći preko ekipe iznad, ali je snijeg pretvrđ pa moramo staviti dereze na cipele. U najgorjem dijelu, na najvećoj strmini, na najjačem vjetru, u ljevku. Dragan je desetak metara iza mene, vidi i on da

se ne može ovako dalje. Pokušava isto. Problem je što ne može zabiti skije, kako zbog vjetra, tako i zbog pretvrđog, ledenog snijega. Skidaj cepin, iskopaj neku rupicu, nešto ovo, nešto ono, cepinom učvrsti skije da ne odu niz padinu. I tu smo izgubili ogromnu količinu energije, snagu koju smo trebali da dođemo lakše do vrha. Posebno Dragan, koji uz neki kašalj, dolazi u veliki problem sa zrakom i energijom. Nekako uspijevamo staviti dereze, ali Draganu bježi skija niz padinu. Spuštamo se do njega, do skije, učvršćujemo opremu, ostavljamo skije i lagano nastavljamo dalje. Pitam Dragana onako iz šale: „Hoćemo li sada odustati?“ „Ma nema teorije“, odgovara Dragan. Odmah mu je sigurno palo na pamet naše odustajanje na Damavandu u Iranu, praktično pred vrhom. Ipak su ovdje puno bolji uvjeti, ako ništa sunčano je. Ovdje smo sigurno izgubili oko sat vremena dok smo sve prepakirali po sebi i oko sebe.

Vidim da mi je Dragan drastično usporio ritam uspona, potrošio se skroz. Penjemo tih desetak metara od vrha padine i onda mali uspon i ukaza nam se završni ravni dio sa najvišim vrhom Elbrusa na kraju. Izgleda blizu, ali sada vjetar postrance udara u nas, što pored visine, nedostatka zraka i umora, dodatno otežava završni dio uspona. Propuštamo Dragana ispred sebe, da mu ne radim presiju oko brzine uspona, te lagano napredujemo prema vrhu. Snimam zadnje kadrove uspona, treba napraviti dobar film o ovom usponu. Susrećemo penjače koji se vraćaju sa vrha, mašem im, čestitam, ushićenje je na vrhuncu. Netko samo odmahne, netko ništa ne reagira, dok neki nabace i peticu. Prolaze i totalno iscrpljeni penjači, teturaju, što od vjetra, što od umora. Teško je to, potrošili se ljudi...

Vidimo da se nitko na vrhu ne zadržava puno, očito zbog jakog vjetra. Polako nam se otvara i vidik na ovu stranu. U daljini je moćni Kavkaz sa svojim vrhovima iznad 4.000 m koji su daleko ispod ovog gorostasa, ispod nas zelena dolina Baksan, put kojim smo došli, sve je ispod nas.

Završni uspon se mora puzeći odraditi, udari vjetra su veoma jaki, prijete da nas prebace u jednu udolinu ispod vrha. Propuštamo ljudi koji silaze sa vrha, a i nema baš puno mjesta na vršnom platou, nekih desetak kvadrata. I

konačno, evo nas na vrhu, čestitam Draganu, sve snimam, ali kamera se trese zbog jakog vjetra, teško je stajati, još teže popeti, ali treba ovo ovjekovječiti. Dragan i ostali penjači liježu po vršnom platou, što zbog umora, što zbog vjetra.

Maksimalno ushićenje na vrhuncu, na Krovu Evrope, na 5.642 m, ponosan sam na sebe, na Dragana, uspjeli smo poslije velike borbe ići na vrh. Odmah mi padaju na pamet moja supruga Snežana i kćerka Tamara, trebalo bih ih nazvati, kao što i uviđem učinim kada popnem neki vrh, ako ikako postoje uvjeti za poziv, ali ovdje to nije moguće, prehladno je, vjetar jak, a i nema signala. Žalim za time, ali one znaju da sam u mislima sa njima. A sigurno se i brinu, jer im se ne mogu javiti.

A onda se zapitam. „što mi je ovo trebalo“, kao i dosta penjača, alpinista, avanturista, kada dostignu svoj cilj i ispune zacrtano. Koliko se vremena potrošilo u pripremu ekspedicije, kako na tjelesnu pripremu kroz brojne uspone, tako i kroz čitanje raznih izvještaja sa slične ekspedicije, gledanja puno filmova drugih penjača na youtube kanalu, do ispitivanja prijatelja koji su išli na Elbrus, izbora i nabavke opreme i drugih potrebnih stvari, do noćnog putovanja avionom, pomalo smiješnog dolaska do pod Elbrus, aklimatizacijskih uspona tri dana i konačno, praktično bez spavanja, uspon na ovaj komad stijene i leda. Ovdje, na ovom uskom vrhu, šibani hladnim vjetrom i grijani zubatim suncem, shvatiš da je u stvari sve ovo bitno, da te ispunjava ovaj cijelokupni put do ovog, od milja nazvanog, još jednog piklića. Ali isto tako je bitan i ovaj vrh, ispunuti željeno, doći do vrhunca ekspedicije, jer ako se to ne učini, iako nije najvažnije, ostaje neka praznina, neka gorčina. A često nije samo do nas da li će se to ostvariti, najčešće je do planine, da li će ona dozvoliti da nas prigri na svoje grudi i dopusti da joj uzmem dio duše sa vrha. A što smo to i dobili, osim trenutak sreće, bljesak ljubavi na vrhu planine prema cijelom planetu. Osvajači beskorisnog, netko bi rekao, ali ja smatram da smo mi osvajači bljeska sreće. I što ih više uhvatimo, to smo bogatiji u duši.

Slikam Dragana i molim jednog penjača da nas zajedno fotografira, što on i čini. Zbog jakog vjetra ne mogu ni izvaditi zastave naših društava i sponzora da se uslikamo,

a što uviđek učinim. Čak i svoju tradicionalnu sliku sa po-dignutim rukama i štapovima (ili skijama) ne napravim, što će kasnije dugo žaliti. Pokušam uslikati mobitelom iz ruke neku dobru sliku, ali jak vjetar ne dozvoljava. Od petnaest slika, samo dvije uspjele.

Oko nas na vrhu nema puno penjača. Kasnije ćemo saznati da su sa nama bili Sofija i Davor iz Hrvatske koje smo upoznali na Priutu 11, i oni su se valjali po vrhu kao i mi, ali ih nismo prepoznali, jer su svi zamotani od glave do pete.

Vrijeme je za silazak, sada treba pažljivo sići sa „vrha“, zaledeno je, vjetar udara nesmiljeno i dalje. Ali sada je ipak lakše, niz brdo je uviđek lakše, kako ja volim reći. Ali tek smo na pola puta - pažljivo, pažljivo!

Gledam Dragana, tetura, hoda kao robot, ne može doći do zraka. Uhvatila ga visinska bolest. Treba što prije dole, što niže. Dolazimo do ljevka gdje vjetar najviše udara, lagano se naslanja na stupove, odmara svako malo. Neka, samo polako. Silazim da uzmem oboje skije, nosim ih, teško. Skije su napravljene da se spuštaš na njima niz brdo, ne da ih nosiš. Na Draganova skijama nedostaje jedna ski dereza, izgubio je. Tražim je okolo, niz strminu, ništa. Kako mi skije glume jedro, borim se sa vjetrom i još je teže. Svoje skije vučem, a Dragane nosim, a prijete da mi ispadnu na strmini. Kasnije mi Dragan kaže da mi je htio reći da ih ostavim, ali ni to nije izrekao, rezignacija ga uhvatila. Samo automatika svijesti da se mora dole, s tim što Dragan nije mogao ni skijati. Borimo se junački sa vjetrom, Dragan nekoliko puta posrće, obara ga vjetar, ali ništa strašno. Da je samo doći do sedla, tamo je zavjetrina, tamo će mu dati da popije malo čaja, možda bude lakše. Dragan silazi, uz česte pauze, čak i uz ležanja po snijegu. Strpljivo čekam i nadam se da neće biti još teže, ali znam da će mu sa svakim korakom niže biti bolje. Pored mene prolaze neke ekipe, pa me jedan vodič Rus pita da mi ponese jedne skije. Zahvaljujem se, ali odbijam. Glupo junačenje! Konačno silazimo do sedla. Tu svi odmaraju, zavjetrina je, malo hidracije za sve. Sipam Dragana čaj, ne želi piti, ne treba mu. Tjeram ga da popije. Dajem mu i energetsku bombicu, ne želi, tjeram ga, uzima malo, ali je pljuje, ne može ništa. Na sedlu shvatim da sam negdje ispušio štap u

onoj borbi sa skijama. Ma ništa za štap, ali trebao mi je za sputst. Umjesto štapa, uzimam cepin.

Opet srećem onog vodiča Rusa, pitam ga da mi pomogne, što on i čini. Uzima Draganove skije i obećava mi da će me čekati na okretištu ratraka, na 5.050, što je i učinio. Dragan upućujem sa jednom ekipom koji isto imaju jednog člana koji ima problema sa visinskom bolesti, čak je u gorem stanju od Dragana, dok ja skinem dereze i pokušam se spuštati skijama. Puno je to lakše, nego nositi skije, a ako treba u blizini sam. Ni kože nisam skinuo, tek kasnije primjetih, ali nema se vremena. Navlači se i oblak, gusta magla. Čak i pada snijeg. Prognoza je za cijeli dan predviđala sunčano vrijeme. Sustižem ekipu sa Draganom i lagano klizim pored njih. Ekipa ide usporeno, svako malo Rus koji ima problema sjedi i zategne. Njegova ekipa ga podiže, sačekujemo ga. Dragan se čak dobro drži - robotski hod, ali samo naprijed. Sreća niti je strmo, niti opasno. Prelazimo preko traverze, prema okretištu ratraka. Dugo to traje, dugo. Kao i u dolasku. Ali sreća korak po korak i dolazimo do zadnjeg strmog dijela iznad okretišta i začas smo dole. Već pada gusti snijeg, ništa se ne vidi. Draganove skije nas čekaju. Pitam Rusa koliko sam dužan, a on ne želi ništa.

Dogovaram sputst motornim sanjkama, jer Dragan ne može skijati. Samo što prije u kontejner, a možda i dalje. Brzo se spuštamo prema kontejneru. Ja sjedim nazad, na teretnom prostoru, radi ravnoteže, jer je puno strmo za sputst i sa motornim sanjkama. Draganu već bolje dok smo sišli na 4.100 m, bar tako kaže. Puno mu je nateklo lice, ima i promrzlina na nosu, obrazima i bradi. Kaže da nije ništa osjetio. Već bolje diše, dublje, ovdje ipak ima puno više kisika. Administrator Ed nas upućuje da odmah idemo u dolinu. Oko 13 h je i imamo vremena. Kada je Dragan povratio, vidim da je ozbiljnije stanje i odmah se pakiramo i zovemo sanke da nas svuku sa svom opremom do stanice Garabaši, na 3.850 m. Spuštamo se u dolinu, u Azau, izmjenom gondola. Na 2.350 m Dragan već bolje i lakše diše, ne zakašljava se više. E, dobro je, ipak smo uspjeli pobjeći od te nemani zvana Elbrus, od tog visinskog nedostatka kisika.

Idemo na koka kolu i kavu, dogovaramo se da odmah mijenjam let za prekosutra ujutro, ostajemo još samo

jednu noć pod Elbrusom. Nema potrebe ostajati, jer nema ni nekih turističkih atrakcija.

Uzimamo taksi i dolazimo do našeg hotela gdje zatičemo Osmana i Ljudmilu. Sretni su što smo popeli, čestitaju, dijele medalje za uspješan uspon i veselimo se. Kupanjac, mala večera, kavica i hidracija i rano u krevet. Ujutro smo se probudili oko osam sati, onako kako smo i zaspali. Ipak je to bio strašan uspon, puno energije je trebalo za to. Dragan se lagano oporavlja. Sve je u redu, ali će mu trebati nekoliko dana da bude onaj stari.

Video: <https://youtu.be/c9Ey5ckCPSw>

NACIONALNI PARK „PRIELBRUS“ I POVRATAK, 5-6. 08.

Dan poslije, dan nakon velikog uspona na „krov Evrope“. Spavasmo do osam sati, okrenuli se nismo. Umor polako napušta naše mišiće, misli se sređuju, bili smo gore, uspješno sišli, Draganu se glava vraća u normalu tj. isto je ostao lud, kod mene sve normalno, još sam dosta i mlad i lud, pa počinjem razmišljati o novim ludostima na skijama, a nismo ni ovu avanturu tj. ekspediciju završili. Ali treba nadoknaditi energiju pa se poslije jutarnjih obveza prema našim tijelima upućujemo u kupovinu u obližnje mjesto Elbrus. Kupujemo jaja, neke munchmallow kolače, čokolade i sl. te se vraćamo u hotel i pravimo si doručak koji se pokazao kao pun pogodak - jaja sa slaninom i kobasicama. Pa ja sam pravi majstor za to postao, koja umjetnost je to.

Primjećujemo da pored našeg hotela prolaze veće grupe planinara i odlaze uz rijeku Adil-Su koja se ulijeva u rijeku Baksan baš kod našeg hotela. E, pošto imamo čitav dan pred nama, jer na aerodrom tek krećemo oko 22 h večeras, odlučujemo da krenemo i mi uz tu rijeku, pa ćemo vidjeti što ima tamo.

Još pri povratku iz kupovine vidjeli smo kroz kanjon rijeke Adil-Su u daljini snježne vrhove Kavkaza, koji su nas općinili. Ti su vrhovi bili daleko ispod nas sa vrha Elbrusa, ali odavde, sa oko 1.800 mnv izgledaju magično.

Dok smo krenuli dočekuje nas tabla da ulazimo u Nacionalni park „Prielbrusje“, a dok je nacionalni park mora biti lijepo. I Elbrus spada u nacionalni park, tako da smo praktično i mi u parku, ali idemo da vidimo oko ove rijeke kako to izgleda.

Dočekuje nas divlja ledenjačka rijeka koja je moćna u ovom dijelu kao i rijeka Baksan, vidi se po nanesenim jelama i ogromnom kamenju da je ovo divlja rijeka koja je sada u niskom vodostaju i da je sigurno strašna kada je jaka kiša ili naglo toppljenje ledenjaka sa Kavkaza. Uz cestu su table koje nas upoznaju o biljnom i životinjskom svijetu ovog parka, a primjećujemo da su slične biljke i životinje kao i kod nas. Ipak smo i na sličnoj geografskoj širini. Iznad nas u daljini se bijele vrhovi Kavkaza, a vidimo i puno plavičastih ledenjaka, tekućeg leda koji lagano stoljećima klizi u dolinu. Tamo je i magični vrh Ušba, san mnogih alpinista.

Mislimo i da vidimo jedan od najviših vrhova Kavkaza sa ove strane prema Gruziji, vrh Dykh-Tau. Inače, osim Elbrusa, postoji još šest vrhova visine iznad 5.000 metara na Kavkazu: Dykh-Tau (5.205 m), Shkhara (5.201 m), Koshtan-Tau (5.152 m), Janga (Jangi-Tau) (5.059 m), Kazbek (5.047 m) i Pushkin (5.033 m) i svi se nalaze u Rusiji ili na granici Ruzije i Gruzije, prema ovom dijelu koji mi vidimo.

Lagano prolazimo brojne potoke koji se ulijevaju u rijeku, uživamo u ugodnoj temperaturi, cvrkutu ptica i pogledu na zelene padine planine Čeget. Dolazimo i do nekog dijela gdje se izvode radovi na podzidi i vidi se da je sve lavina razrovala i odnijela veliki dio ceste u kanjon rijeke Adil-Su, što pokazuje da je ovdje zimi puno snijega i da baš nije bezopasno boraviti na ovim prostorima. Podsjetilo me to na Alpe i ogromne lavine koje smo prelazili prema Wildspitzu.

Uskoro dolazimo do neke rampe, sa naoružanim vojnicima sa dugim cijevima i podsjeti me to da dolazimo do pograničnog područja koje je široko četiri kilometra sa svake strane granice prema Gruziji i da treba specijalna pogranična propusnica da uđete i da se krećete tim područjem. Turisti i neki domaći ljudi ispred nas imaju te propusnice, a mi se pravimo pametni i pitamo možemo li proći samo sa putovnicama, normalno na našem jeziku. Dobijamo pitanje imamo li propusnice, normalno na čistom ruskom jeziku, a pošto smo Slaveni po porijeklu, razumijemo se i mi dajemo petama vjetra da nas ne bi još nešto pitali što mi kao „demokratizirani“ ne bi razumjeli. Stvarno se svi boje uniformiranih ljudi u Rusiji,

pa je to i na mene počelo djelovati. Normalno da nisam smio slikati na tom punktu, zapamtio sam to vrlo dobro, posebno one momke sa dugim cijevima, a obzirom na nedavnu ludu prošlost na našim prostorima.

U žalosti što nismo mogli doći do planinarskog doma iznad nas, a i ledenjačkog jezera kojem su teže da ga obidu (vidjesmo to na slikama na panoima), zaputismo se opet niz rijeku i po tko zna koji put smo zaključili da je lakše hodati nizbrdo.

Vratili smo se do hotela i nagradili se sa još jednim kompletom specijalne pive za one koji su se popeli na Elbrus - pivicom „5.642“, koja nam sada bolje liježe kada ste ispenjali taj vrh. Inače, onaj koji piće ovu pivicu, a nije popeo vrh, mora častiti cijelo društvo za svaku popijenu. Tu su nam priču prodali u restoranu, valjda da nama napakoste, jer do tada još nismo bili na vrhu.

Lagano se još hidriram kavicom i juhicom, Draganu nije bilo do toga, valjda mu se sve smučilo i još nije došao sebi od visinske bolesti.

Sve spakirasmio i malo smo legli da se odmorimo do polaska na aerodrom. Ovaj puta smo odvojili skije od torbe, savili je i stavili u gepek, tako da smo mogli komotno putovati oko tri sata do Mineralnih voda. Usput smo stali na jedno odmorište gdje se nude razne stvari za pojesti, kavica, pića i drugo. Osvježavamo se kavicom i koka kolom.

Stigosmo na vrijeme na aerodrom Mineralne vode, predali prtljagu, sve prošlo kako treba, uz isto čekanje i uvjeravanje graničnog policajca da nam viza nije trebala za ulaz u Rusiju. Normalno, predali smo i karton prijave koji smo popunili i ovjerili na ulazu, bez njega bi imali velike probleme.

Avion za Istanbul polijeće na vrijeme, stiže na vrijeme i onda nam predstoji čekanje od devet sati do leta za Sarajevo. Ali bolje i ovo nego ostati tri dana pod Elbrusom. Dolazak u svoju zemlju, uvijek je prekrasan, jer si tu ipak svoj na svome. Posebno mi se obradovala moja draga supruga, kojoj je to bio kraj svih brigu zbog ove ekspedicije, ali poznajući sebe, garant će se ona još mnogo puta i mnogo vremena brinuti zbog mene.

Video: <https://youtu.be/loCLQPfGD3o>

NENAD RAJIĆ

Vrhovi KAPADOKIJE

Od mazohizma do hedonizma

Grupa planinara iz više gradova Srbije,
Republike Srpske i Makedonije ispenjali
su tri vrha u Kapadokiji...

Pre devet godina sam videla plakat na vratima PD „Jastrebac“ - „Kapadokija“, i pomislila kako bih volela da idem. Tada mi to nije bilo izvodljivo. Nisam ni bila planinarka, već jako zaposlena žena, sa mnogo obaveza i „moranja i trebanja“. Sada, nakon skoro decenju to postade moguće. Ideja vodilja je bila: let balonom. I tako krenu avantura...

Četrdeset devet planinara, nekako potrpa u bus svoje rančeve i šator-kuće sa svim potrepštinama i krenusmo.

Prvi dan Istanbul. Bila pre par godina na Svetskom prvenstvu u košarci i tada bila zatećena čistoćom, ljudima i sačuvanom istorijom i sećanjem na Vizantijsko i Ottomansko carstvo. Sada sam imala utisak da je manje čisto i da ima više ljudi. Obišla ono što nisam prošli put i provela ostatak dana u porti Aja Sofije. Sve u svemu za dva dana prepešaćili jedno petnaestak kilometara, uživali u šarenilu Istanbula, mirnoći Svetе mudrosti (Aja Sofija) i prožimanju sa svime što nas okružuje. Možda je koga i pronašlo svelteće telo na tom mestu moći.

Uđosmo ponovo u našu kuću putujući sa još više prtljaga i pređosmo Bosfor i kroz moderan azijski deo Istanbula, pravac Kajseri. Centralna Turska. Došli u jutarnjim satima i razmileli se po gradu. Male prodavnice, samo muškarci po kafanama jedu čorbu. Čorba - čorba i na turskom i na srpskom. Rekla bih da je od leblebjija, no nisam sigurna. Čorba i čaj isto koštaju. Tri lire. Grad od preko milion stanovnika, ali nema

se osećaj užurbanosti. Na jednom mestu videh kako prodaje čovek praćke i lozove. Malo svi pokušavaju da zakinu na kusuru kad vide da ste stranac, ali znamo mi računati. Turska kafa ista ko naša turska kafa, samo male šoljice i tu mi rešimo da pređemo na turski čaj. Em, jeftinije, em, više tekućine. Oko Kajserija planine i naš prvi i najviši vrh Erdžjas. Ugašen vulkan. Svašta je kroz njega iz utrobe zemlje izašlo pre 2.000 godina. Prođosmo kroz deo Kajserija nalik elitnom i dođosmo podno Erdžijasa. Skijalište, rekla bih, dobro. Davno sam primetila da su te planine sa muškim imenima surove ili malo surovije od onih drugih. Ovaj je baš zvučao tako. Ono Erdž... tera te već da se napneš. Tu se odvojim sa mojom cimerkom i rešim da podem gondolom sa grupom koja će podići kamp na 2.800 mnv. Jedva izgurah visinsku razliku od 400 m sa prtljagom na leđima i uz put pocepanim rancem. Gore magla, zima, a ja tih par sati provela u predoblju šatora. Zamotana u vreću sa svime što imam na sebi i pri sebi od garderobe, cvokoćem pokrivena preko glave (inače bi umrla da me neko sapne tako u normalnim uslovima). U jednom trenutku krenem ja da vodim razgovor sa samom sobom... Dobro Suzana, gde ti je najviše hladno? Lociram krsta, skinem jaknu i zamotam se i došlo je do prekida filma. Zaspah.

U dva u noć buđenje i pokret na vrh. Čeone lampe, mojoj otpao kaiš al' poslužila. Pred zoru slika kao kroz okno aviona. Dole oblaci, gore čistota. Izađosmo na

greben i po siparu koji nam je stalno bio pod nogama polako ka cilju. Stalno sipar, samo mu je boja različita. Tamo gde je krupnije kamenje crvene boje zvuči drugačije, nekako metalno. Nogu pred nogu dođoh i ja do ispod samog vrha. „3.730 metara“, reče Raša. Lični rekord. Do tada najveća visina Bobotov kuk, dve hiljade petsto i nešto.

Jedva sam se popela i otežano disala, srce bije ko zna koliko otkucaja u minuti, ali stanem pa ga umirim. Do daha teško. Noge teške. Odmaram ih povremeno. U glavi psujem, pa i to prestanem, pa mislim na onu plažu i ležaljku, što ne volim i tako sve dok se ne rastocim i postanem onaj sipar što gazim pod nogama. Onda samo gaziš... Zezneš se pa zastaneš da vidiš dokle si stigao, pa igra krene opet. I tako mnogo puta i mnogo spajanja i odvajanja od prirode i njene suštine. Baš kao i u svakodnevnom životu. Samo se to odgore bolje vidi. Kako se čovek popne tako i siđe. Samo je silazak obično teži. Opet kao u životu.

Dođoh ja teških nogu do našeg kampa, spakovah se i krenuh ka gondoli. Onih 400 m visinske razlike od juče postade put bez kraja. Da nisam videla odozgo gondolu, pitala bih se postoji li?! Pa, sam mislila da sam promašila put. Ma, nisam, ali nije nema. Taj se put toliko produžio, ma tri puta duži no juče. Ukaza se gondola i olakšanje krenu i srećna sedoh u našu kuću putujući. I pomislih, Suzana mazohisto! Zar nisi rekla da ćeš samo na balone!

Goreme. Pakovanje, prepakivanje, Prletov šator koji ne znamo postaviti u mraku. Sreća, Deki priskoči u pomoći i mi konačno se ušunjasmo u naše vreće. Toplo. Ujutru neki huk, u cik zore, gori vatrica, bacać plamena... Brzo shvatih da ne sanjam, nego tu negde, kraj naših glava pripremaju balone za let. Dan za odmor. Bazen, tobogani, voda, tuš, pa još topla voda, gozleme, kafa srpska sa primusa... Ma hedonizam...

Popodne bus tura po dolini koja je sastavljena iz ako sam dobro upamtila 40 različitih dolinica, sve posebne, drugačijih boja i oblika. Preduzimljivi Turci, turizmu okrenuti ih nazvaše – Dolina ljubavi, Magična dolina,

Dolina pečuraka, Roze dolina... Navalismo na fotografisanje k'o Japanci. Stvarno je sve izgledalo nestvarno. Zavoleh i Erdžijas kao glavnog kreatora ovog čuda prirode. Baš je bio inspirisan!

Goreme, simpatičan i neobičan gradić, sa bezbroj džidžibidža na ulicama, ali mi pogled stalno odlazi ka onom gradiću na brdu, iznad doline. Pitam: „Šta to vidim?“ Kažu: „Učisar“.

Ujutru, opet ustajanje plameno bučno u pet sati, i posmatranje poletanja balona. Bajka, nažalost, gledana više kroz mobilni. Ali vredi svaki klik!

Pošto smo mi planinari, naravno pešice krenusmo put Uchisara. Dobismo pratinju dva psa. Oni uvek prate planinare. Samo što naši nisu ovoliko visoki. Izgleda kod njih niski ljudi, visoki psi! Stvarno visoki, sa savršeno vitkim nogama. Na putu uvalih celu patiku u neko blato, isprska me taj dugonogi više puta i naiđosmo na divlju kajsiju. Lepe, slatke kao nekada naše. Turci su kajsiju doneli u naše krajeve, ko ne zna. Koliko da se zna.

Uchisar, ljubav na prvi pogled! Imala sam utisak da su ovde ljudi došli da žive sa namerom. Iz raznih krajeva. Erdžijas im spustio kuću, a oni samo da je izdube i prilagode sebi. Osobenjaci, Hobiti. Još kada sam videla organsku baštu i put obrastao lavandom, moja se ljubav učvstila. Možda se nekad opet vratim na ovo mesto.

Popodne - bazen i glupiranje na toboganima. Vožnja balonom malo je „poskupa“. Više od planiranog. Ode-

mo Viki i ja u grad naveče da se raspitamo za možda „last minute“ varijantu. Vole Turci da se cencaju. Tu nam jedan objasni kako je prethodnih dana bilo loše vreme i da se napravio zastoj, što bi rekli, potražnja velika i cena skočila i mesta nema. Sve popunjeno! Razgovaramo mi sa njim na „savršenom“ engleskom i pričamo kojim smo povodom u Turskoj i hvalimo se usponom na Erdžijas, a on će nama: „Baloni se penju do 2.000 m, a vi ste bile na 4.000 m. Pa, vi ste mnogo više videle nego što će oni u balonu!“ Izleći nas čovek u sekundi od dečijih snova i „puta oko sveta za 80 dana“. Shvatismo da smo porasle i prerasle. Zato je ujutru bio „photo session“ sa sve haljinama i vožnja kvadovima. To je bio baš doživljaj! Ono kad ti je prvi put, uvek je doživljaj! Još ovako, pomalo divlje i prašnjavo!

Opet sakupljanje šatora i pakovanje i prepakivanje za dva dana u kampu na Bolkaru. Kad dođeš gore, šta si poneo - to ti je!

Bus opet. Vozači ne baš srećni što moraju da se rvu sa našim prtljagom, ali se ukrcasmo. Sledeća stanica - Derinkoju, podzemni grad. Osam spratova pod zemljom. Ceo jedan grad. Stalna temperatura 15 stepeni, ventilacija i pokretni točak koji se namiče na vrata kad razbojnici zaprete. Sve spojeno tunelčićima. Malo deblijima i malo višima od mene ne preporučujem obilazak. Jedva sam čekala da izađem sa mišlu da mogu sina obavezno upozorim da nikada tamo ne zalazi, ako

ne misli da puzi. Grčka napuštena crkva, polurazrušene kuće, mora da su grčke, i beda i sirotinja na svakom koraku.

Darbogaz, sledeća stanica. Okolo sve trešnje, one velike crne što pucaju. Kraj poznat po trešnjama. Imaju i festival posvećen njima. Malo planinsko mesto. Prava Turska. Žene u dimijama i maramama, svi znatiželjni i ljubopitljivi, dobromerni i sa osmehom. Možemo se sporazumeti samo rukama i nogama i hvala arapskim brojevima. Do te tačke može bus, dalje nema. Dođoše četiri kombija, opet prepakivanje i krenusmo na Bolkar. Kamp na 2.200 mnv. Ledina oivičena brdima, jedna u ruševinama promašena investicija i na par stubova razapeta šatra. Izvor sa ledenom vodom.

Bolkar se ugnjezdio između dva brda koja iz kotline možemo obuhvatiti pogledom. Opet, pravi šator i sve što uz to ide. Sad već znamo same. Pojavije se mrmoti. Životinjice slične vevericama, samo nemaju takav rep. Ovce i koze. Stado i onaj visoki pas čuvan sa vitkim nogama, ali ogrlicom oko vrata sa jedno deset centimetara dugačkim šiljcima. Koliko li se samo vukova nabušilo?! Retki turski šatori... Jedno dva-tri. Cele porodice došle na roštiljanje. Seli u improvizovanu kafanicu da slušamo svirku i pesmu nekog čiče, na nekom nacionalnom instrumentu. Muškarci, gosti, hypnotisano ga slušaju. Dođe čovek i dade nam u ruku po komad ovčijeg mesa i hleba, i prebac u tanjur dutkinje, dinju i kriške jabuka.

Mi prijatno iznenađeni gostoprivstvom i prihvatanjem. E, onda je krenula žurka! Pesma i igra sve uz tursku muziku koja se ne razlikuje od naših zavijajućih narodnjaka. Iz auta odvrnutu muziku. U po žurke dođe brkati omaleni, dežmekasti lik, nalik na patrona. Sa ohlošću bogatog, pusti jaču muziku iz svoje veće limuzine i pridruži nam se. Kod njih su muškarci u nekom svom zanimljivom plesu, sa puno teških, olovnih koraka, sa nekom zadrškom i obavezno pognuti napred, raširenih ruku. I, muškarci igraju zajedno. Kao da se nadmeću. Doduše dođe i jedna mala sisata Turkinja, neobično belog i simpatičnog lika. Družila bi se ona sa nama više i pokazala i ženski deo igre, da joj lik sa kojim je došla nije očima govorio da smanji doživljaj. Donesoše oni tursku zastavu. „Donesi zastavu!“, reče naš patron Šole! Prošli vekovi, ali se izgleda ništa nije promenilo.

Ja se malo odmorila od Erdžijasa i već počela da razmnišljam o sutrašnjem usponu.

Ujutru uspon na Bolkar. Budi me Violeta u pet sati. Ja podignem glavu i shvatim da mi telo kaže da ostanem da ležim. Sreća, glava posluša. Taj dan smo obilazili lednička jezera.

Naši se vratili teška koraka i sa mnogo kilometara pređenih - svi na broju. Mnogima je to bio mnogo teži uspon nego Erdžijas. Niži, a duži.

Ja srećna što polušah svoje telo. Uveče dođe opet onaj brkati patron i donese punu

gajbu belih trešanja. Gucnu malo rakiye i ode. Posle ovakvog uspona, nema žurke.

Ujutru opet isto: ruši šator, pakuj, slaži... Pravac kanjon reke Ihlare.

Konačno neko drveće i zelenilo. Pešačenje 7,5 km uz reku. Okolo u kamen uklesane hrišćanske crkve sa iskopanim očima svetaca. Tragovi ranog hrišćanstva. Mesto rođenja svetog Georgija. Ima tih crkvica-pećina i u Goremeu u mnogo većem broju. Crteži u jednoj od crkava pokazuju svemirsku letilicu i merdevine načrтане kao stub dalekovoda. Bila sam i u Dark Church. Nikakva crna magija, samo freske rađene na crnom kamenu, crnoj podlozi i najbolje očuvane.

Nego da se vratim Ihlari. Na po puta do našeg kampa kafanica na vodi. Noge su u vodi, guzica na suvoj stolici. A, može se sesti i na miderluk, uz obavezno izuvanje i koračanje po tepihu. Hedonizma malo nam dajte! Naše odredište isto tako skockano za uživanje. Dobra večera, rođendan načeg muzičara Ivana, logorska vatrica i turska muzika uživo. Sreća, beše mrak, pa se oblaci prašine ne videše. Domaće vino, kupljeno na Bolkaru od Turaka, popilo se i zaspali smo na sojenicama tik iznad žuboreće vode. Samo da se opet šator ne razapinje!

Ujutru odabrana grupa krenu na uspon na Hasan-dag. Ugašena vulkanska kupa. Okolo ravnica i spržena zemlja. Preko 3.000 metara. Mi ostali odmarali pokraj rečice u hladovini. Ono, kad samo ležis i ništa ne radiš i ništa ne misliš i mrzi te da ustaneš. To može samo na zemlji pod krošnjama drveća. A, muve ujedaju li, ujedaju...

Srećno i brzo naši siđoše. Opet pakuj se prepakuj i u našu kuću putujući, put Burse.

Bursa, centar tekstila. Ne odoleh svilenim maramama. Bursa lepa, uređena, vidi se da je na putu trgov-

cima. Nekako, uređeno bogata. Osman tu završio svoje zemaljske pohode i našao večnu kuću.

Opet u bus i pravac Čankale. Mekan krevet i tuš. Okrepismo se i navalismo na večeru. Švedski sto i, naravno, da se sve našlo u tanjiru - da se isprobati. Turska kuhinja je odlična, slična našoj. Za tolike godine pod turskom vlašću preuzeli smo svaštā. Ono što možemo odmah videti je hrana. Ukusi i jela vrlo slični. Štali smo sve preuzeli što ne možemo videti tako lako?! U Čankaleu sokak do sokaka, kaldrma, zanimljive i živopisne uličice, replika trojanskog konja, muzička fontana na moru, mnogo ljudi, ali ne i mnogo buke. To je zanimljivo. Prva plaža na 20 minuta od grada i jutarnje kupanje u topлом Mramornom moru.

Trajet i prelazak Dardanelija i dolazak u Evropu. Galipolje. Uvek sam zamišljala da je to neko polje, a ono sve brda. Ne možeš tu doći a, da se ne setiš Velikog rata. Galipolje, ne mali grad sa odličnom, sređenom gradskom plažom gde se ništa ne naplaćuje.

Mramorno more, toplo... Lepo se iskupasmo, pa se smestimo u našu kuću putujući i krenusmo put naše lepe zemlje, gde je pišanje najskuplje. Sto dinara, molim lepo!

Epilog: pređeno preko 4.000 km, ispenjana sva tri planirana vrha. Svi se vratili zdravi i veseli. Najmlađi član naše ekspedicije, mali Aleksandar (10 godina) popeo se na Erdžijas. Došli sa još više stvari nego što smo pošli. I to je moguće!

Učesnici PSK „Jastrebac“, Kruševac, PD „Era“, Užice, Republika srpska - predstavnici iz Banja Luke i Višegrada, Makedonija - Skoplje, Novi Sad, Obrenovac, Valjevo, Beograd, Kikinda, Vršac...

Naši vodiči Šole i Boban.

SUZANA PRIBIŠIĆ SIMEUNOVIĆ

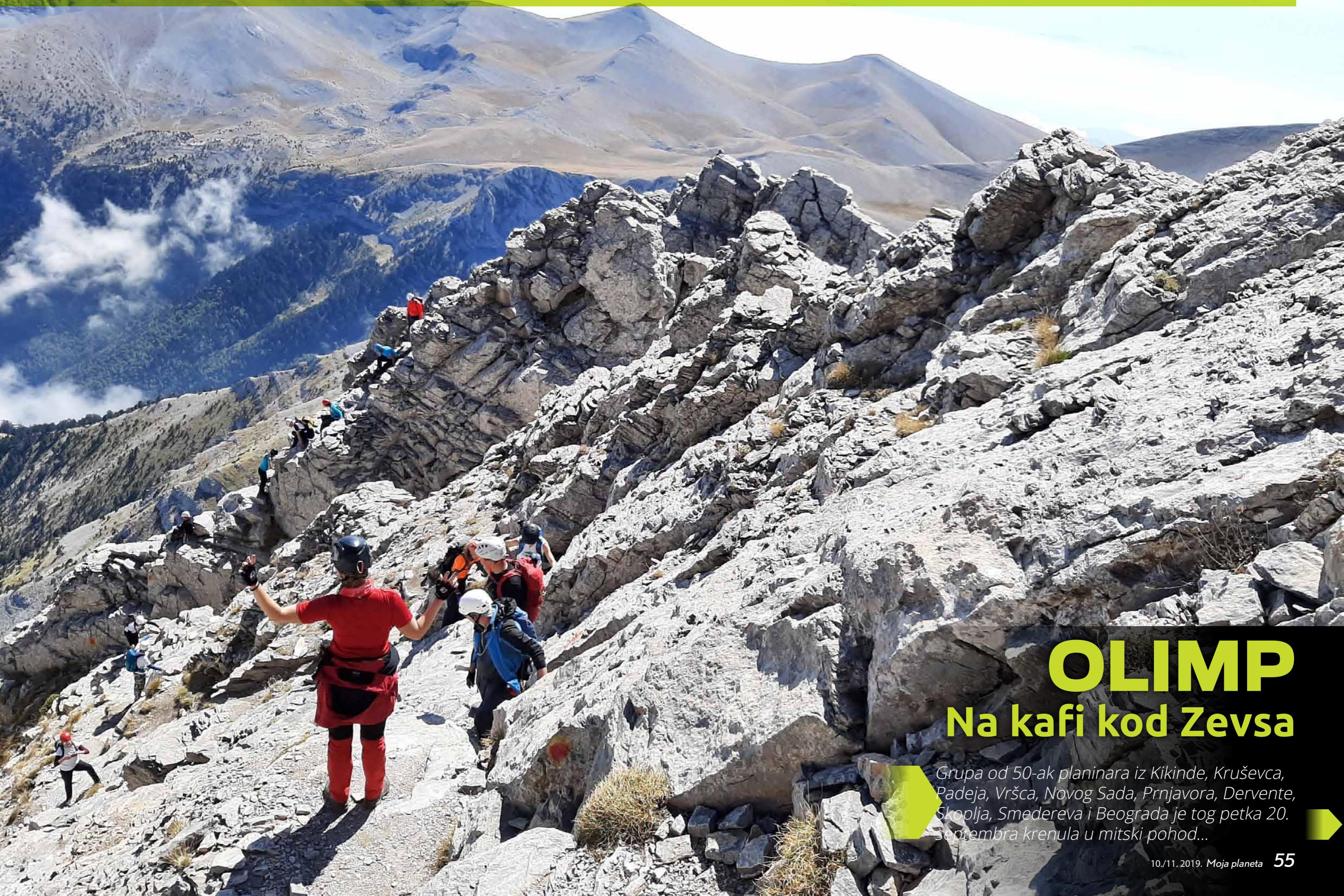

Bolkar, carstvo trešanja

Moj prijatelj i sjajni vodič Ere iz Užica Slobodan Boban Stefanović i ja smo odavno planirali da ponovo posetimo planine centralnog dela Turske, koje smo svako za sebe peli pre nekoliko godina i u koje smo pomalo zaljubljeni. U tom planiranju je najveća dilema bila koje vrhove izabratiti. Želeli smo pored nama poznatih da upoznamo i neki, srpskim planinarima, nepoznati deo turskog planinarskog blaga. Poznavali smo surovi Erdžijas, nezgodni Hasan Dag i prelepi Ala Daglar. Zato nam je obojici za oko zapao Bolkar i njegov 3.524 m. visoki vrh Medetsiz iz lanca Taurusa. I nismo se prevarili. Za razliku od ugašenih vulkana Erdžijasa i Hasana, planine iz lanca Taurusa ili Torosa, obiluju vegetacijom, vodom, gorskim jezerima te pomalo liče na Durmitor. Gostoprимstvo lokalaca je takođe na nas ostavilo sjajan utisak. Prve večeri u visinskom kampu Mejdan Jajlasi smo imali spontanu zabave sa domaćinima uz neki turski turbo folk, te su nas sutra, po povratku sa vrha, čekale gajbice belih trešanja po kojima je Bolkar čoven i odakle se ceo svet snabdeva. Posle savladanih napora na Erdžijasu i uvek magične Kapadokije, ovaj skriveni kutak turskog visokogorja je mnogima, a meni posebno ostavio najjači utisak. Zato znam da će mu se uskoro i rado vratiti. Ostaje žal što u naših 15 dana u Turskoj nije bilo vremena za Ala Daglar tj. za strašnog diva Demirkazik. Ali znate pravilo, planine ostaju gde jesu i uvek postoji naredna godina. Vidimo se dogodine na Taurusu.

BRANIMIR ŠOŠKIĆ, PLANINARSKI VODIČ PSK „JASTREBAC“, KRUŠEVAC.

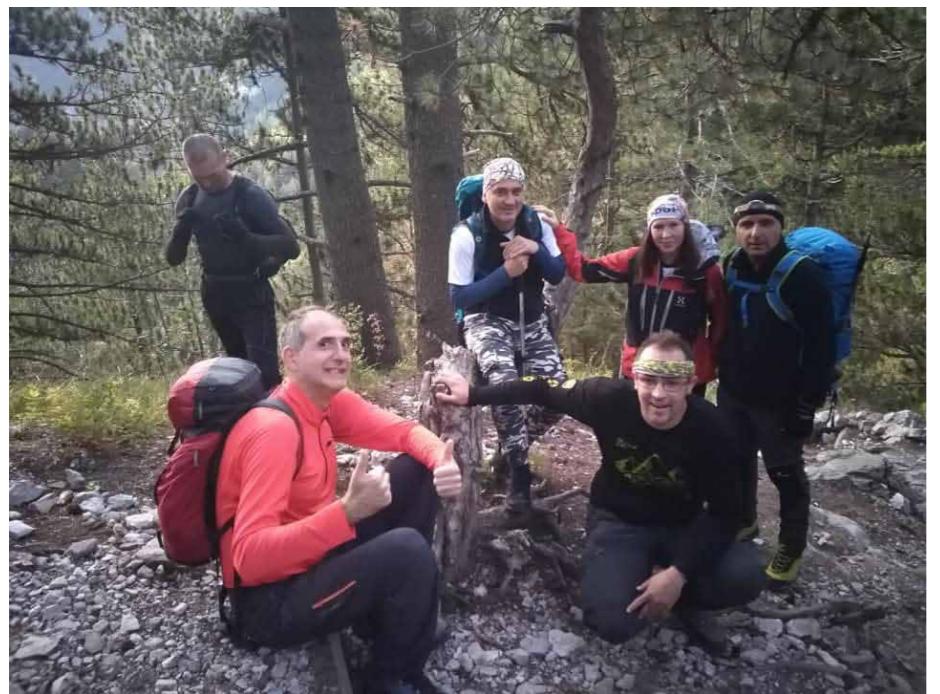

OLIMP

Na kafi kod Zevsa

Grupa od 50-ak planinara iz Kikinde, Kruševca, Padeja, Vršca, Novog Sada, Prnjavora, Dervente, Skoplja, Smedereva i Beograda je tog petka 20. septembra krenula u mitski pohod...

Već 14 godina prolazim svakog jula ispod njegovih tabana, i svaki put čežnjivo pogledujem po gorostasnim vrhovima i namrgođenim mu obrvama i smeškam se u sebi i obećavam kako će jednog dana otići i zakucati na njegova vrata.

Olimp u svojoj lepoti svakog leta mi samo još više budi žudnju za dodirom tih nebeskih njiva i ne ostajem obeshrabrena silnim strašnim pričama o njegovom gospodaru Zeusu, velikaru grčke mitologije koji svojim munjama i gromovima naglašava svu svoju muževnu snagu i nepokolebljivost da ostane jedini istinski gospodar neba.

Oduvek poznat kao veliki ljubavnik, kao neprikosno-veni nebeski vladar koji je preteći sudbonosnim bleskom munje suvereno vladao svojom svađalačkom i bun-tovnom porodicom na Olimpu.

Osim toga, on je ustanovio nebeska tela, stvorio zakone, nametnuo poslušnost zakletvama i izradio proročanstva. No, pošto je bio prilično nestrašan u ljubavnim odnosima, često je bio, posebno u vezi sa Herom, na meti njenih sitnih spletkarenja iz kojih je uvek izlazio kao pobednik.

I najzad dođe taj dan, dan susreta sa Njim.

Otkad sam počela da se verem po planinama, a nema tome ni pet godina, oduvek sam mu se molila i zahvaljivala za svo ono Sunce što nam je grejalo napačena leđa, za sve one divne oblake što su plovili iznad naših glava i pretvarali se u lelujave savršene slike nebeskog beskraja, za sve one fantastične dane bez kiše i oluje, za sve ono dobro što smo udisali punim plućima penjući se po raznim planinskim masivima.

Zevsa sam uvek doživljavala kao vrhovnog vođu svih planina i redovno sam mu se umiljavala tražeći njegovu zaštitu i podršku.

Grupa od 50-ak planinara iz Kikinde, Padeja, Vršca, Novog Sada, Prnjavora, Skoplja, Kruševca, Beograda je tog petka 20. septembra krenula u mitski pohod. U međuvremenu su nam otkazali dom na Olimpu u kome smo trebli da spavamo, pa je došlo do reorganizacije ture, ali nas ništa nije pokolebalo, a ni granice koje su nas ubile, nisu nam ništa mogle. Adrenalin koji je već strujao našim venama, brzo je zaboravljaо sve. I neprospavanu noć, i 17 sati puta iz Beograda, ili 30 sati puta iz Prnjavora jer samo smeh i suze su ono što čini život, a mi smo rešili da ga živimo do kraja baš takvog kakav jeste.

U ranim jutarnjim satima u subotu stižemo u Prionia

na 1.000 mnv odakle krećemo u turu spuštanja kanjonom Enipeas do mesta Litohorna gde je bilo predviđeno da nas sačeka prevoz. Vreme blago prohладно, sa sunčanim naznakama. Odmaramo oči od puta na zelenim mahunastim površinama svuda oko nas. Staza je interesantna, ispresecana sa mnogo drvenih mostića, na kojima zastajemo da se divimo bistrini reke Gorizie, i velikoj količini raznovrsnih vodopada.

Bajkoviti predeli, zelena bistra voda, dugačka u nedogled stabla što dodiruju nebeski svod, prate nas čitavom stazom. Smeh i pošalica ne manjka, a ni novih poznanstava.

Preko mekanih, stepenastih šumskih staza, preko stena, do izlaska na manastir sv. Dionisa i pećine koju je koristio kao kapelu. Oduševljeni ruševinama prošlosti i

obnovljenom delu, uklopljenom u ambijent mira i tišine.

U manastiru se krepimo izvorskom vodom i odmaramo malo, pa nastavljamo dalje kroz kanjon. Još drvenih mostića, još prelepih kamenih kada u kojima se onomad verovatno Afrodita kupala u kristalno zelenoj vodi ili neka od Nimfi sa kojom je Zevs ljubavisa po okolnim skrivenim mestima.

Vazduh koji čisti sve naše alveole i bistri naš um. Od umora ni traga ni glasa. Poneko i pevuši.

Neverovatni prizori prirodnih lepoti nas ostavljuju bez daha. Odmaramo noge u ledenoj vodi ispod čarobnih mostova. Svaki čaš očekujem da neki đavolak kao u Šekspirovom komadu „San letnje noći“, iskoči ispred nas i iskezi nam se u facu.

Predivna, stara stabla leže izvrnuta u pojedinim devloma reke i oslikavaju neke neverovatne prizore. Spust baš i nje spust, i Šoletov tempo je na visini zadatka, tako da je zagrevanje za Mitikas i Stefani sledećeg dana apsolutno u toku.

Izbijamo najzad u procep sa koga se pruža fenomenalan pogled na Litohoro i beskrajno plavo more u daljinu. Stene koje nas okružuju pričaju neku svoju priču i svojim šiljatim vrhovima opominju da budemo oprezni jer se nalazimo u planini Bogova, planinini dvanaest vrhovnih grčkih bogova.

Miris borovih iglica lepi nam se za nosnice i meša sa mirisom hrastove šume. Prirodna terapija kiseonikom. Udišemo punim plućima. Polako se spuštamo ka mestu. Posle nekih pet sati hodanja, savladavanja uspona od 600 m i visinske razlike od 1300 m u silasku, stižemo do Litohorna, gde čekamo da se svi skupimo pa nastavljamo za Nei Pori gde ćemo biti smešteni naredna dva dana.

Neki su jedva dočekali da osete ukus mora, i da umorne noge umoče u prohладnu, ali osvežavajuću vodu. Neki su samo šetali plažom. Neki su kafenisali i puštali da im misli lete preko beskrajnog plavog koje se utapa negde na horizontu i spaja u jednu liniju.

Polazak na akciju sledećeg dana je zakazan za pola četiri ujutru po našem vremenu, tj. pola pet po grčkom. Trebalо je brzo spavati.

Neki su se oždrali u lokalnim tavernama, neki na sopstvenim terasama, svi uzbudeni onim što nas čeka narednog dana.

Nedelja, 22.09.2019. Mrkli mrak. Svi kao jedan. Čeone lampe pri ruci. Rančevi puni tečnosti i grickalica. Tu je i neka rakija, da se nađe, kad bude najteže. Opet vožnja do Prionia. Zvezdano nebo iznad nas. Šum izvorske vode. Adrenalin u vazduhu.

Dogovor je da kao kompaktna grupa idemo zajedno do jedne tačke gde ćemo se podeliti u dve grupe. Veći deo, preko 30 planinara će penjati Mitikas, a manja grupa od 12-ak će penjati Stefani. U odnosu na to, poneta je i određena oprema.

Vremena za šalu nema. Moramo popeti i sići u istom danu. Svesni smo da sat otkucava. Spremno se odmah upućujemo ka stazi. Noć polumeseca. Zvezdano nebo i čeone lampe nam svetle put. Negde usput prepoznam da prelazimo suvim koritom reke. Uspon od samog početka. Zadihani već dobrano dočekujemo zoru

koja svoje crvenaste plamičke rasprostire po zelenim granama šume i obasjava naša zajapurena lica.

Šole na čelu kolone, Branislav na kraju, a naš Veliki Vođa brani sredinu i ne dopušta nam da se mnogo razidemo.

Gazimo strojevim korakom i pravimo kratke pauze od 5 min na svakih sat vremena. Sunce se lagano probija kroz gustu šumu. Polako skidamo jakne i ostajemo samo u majicama. Pejzaž se konstantno menja. Iz šume izlazimo na stenovite proplanke posute nižim rastinjem, pa onda opet šuma, iznad koje se gorostasno uzdižu stene našeg krajnjeg cilja. Posle 3,5 sata stižemo do planinarskog doma na 2100 m. Duža pauza od pola sata krepi naša već prilično iscrpljena tela. Rakija, kafa, sendvič, pa opet na put. Između golemih borova, prkosno proviruju vrhovi Olimpa. Zevs me umilno zove. Srećom, to je bio jedan od onih mirnih njegovih dana, kada je gromove i munje spakovao i kada je rešio da nas obasja samo sunčem i umilnim blagim vetrom. Na putu ka Skali se u jednom momentu razilazimo sa drugom grupom i želimo im srećan put u nastavku ka Stefaniju. Veliki deo grupe nastavlja ka Mitikasu. Mitikas je inače najviši vrh Olimpa, 2.918 m, sama reč na grčkom znači nos, atraktivan sam po sebi i drugi vrh Balkana.

Veseli Bosanci, njih sedmorica kao jedan podržavaju drugara koji ima žuljeve i teže se kreće. Doduše neke

od Bosanaca su zavele neke Bele Građanke pa su malo krivudali na putu do Skale, ali sve u svemu pravi pravac su svi pogodili. Smeha nije manjkalo, kao nikad do sada.

Završni uspon pred Skalu, korak po korak, pa još jedan korak. Brojim 40 koraka, pa zastanem da uhvatim dah. Pa još jednom, i još jednom i još jednom i nekako se dogegasmo svi do vrha. Željeni odmor, više nego potreban pred završni uspon.

Gledamo Mitikas, gleda on nas. Nije nam svejedno. Stena, nebū pod oblake. Čini mi se kao da vidim Zevsa koji sedi gore i smeška nam se. I zove nas. Možemo mi to. Jednom se piće kafa sa Zevsom. Već i sa Skale oblaci plove ispod nas. Kako li je tek videti ih sa Mitikasa... Uzbudjenje raste.

Krećemo. Uskim kuloarom se prvo spuštamo i onda lagano i oprezno krećemo u završni uspon. Vodimo se crvenim tačkama. Grupa Bugara ispred nas je razvukla uže, ali se ne oslanjam na to. Penjemo se četvoronoške i pratimo oznake. Puhćemo i hukćemo. Neki pomažu početnicima u ovakvom penjanju. Svi znamo šta drugarstvo znači...

Mali predah, pa nastavljamo. Krušljive stene opominju na oprez. Svaku prvo dobro prodrmamo i opipamo pre nego što se skroz oslonimo na nju. Odjavljavamo tamo gde je potrebno. Oni ispod pomažu ovima iznad sa pravilnim instrukcijama. Provalje koje zjape iznad naših

leđa ni ne primećujemo. Usredsređeni smo na stazu. Mešavina umora i adrenalina kola našim venama. Ne po-sustajemo. Grabimo napred i najzad ulazimo u Zevsovo svetilište.

Mitikas 2.918 mnv.

Prva zabeležena ekspedicija koja je pokušala da izade na Mitikas je bila 1862. godine. Prva koja je uspela da popne vrh je bila 1913. godine.

Ponos i sreća me preplavljaju. Jeden na jedan sa Zevsom. U kraljevstvu Bogova. Grčka mitologija i ja na jednom mestu. Popeh za ovih pet godina veliki broj planina, neke više, a neke i teže od Olimpa, ali samo bivstvovanje i saznanje da si na planini Bogova daje ti neku posebnu snagu i čar. Magija koja se širi svuda oko tebe. Kao da čujem glasove... Dubok, baršunast Zevsov, i piskutaviji, svadljiv Herin... Ah, te bračne svađe...

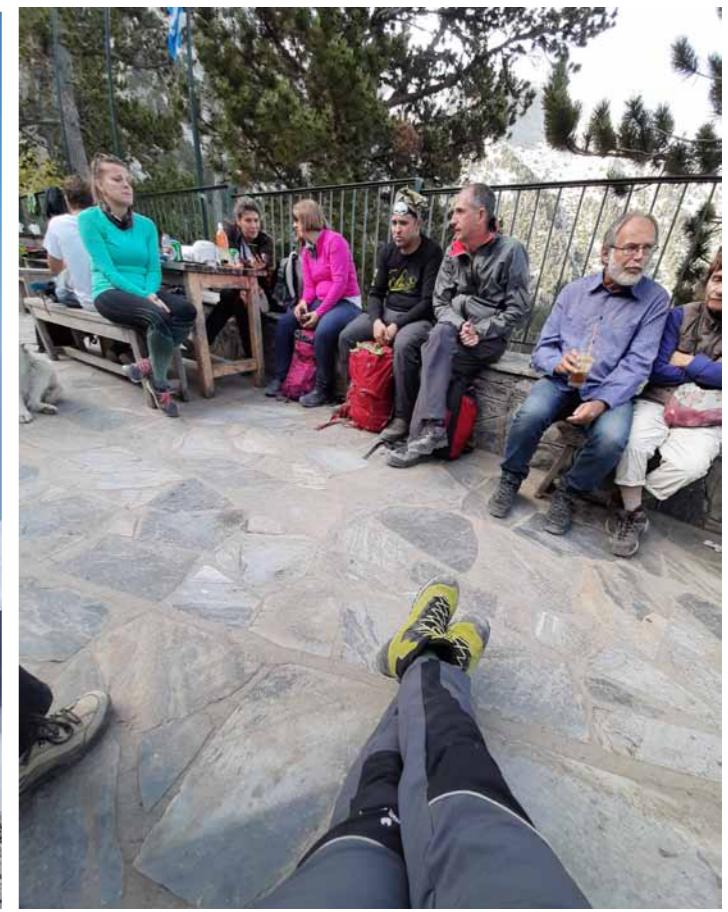
Smeškam se u magnovenju. Opijena postojanjem na jednom takvom mestu. Očarana vidicima koji plove ispred mojih očiju. Kupam se u penastim oblacima ispod mojih raširenih ruku i pevam o sreći...

Tu smo gde treba da budemo, što bi rekao Andrić, „na talasima nepostojanja“.

Naši drugari su uspešno popeli Stefani. Mašemo jedni drugima. Vrištimo i radujemo se. Tu smo, jedni preko puta drugih. Uspevamo i da ih fotkamo.

Dok odmaramo, čekamo da se zaostali deo ekipe Bo-

sanaca pojavi. Vidimo ih kako polako pristižu. Ne ostavljaju se drugovi u nevolji. Žuljevi su opasna, ali uspešno prevaziđena stvar.

Zajedničko fotkanje i pripreme za silazak.

Silazak, jednako opasan kao i penjanje. Puna koncentracija za svaki naredni korak. Na pojedinim deonicama, po neko ostaje, da pomogne u otopenjavanju. Ponovni izlazak na Skalu osećamo kao ronioci na dah koji izlaze iz

duboke vode. I dalje oprezno, ali se već lakše diše. Sipar nam i dalje preti. Jedan manji deo ekipe ima snage da overi i Skolio, a ostatak kreće da se spušta ka domu.

Posle nekoliko sati hoda, uspešno pravimo pauzu u domu. Tu saznajemo da je nekolicina Izvanrednih posle Stefanija otišla da popne i Mitikas. Divim se energiji tih ljudi.

Kraća pauza, kupljenje đubreta i nastavak silaska ka

Prionia gde nas čeka autobus. Osećam malo leđa. Na kolena sam stavila steznike. Ide to nekako. Ne znam koliko je sati, a znam da ima još mnogoooo veliki Štrumfe do krajnje tačke. Razuđeno silazimo. Svako svojim tempom.

Opet kroz šumu. Opet miris borova. Meko tlo pod nogama. Umor polako dolazi po svoje. I nikad kraja silasku. Sumrak polako pada. Pričamo sve i svašta ne bi li vreme brže prošlo. I sve mislim iza sledeće krivine ču

ugledati onaj drveni mostić iza koga se nazire kraj staze. Drvenog mostića još uvek nema.

Ne znam ni koliko je sati ni gde je ostatak ekipe. Samo znam da moram ići napred. I idem. Polako ulazim u noć. Stavljam čeonu lampu.

I onda ga ugledam. I ne verujem. I počinjem da se smejem. Izlazimo na čistinu posle 14 sati hoda. Širim ruke u neverici. Pogledujem gore...i namignem mu. Vidim

ga kako mi odmahuje rukom, kao da kaže, nije to ništa.
Znao sam da možeš.

Ulezim u tavernu gde srećem ostatak ekipe. Neke ćemo čekati. Dok ih čekamo krepimo se odličnom goat soup-om. Isijavamo sreću. Osmehne ne skidamo sa lica. Uspešno smo završili akciju. 2.000 m uspona i 2.000 m silaska. Što bi rekla jedna moja prijateljica, „malo li je na ovu skupocu“.

Čim smo se svi prikupili, sedamo u autobus i krećemo put Nei Porija. U međuvremenu saznajemo da se moramo vratiti po dvoje alpinista koji su nevezano od nas penjali Stefani i proveli jednu noć na planini. Pošto ih je Tuta Bugarin uputio na lošu prečicu trebalo im je mnogo više vremena nego da su išli putem kojim smo i mi išli. Kako god, njihova avantura se srećno završila tako što su iskočili iz šume baš na vreme da ih Veliki Vođa pokupi i vrati do Litohorna.

Žurku pravili nismo jer smo svi bili više nego crknuti, ali je to nadoknađeno sutradan na putu nazad. Šank u autobusu, veselo zakupljen na 99 godina od strane Danice i Ane je radio na svim nivoima, od rakije, preko duvan čvaraka, do kolača i grickalica. Ni pesme, ni igre nije manjkalo, ni ljubavi, ni pažnje, ni nekih novih poznanstava, ni početaka nekih divnih prijateljstava...

Pamtiću Mitikas po mnogo čemu... po lepoti, po gorostasnosti, po specifičnoj energiji, po... Ali pamtiću ga i po tome i što ga je Raša „overio“, što smo se smejali svi kao ludi na brašno, što su se pojavile neke nove verzije bajke o Sedam patuljaka i dve bele Snežane...

O tome u nekoj od narednih priča, nadam se, čitaćete više...

Do tada - planinarski pozdrav...

Još mnogo planina da zajedno osvojimo...

JADRANKA BALJAK

VISOKE TATRE

Vreme je za novu avanturu - nedelju dana na Visokim Tatrama u Slovačkoj. Željno isčekujem ovu turu, i konačno je došao i taj dan...

Skupljamo se sa svih strana, jedan deo ekipe kreće oko 20 sati iz Vršca ka Beogradu, gde nas čeka autobus (koji smo kasnije zbog veselog vozača i velikoj sličnosti nazvali „Baltazar bus“) i još jedan deo ekipe, dok ostatak kreće sa dva auta iz Kikinde i kupi ostatak ekipe u Novom Sadu. Puni uzbuđenja, oko 22 sata krećemo ka našoj destinaciji. Usput je tako dobra energija da smo već sigurni da će ova naša nova avantura biti pravi pogodak.

U jutarnjim satima stižemo u jedan prelepi gradić u Slovačkoj koji se zove Banska Bistrica. Pravimo dužu pauzu kako bismo se okrepili, videli ovo divno mestašce i, naravno, pročešljali sve radnje sa planinarskom opremom. Tu se već polako upoznajemo sa ljudima koje prvi put vidimo. Veoma je interesantno kako na ovakvim putešestvijima svi smo mi jednaki i pričamo „istim jezikom“ ni ne znamo imena naših saputnika a već uvećamo prepričavamo dogodovštine iz života kao sa da smo sreli nekog dobrog drugara iz detinjstva i nismo se videli godinama.

Banska Bistrica je šesti po veličini grad u Slovačkoj i partnerski grad sa našim Vršcem. Oduvek je poznata kao središte rудarstva a danas se sve više poistovećuje sa okolnim zimskim odredištim na Tatramu.

U popodnevnim satima stižemo na naše odredište - mestašce u podnožju Visokih Tatri - Stara Lesna.

Veoma brzo se smeštamo; raspoređeni smo u četiri kućice u istoj ulici. Smeštaj je bio na odličnoj lokaciji i bez

ikakvih zamerki.

Što se same Stare Lesne tiče, ima par restorančića, prodavnici, autobusko i stajalište za voz. A ukoliko želite da se prošetate, možete videti crkvicu i mlin koji se nalaze u samom centru.

Zbog vremenske prognoze koja je bila dosta promenljiva, vodič odlučuje da malo pretumba plan i prilagodi najavljenim uslovima sve sa ciljem da na svakoj stazi imamo prilike da što više vidimo i osetimo Visoke Tatre. I moram da ga pohvalim uspeo je u tome.

Tako da već sutradan, u utorak, ujutru u 7 sati, krećemo na prvi uspon – Rysy. Autobusom idemo do mestašca Štrbsko Pleso gde započinjemo naš uspon.

Štrbske Pleso je omiljeno skijalište na Visokim Tatrama i locirano je na istoimenom jezeru. Takođe je popularno mesto i za planinare jer odatle kreću mnoge staze kao i one za Rysy i Krivan.

Krećemo lagano stazicom kroz četinarsku šumu i ubrzo stižemo do raskršća na jezeru Popradsko Pleso gde pravimo malu pauzu da bi se presvukli i ko želi da pogleda jezero. Ukoliko pažljivije pogledate ovde možete videti drvene nosiljke sa džakovima ostavljene pored puta. Ukoliko želite da pomognete rad planinarskog doma možete poneti nešto od toga i zauzvrat ćete dobiti topli čaj da se ugrejete.

Nakon toga kreće malo jači uspon prepleten kamenom stazom, prolazimo kroz prelepne predele i malo

po malo stajemo da se slikamo i zapitujemo vodiča koji je to vrh, sa željom da što pre ugledamo Rysy, a on se naravno krije i ne da tako lako videti. Nakon ovog dela i kratke pauze nastavljamo utabanim serpentinama pod malo jačim usponom. Ubrzo stižemo do stene i dela koji je obezbeđen lancima, merdevinama i nogostupima. Taj deo polako i pažljivo, ali brzo prelazimo i nastavljamo ka planinarskom domu „Chata pod Rysmi“ koji se nalazi na 2.250 mnv. Pravimo kratku pauzu uz dogovor da pri povratku ta pauza bude malo duža. Nakon nekih sat vremena hoda po grebenu i stenovitom delu izlazimo svi na vrh! Pogled ostavlja bez reči. Ukoliko imate mogućnost, potrudite se da idete ranije i radim danima jer sam vrh nema mnogo mesta a zna da bude veoma posećen.

Rysy leži na granici Poljske i Slovačke i ima tri vrha: srednji (2.503 mnv), jugoistočni (2.473 mnv) u Slovačkoj, dok je severozapadni (2.499 mnv) u Poljskoj a ujedno i najviši vrh Poljske. Od kada su Poljska i Slovačka pristuple Šengenskoj zoni nema granične kontrole i možete slobodno ukoliko želite preći na susedni vrh.

Pri silasku vreme rešava da nam malo pomrsi konce i počinju da se navlače tamni oblaci, što nas primorava da brže krenemo dole. Jedna iskusnija ekipica odlučuje da se popne na susedni vrh, koji je veoma blizu a ostali kreću polako da se spuštaju ka domu. Prilikom silaska iskusniji pomažu onima koji se po prvi put susreću sa ovakvim terenom, dele savete, pridržavaju - svi

funcionišemo kao jedno. Stižemo do doma gde pravimo dužu pauzu za ručak. Šta god da ovde naručite nećete pogrešiti. Sve je ukusno i pristupačno. Mi se odlučujemo za slovački specijalitet - čorbu od kiselog kupusa ili kapustnica, a nakon toga i parene buhtle da se zasladimo. U trenutku kada odlučimo da krenemo dole, počinje jaka kiša, ali po prognozi ne bi trebalo da traje duže i donosimo odluku - koja se kasnije pokazala kao dobra - da sačekamo da stane. Dan završavamo sa osmehom na licu i povratkom u smeštaj oko 19 sati.

Statistika dana: oko 18 km s 1.120 m visinske razlike i 10 sati.

Sredu, ili naš drugi dan na Visokim Tatrama ostavljamo za Nacionalni park „Slovenski Raj“. Ali pred sam polazak jedno malo iznenađenje za Tanju - rođendanski kolač i pesmica.

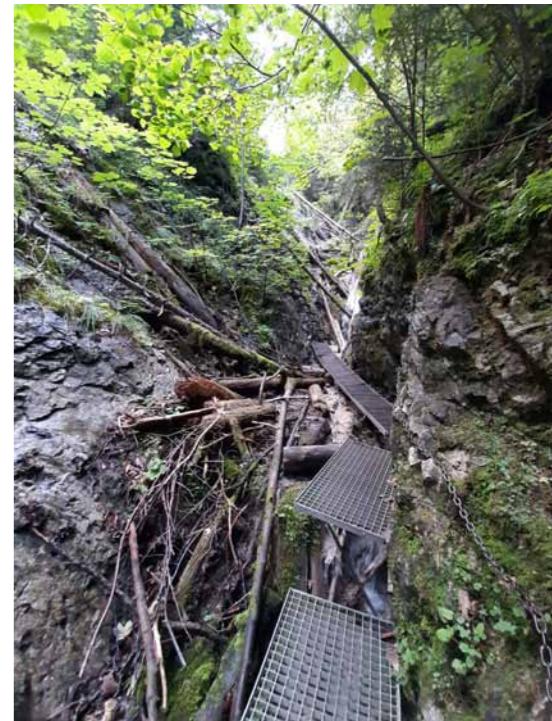
Nacionalni park Slovački Raj je jedan od devet nacionalnih parkova u Slovačkoj. Površine je 197,63 km². U parku se nalazi 11 nacionalnih prirodnih rezervata i osam rezervata prirode. Planinarske i biciklističke staze obuhvataju više od 300 km. Ovde se nalaze i oko 350 pećina ali je samo jedna – Dobrinska otvorena za javnost.

Naš „Baltazar bus“ nas vozi do jednog od više ulaska u nacionalni park gde oko osam sati započinjemo pravu avanturu. Pratimo tok rečice Hornad i na mnoga mesta prelazimo preko raznih visećih i metalnih mostića, nogostupa dodatno obezbeđenim sajlama. Stazica koju je

O Tatrama

Visoke Tatre su planinski lanac i najviši deo Tatra i Karpata. Najviša tačka je Gerlachovski Štit (2.655 mnv), koji je ujedno i najviši vrh Slovačke. Dok je najviši Vrh Poljske Rysy, takođe deo Visokih Tatri. Ovo područje je veoma poznato po zimskim sportovima i tu se nalaze i najveća skijališta u Slovačkoj i Poljskoj (Štrbske Pleso, Stari Smokovec, Tatranska Lomnica, Zakopane...). Tatranski Nacionalni Park u Slovačkoj je osnovan 1948. a u Poljskoj 1954. godine.

naš vodič odabrao nas je jednostavno ostavila bez reči! Negde na polovini staze nailazimo na vodopad gde se iznad njega penjemo u nekoliko navrata putem izuzetno strmim metalnim ili drvenim stepenicama. Ali to nama ništa ne smeta, ekipa je prepuna adrenalina i pozitivne energije, pomažemo jedni drugima, prepričavamo dogodovštine, smejemo se, iako je tek drugi dan kako smo se upoznali već ugovaramo nove avanture. Polako stižemo i do doma gde pravimo malo dužu pauzu i uživamo u suncu i predivnoj prirodi.

Nakon okrepljujuće pauze, krećemo do tog nekog famoznog vidikovca. Vodič misteriozno ne želi da nam oda neke detalje, samo nam govori da ćemo videti kako je lepo. I bio je u pravu. Vidikovac je zapravo stena nazvana Tomašovski visine 680 mnv. Prvo smo mi premrzli od predivnog pogleda a posle naš vodič od straha da mu ne padnemo negde kada smo krenuli da smišljamo razno - razne poze i uglove za slikanje.

Pred sam kraj ponovo kreće kiša, ali ne mrimo! Počinjemo da oblačimo kabanice i sa dobrim raspoloženjem kao da smo upravo krenuli na stazu koračamo dalje. Motivacija - klopa u restoranu na kraju staze!

A nakon klope - kupanje! Iako se vreme pokvarilo, termalni bazen na otvorenom je radio, tako da smo imali prilike da se lepo izbanjamo i na taj način povratimo snagu.

Statistika dana: oko 18 km, visinska razlika 535 m, vreme 7,30 h, jedan rođendan i kupanje u termalnom bazenu.

Četvrtak. Obzirom na lošu vremensku prognozu, Jovan odlučuje da se danas ide na Koprovske Štit (2.363 mnv). Delimo se u dve ekipe jedna izlazi na stazu i nakon toga u popodnevnim satima ide do Poprada u obilazak i kupovinu. A ostali sami biraju gde će i kako će da provedu dan.

Manja i ja odlučile smo da napravimo jednu malu avanturu i kombinujemo auto, voz i autobus. Idemo

prvo do susednog gradića, koje je deseti po veličini grad u Slovačkoj - Poprad autom. Tamo koristimo priliku za dobru kupovinu u radnjama za sportsku opremu a nakon toga i ručak i sladoled.

Pošto smo obavile sve što smo hteli, a bilo je tek 14 h, odlučujemo se da našu malu avanturu nastavimo tako što ćemo vozom otići do Starog Smokoveca, a odatle busem do našeg smeštaja u Staroj Lesni.

Nakon prave avanture na železničkoj stanici, uspevamo da za 15 minuta pored ogromnog reda kupimo karte, promašimo peron, istrčimo gore, dole i opet gore i na kraj uletimo u pravi voz u zadnjem trenutku.

U Slovačkoj ćete naleteti na ljudе koji dobro znaju engeski ali najčešće na one koji ne znaju ni reč. Tako da je naša preporuka da, pored toga što ćete koristiti i ruke i noge da objasnite šta vam treba, što sporije pričate srpski.

Dnevna karta za neograničenu vožnju vozom košta samo četiri evra, ali mi smo se odlučile na ovu kombinaciju i pored čestih i udobnih vozova (imate i određeno mesto gde možete ostaviti vaše skije, bord ili bicikl) iz razloga što bus prolazi kroz centar Stare Lesne veoma blizu našeg smeštaja, a voz na nekim tri kilometra.

Stari Smokovec nismo mogle mnogo da istražujemo jer je lila kiša, pa smo u suvenirnici na železničkoj stanici kupile kabanice i otrčale do prve poslastičarnice koju nam je Trip Advisor ponudio. Ovde nije loše da napomenem da je ovaj deo Slovačke veoma dobro pokriven sa WiFi internetom. Svaki lokal ima svoj a naletela sam na par otvorenih. A što se poslastičarnice „Cukaren u Elisky“ tiče, svaka preporuka! I nemojte propustiti tortu sa makom!

Statistika dana: dosta nove opreme i slatkiša.

Petak smo rezervisali za kružnu turu.

Polazak u isto vreme, ekipa spremna i orna kao da nam je prvi dan na stazi. Iako ovde nije predviđen uspon na neki vrh, staza je veoma atraktivna, prolazi se kroz pre-

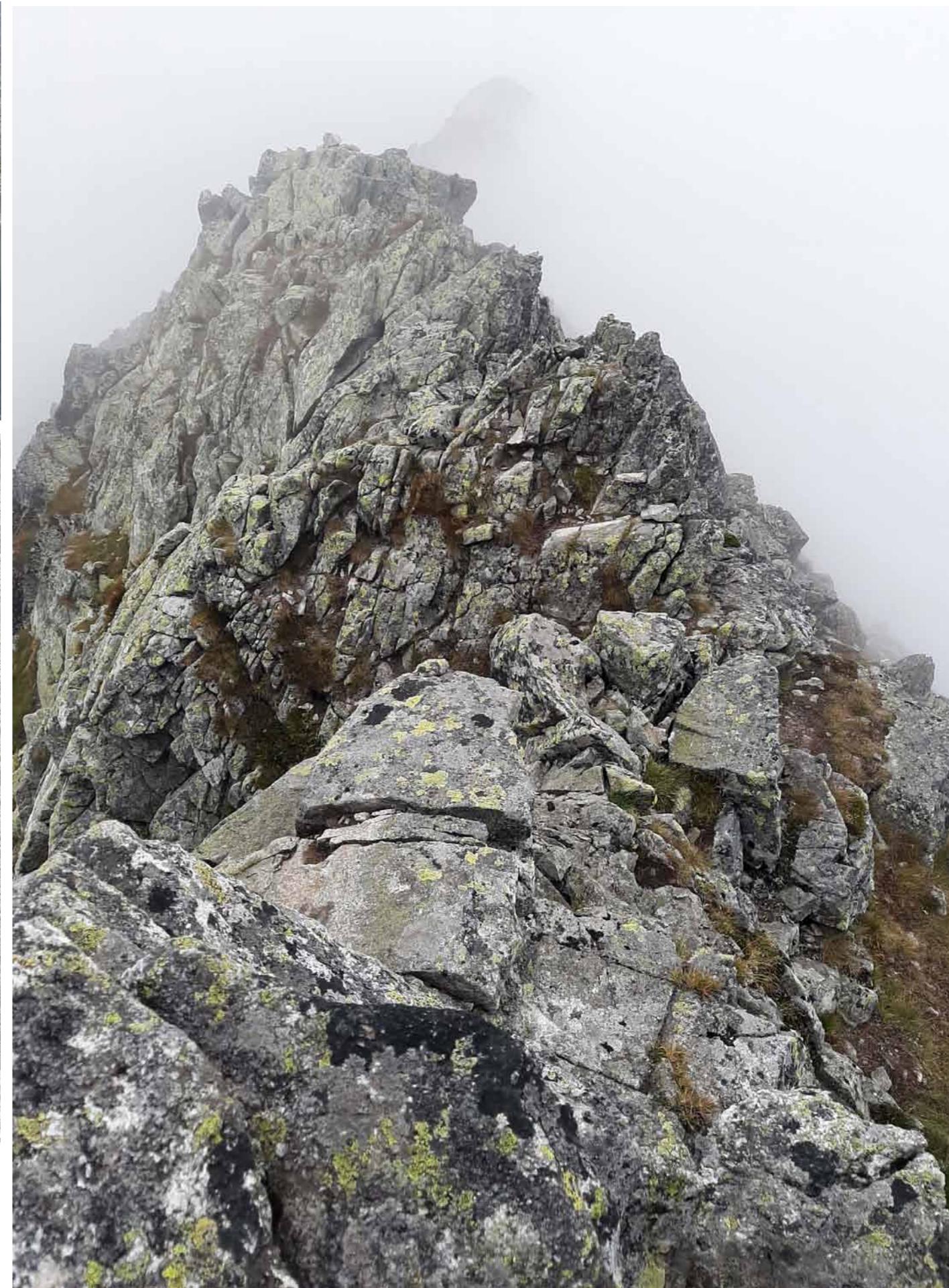

divne predele sa pogledom na sve okolne vrhove, Niske Tatre i mnoštvo jezera.

Prolazi se i pored predivnog vodopada, gde smo napravili malo dužu pauzu za odmor i slikanje.

Oko 13 sati stizemo do doma gde po preporuci ostalih, koji su već bili ovde, odlučujemo da ručamo. Manji deo

ekipe za to vreme izlazi na vrh Predne Solisko na 2.093 mnv. Što se samog doma tiče svaka preporuka! Hrana fenomenalna, cene pristupačne, usluga veoma brza i kvalitetna. Toplo preporučujem rebarca i parene buhlice. Nakon što smo se lepo najeli, podelili smo se ponovo u dve grupe, jedna je krenula pešaka dole a druga žičarom

do mesta Štrbsko Pleso.

Statistika dana: oko 17 km visinska razlika oko 1.042 m, 9,30 h za kružnu turu bez vrha.

Za poslednji dan, subotu, smo ostavili nacionalni vrh Slovačke – Krivan. Neko će reći što niste ostavili najlakše za kraj, ali - naprotiv - ostavili smo po meni najlepši i najizazovniji uspon!

Obzirom da smo svi znali šta nas očekuje tog dana, a radilo se o zadnjem danu, bilo je priyatno iznenađenje što nas je 29 od 33 krenulo na ovaj uspon i izašli svi na vrh.

Prvi deo staze je manje zahtevan i prolazi kroz predivne predele, pored par jezera i potoka. Na stazi ima jedan izvor na samom početku. Drugi deo je dosta

zahtevniji, „ulazi“ se u stenu i preporuka je da izbegavate loše vreme i vikend jer je velika gužva.

Na ovoj stazi nema doma ali silazimo do 16 sati u Štrbsko Pleso gde ima dobar izbor kafica i restorana i naravno radnji za sportsku opremu.

Danas smo pokazali koliko smo svi dobra ekipa. Uspeli smo da svi izađemo na vrh i vratimo se u predviđenom roku za tu stazu. Svo vreme su pored vodiča iskusniji pomagali ostalima, pratili jedne druge, uz neizostavnu pozitivnu energiju.

A za sam kraj Goran je dobio predivnu vest koju je podelio sa nama, pa smo „centralnu žurku“ predviđenu za to zadnje veče započeli malo ranije.

Statistika dana: oko 21 km, visinska razlika 1.240 m, 9 sati, jedno slavlje i opet dosta nove opreme.

Nedelja... Kako su proleteli ovi dani. Svi smo budni od rane zore, polako se pakujemo, pozdravljamo, razmenjujemo adrese, dogovaramo neke nove susrete...

Krećemo svi oko 10 sati i pravac Budimpešta i Dechatlon, da potrošimo sve što nam je ostalo.

Granični prelaz Horgoš koji nas je sve jako brinuo zbog velikih redova zadnjih dana prelazimo za celih 15 minuta i u Beograd stižemo oko 22 sata, gde se još jednom opraćamo i razvajamo prepuni pozitivnih utisaka i novostечenih prijatelja, do nekog novog druženja... Gde i kad? Ko to zna? Ono što je sigurno biće na nekoj planini!

Statistika cele ture: preko 100 km na stazi, preko 4.000 m visinske razlike, više od 40 sati provedenih na stazi, dosta nove opreme, novih prijatelja, lepih utisaka i nemerljiva količina pozitivne energije.

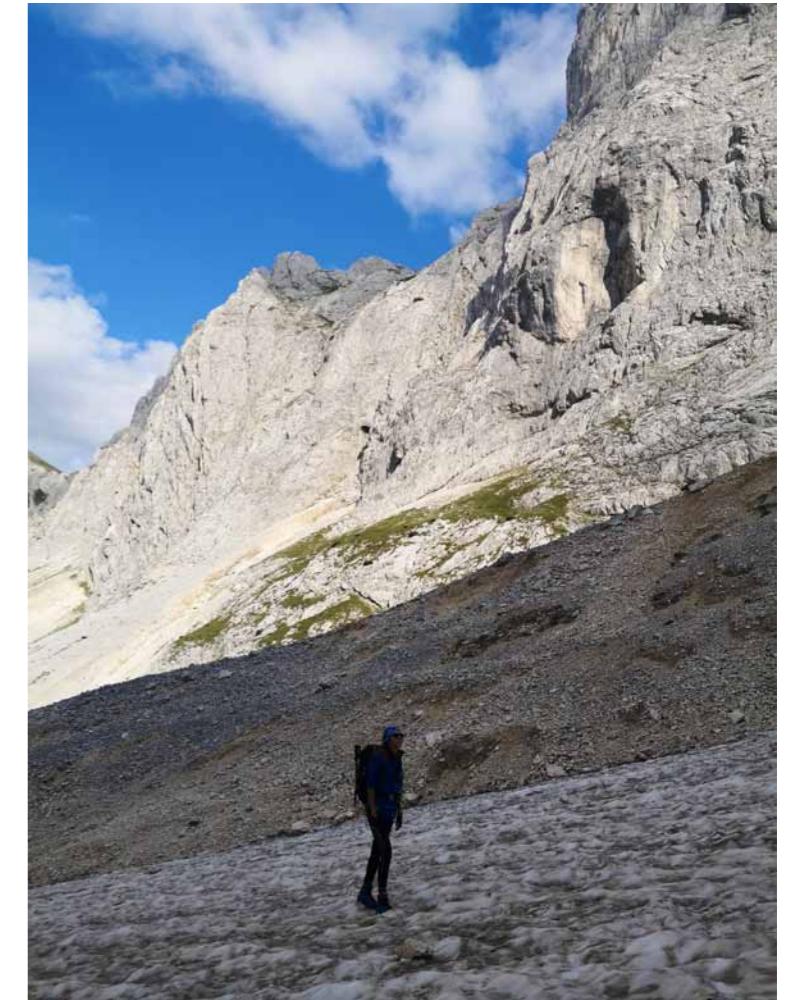
Na samom kraju, kao zaključak: ovo je tura koju ukoliko ste ljubitelj planinarenja jednostavno morate proći. Neka vas ne brine kondicionalna i tehnička zahtevnost, većina staza su takve da se možete sami vratiti ukoliko odlučite da odustanete (ali teško da će do toga doći) a i u okolini u dogovoru sa vodičem možete se sami prošetati. Svakako ne propuštajte priliku da posetite Visoke Tatre!

LJUPKA DOJČINOSKA CUCULI

DURMITOR I KOMOVI

Trojac iz **PSK „Balkan“** istraživao je crnogorsko gorje i uživao u lepotama kojima samo Komovi mogu da nagrade planinare...

Početna tačka svakog uspeha je želja, a upravo tako može da se opiše planinarenje male, ali jake ekipe Planinarsko sportskog kluba „Balkan“, koja se odlučila da za tri dana popne neke od najtežih vrhova Crne Gore ujedno i delove Durmitorskog masiva i to: greben Međeda (Veliki i Mali međed) sa Severnim (2.287 m) i Južnim vrhom (2.285 m), Terzin Bogaz (2.303 m) i spuštanje ka alpinističkom Bivku (2.020 m), Bezimeni vrh (2.487 m) i poseta Ledenoj pećini (2.160 m), i kao najslađi ali ujedno i zahtevniji Kučki kom (2.487 m).

Iz ugla jednog planinara, bogatijeg za još nekoliko popeti vrhova, odlazak na Durmitor predstavlja svaki put novo iskustvo, pa tako dođeš do zaključka da je svaki novi vrh nova leštница u planinarskoj karijeri.

DURMITOR – I DAN GREBEN MEĐEDA/TERZIN BOGAZ/ALPSKI BIVAK

Polazak na uspon pravo iz automobila za mnoge predstavlja veliki napor, ali ne i nama koji smo odlučili da po dolasku penjemo i pređemo ceo greben Međeda, zatim da se ispenjemo na Terzin Bogaz i da akciju završimo spuštanjem do alpinističkog bivka a zatim nazad do polazne tačke (Crno jezero).

Akciju započinjemo sa Crnog jezera (1.416 m) i odmah nakon dolaska pri jezeru skrećemo levo ka Međedu. Staza je na početku poprilično šumska. Šuma

kojom se pružaju mir i tišina koja je svima potrebna. Kolega Aleksandar Milinković bio je taj kojem sam verovala i koji je uvek siguran u sebe kao i u planinarske staze. Nedugo zatim, dok je Sunce još bilo priyatno izlazimo na čistinu odakle se pruža pogled na, kako bih ja to rekla: „Vauuu“, što se odnosilo na Savin Kuk i u nastavku Šljeme. Koliki veličanstveni kameni masi! Srećemo usput i Holandane koji se odlučuju za Međeda ali lakšim putem... Ubrzo nastavljamo dalje, na uspon koji je koliko travnat toliko opasan i strmiji. Mišići na nogama su ti kojima se veruje sad ponajviše, jer nakon težeg uspona izlazimo na vrh odakle se pruža pogled direktno na Crno jezero. A boja jezera - nestvarna. Pri polasku, ta boja bila je zelena, odgore gledajući ga, reklo bi se da menja boje - savršena tirkizna. Gledaš, Sunce ti pruža dodatne energije, poneki oblačić (altokumulusi ili altostratusi – formacija oblaka od 2.000-3.000 mnv) i uživaš u pogledima koji pucaju u daljine.

Nastavljamo dalje, kretajući se kroz niske borove žbunove, poneku formaciju kamenja, deo koji je stenovit, deo gde je čak i sajla postavljena - koja nama nije trebala. I, eto nas i na narednom vrhu, Severnom, gde uživamo uz obrok i pauzi na 2.287 mnv. Pogledi na sve strane nestvarni, Crno jezero se i dalje vidi i, tako, dok sediš i gledaš u Terzin bogaz, Bobotov kuk, u daljini Bezimeni vrh dolaziš do zaključka da izgleda niko od nas nije dovoljno svesan šta sve planiramo

da ispenjemo. Nastavljamo dalje - ka Južnom vrhu 2.285 m i srećemo se sa još jednom grupom planinara koji dolaze iz pravca Terzinog bogaza. Usput pevuše, pominju i neku rakiju. Kažu: „Ako zahladi, treba imati nesto toplo uz sebe...“ To je ona zanimljivija strana planinarenja, kada čovek u svemu mora malo i mesta za šale da nađe. Pre samo jedan mesec, isti taj Terzin Bogaz, gledala sam sa Bobotovog kuka... Delovao je izvanredno, pa sam bila dovoljno odlučna da ću ga uskoro posetiti i reći mu koliko je božanstven.

Tako je i bilo! Popeti Terzin Bogaz nije teško, ali nije

ni baš lagano. Na nekim delovima postoji i dodata sajla, jer za one koji imaju manje snage, koja je na istom delu potrebna, dobro dođe dodatna pomoć. A na vrhu, okruženi svim i svačim. Vidi se i Savin kuk, Šljeme, Minin Bogaz, Bobotov kuk, Bezimeni vrh (koji nas posmatra sa svojom surovitošću), u daljinii Obla glava... I, na kraju, okrenes se na drugu stranu pa vidiš ceo onaj greben sa kojeg si i stigao. Sedneš i diviš se... Ne znaš da li pre da se diviš onome gde si bio, onome gde si trenutno ili onome gde znaš da ćeš tek biti. Acin predlog za dalje - spust ka alpinističkom bivku.

Tamo gde je puno onog kako prljavijeg tako i čisto belog snega, tamo gde je oko tebe samo vertikalna stena i gde je tolika tišina tako da se svaki odron sitnih kamenčića čuje i upozorava. Usputnih stajanja, uslikaj ovo, uslikaj ono... Svaki put, ako je bilo prilike da se uhvatimo za istu tu hladnu stenu, imali smo poštovanja prema tolikoj masi, tolikoj veličini koja u jednom momentu ako poželi može sve svoje negativne strane da ti pokaže.

Već je bilo oko 17 sati, Sunce je polako jenjavalo, pa je i bilo vreme da se vraćamo na početnu tačku... Putem koji nije toliko naporan, bilo je da se pešači, penje, srušta ali sve u svemu to smo i hteli ali i planirali.

Kada se sve sagleda, dosta naporna akcija, u kojoj je između dvoje prijatelja poverenje od ključnog značaja,

akcija koja te upozna sa novim putevima, novim izazovima, koja dodatno ojača poverenje, koja podigne adrenalin i zbog koje planiraš sutradan još uzbudljiviju i težu stvar... Bezimeni vrh, jer ipak šteta ga je ostavljati toliko dugo vremena bez imena...

Noć je pala, umorni uplovili smo u more snova. Ipak, plovidba traje vrlo kratko, tik do zore sledećeg dana.

BEZIMENI VRH 2.487MNV – LEDENA PEĆINA

Jedna misao kaže: „Ukoliko želimo postići velike stvari, moramo ne samo činiti već i sanjati, ne samo planirati nego i delovati“. Tako bih upravo navela jedan od razloga zašto popeti baš onaj vrh koji se retko penje - Bezimeni vrh Durmitora. Onaj koji čak i svojim imenom malo plaši (pitanje je i dalje otvoreno, zašto jedan takav

vrh imena nema?), koji svojim konturama i izgledom upozorava da budete na oprezu i da mu pridete sa velikim poštovanjem, jer ipak tamo je svaki kamenčić do kamena realna šansa da se zapitate u trenutku kritične situacije: „gde sam pošao i šta će ja ovde“.

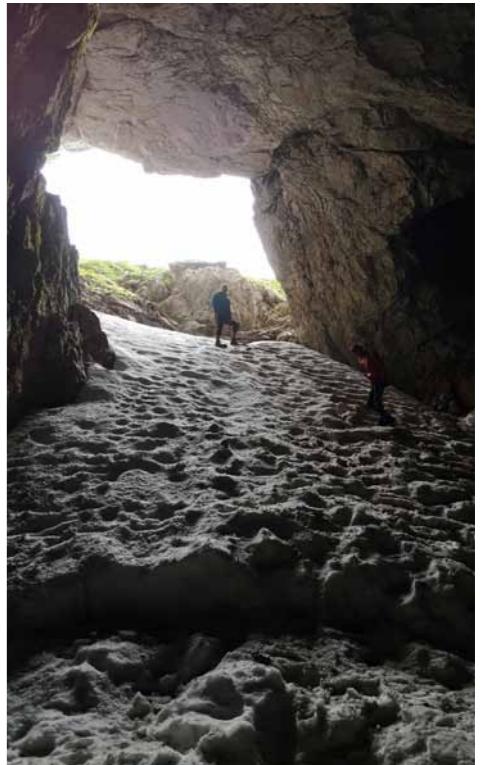
Uspon na Bezimeni vrh počeli smo sa novoprdošlim prijateljem i planinarom Ivanom Milosavljevićem, koji je kao i mi iz prevoza krenuo put osvajanja i avanture.

Naravno, većinu uspona krećemo sa Crnog jezera, pa tako i ovaj put. Opredelili smo se i za posetu Ledenoj pećini koja se nalazi tik ispod Oble glave na 2.160 m. Uspon ka Ledenoj pećini je dosta strm i jak, ali uz povremeni kratkotrajni odmor i uz dosta volje, želje ali i kondicije koja je u ovakvim akcijama veoma potrebna - sve se savlada. Išli smo preko Lokvica, zatim ka odva-

janju za Bobotov kuk i Bezimeni vrh.

Nakon dolaska pred pećinu pogled u nju bio je neverovatan. U dvorani dužine 40 i širine 20 metara, tokom cele godine nalaze se ledeni stalaktiti i stalagmiti. Iz daleka ka dole, male naslagane figure od leda, a da bi do istih stigao, moralo se prvo spustiti strmim delom pod snegom koji se tu zadržava bez obzira na doba godine. Veliki oprez je bio potreban takođe, naročiti što je sve bilo pod ledom. Jedan pogrešan korak i eto pada, a to nam svakako nije trebalo. Hladno jeste, ali ne toliko da se ne može zadržavati malo duže...

U toku dolaska do pećine, slikanje svih strana Durmitora i njegovih beskrajnih lepota činilo je dodatnu draž celokupnog prepodneva. Minin Bogaz se najviše isticao u planu, u punoj njegovoj snazi i strašnom

izdanju. Još jedan vrh koji se može staviti na spisak planinarskih želja!

I tako, odlazimo rashlađeni dalje na čist kamen, gde Sunce dodatno otežava kretanje ka našem cilju za taj dan – Bezimenom vrhu.

Kako mu se približavamo, tako postajemo svesni opasnosti pred nama... Pričaju ljudi svašta, ali dok čovek sam ne uvidi ne može ni verovati. Strma sipljiva staza, gde se sa svakim novim korakom sipar pomeri ka dole jedno dva-tri metra... Naravno, uz činjenicu da to isto pomeranje može da te povuče sa sobom. Plan je odmeriti i dobro proceniti gde stati, kretati se više uz stenu, dok god može, a onda samo lagano i strpljivo - igra sa kamenjem ovaj put nije bila za šalu. Nailazili smo i na delove pri usponu gde nemaš za šta da se uhvatiš, osloniš, pa se oslanjaš samo na volju planine da te ne počasti svojom lošom stranom. Nakon pet sati kretanja i penjanja, opasnosti i uzbudjenja, pitanja „kako sad, gde sad“, stani tamo stani onamo - dođeš do malenog vrha gde petoro ljudi jedva mogu stati... Nas troje smo

uspeli, pozdravili kolege na Bobotu koji su tamo bili tako blizu, a tako daleko, te se spustili malo nize prema pogledu na Škrčka jezera (velikom i malom). Sedeli smo, dosta dugo sedeli, i sa onim teškim osećajem krenuli nazad, jer planina daje snagu, ali popeti vrh pruža dodatno ushićenje i zadovoljstvo. Kada se penješ, nisi svestan šta te od emocija gore čeka, a tu i jeste poenta svega - onako kako se gore osećaš tada ćeš znati koliko te je sama planina očarala.

Koliko je sam uspon bio opasan, toliko je sada spust daleko opasniji. Sav onaj sipar i dalje nemo стоји i čeka u prijeku iako ga vidiš ispred sebe. Prelaziš ga uz posebnu tehniku, nekad brže nekada još opreznije nego inače... Ali i to smo savladali i spustili se na nešto veće, mnogo stabilnije kamenje. A onda, usledilo je dugo pešačenje ka Crnom jezeru, obzirom da je akcija bila kružna. Ni to nismo osetili, jer iako nas je bilo troje uvek je bilo tema za razgovor, smeh i dobru volju da bodrimo jedni druge da je još malo do kraja staze.

Uveče, kao i svaki put, okrepljenje u etno restoranu, i

dogovaranje oko sutrašnjeg, po meni, najvažnijeg dana, penjanja na Kom, i to ne bilo kakav, nego baš onaj – KUČKI KOM.

Za ovakav uspešan dan svakako, moram da napomenem da je zaslужan naš „Balkanac“ Aca Milinković, koji se zaista trudio da nam dočara svaki deo ovih predela Durmitora i upozna sa njegovim skrivenim bogatstvima.

Jutro će ipak promeniti sve... ali time ćemo biti bogatiji za još jedno visokogorsko iskustvo!

DAN III – KUČKI KOM 2.487 MNV

Prošla je i noć. Spavalо se veoma brzo. Verujem da se niko alarmu ne raduje, ali ovaj put pre nego što smo zaspali jedva sam čekala da isti zazvoni... Pakovanje, proveravanje opreme, svega i pravac tamo gde se danima planiralo, gde ćeš ostati bez ijednog komentara, gde ljudi ostaju zatečeni pojavom masivnih krečnjačkih stena - pravac put Komova, i to ne bilo kojeg, nego onog najimpozatnijeg – KUČKOG.

Oko ledničke doline, Međukomlja, uzdižu se tri

moćna planinska vrha: Vasojevićki kom (2.460 m), Kučki (2.487 m) i Ljevorečki kom (2.453 m). Međukomlje se nastavlja na Štavnju, Rogam, Ljuban i Carine.

Opet ista ekipa, Aleksandar Milinković, Ivan Milosavljević i moje visočanstvo Lelica. Moćniji za još nekoliko vrhova popetih u prethodnih par dana i odlučniji za još toliko, dođosmo posle vijugavih puteva i pauza, smeha i radovanja, Komovima „ispred nosa“. Posle pripreme opreme i svega što je potrebno za taj dan, uputili smo se ka stazi. Proslili smo kroz Eko-katun, izašli na čistinu, a ubrzo zatim, Aca je povikao: „Jeste li spremni? Eno staze!“. I, tako, zakoračiš na stazu koja će te kroz delimičan šumski hlad i borovo žbunje odvesti na onaj suroviji deo, delove prekrivene kamenjem, pod siparom i čistinom bez mogućnosti da se od Sunca sakriješ, pa bar i nakratko. Neka, što teže to bolje, navikli smo na svašta, ovo je samo deo onoga što nas je čekalo, samo deo onoga što Komovi zaista jesu.

Krećući se i prelazeći preko kamenja, izlazimo ubrzano deo koji se naziva Međukomlje... Malo se spustiš,

malо se popneš, i tako nekoliko puta, čisto da se noge naviknu i pripreme za ono što sleduje i ono što toliko dugo čekamo. Poslednji hlad, iza neke stene, pogled na Prokletije, nabrajamo i zamišljeno se pitamo da li su vrhovi u daljini oni na koje mislimo... Daleko su, zato sada samo jedan nije - Kučki Kom, gleda nas odozgo, i kada bi to bilo moguće vетrom bi nam šapnuo „požurite, uverite se u moju snagu i u to koliko nisam baš pitom...“

Nastavljamo dalje, sad nam je svaki korak sigurniji, oprezniji, adrenalin čini svoje. Pogledaš gore - ka-menje naslagano, savršenog oblika, kao da ga je neko ređao po mojoj meri. Pogledaš malо sa strane, kad ono Ljevorečki čeka i sunča se, u miru i tišini svog kamenja... I ne zna se koji je lepši. U svom tom zanosu, odjednom se nađeš na golom kamenу, svaki put gledam oko i ne verujem.

Dolazimo do prvog malog kuloara - malen ali veoma zahtevan. Sa dve strane oble stene, čizme sada imaju značajnu ulogu u penjanju, paziš dobro gde ćeš se osloniti, jer ako sklizneš vrlo lako možeš ka dole i da nastaviš. Misliš: „dobro je, prošlo je sve“, kad ono eto sledećeg, malо šireg. Sav pun sipara, ali, kretajući se sa strana svo ono kamenje ipak je bilo dobromerno pa nam dobrodošlo da se za njega čvrsto pridržavamo. Krećući se ka vrhu, svaki korak postaje rizičniji i opasniji. Sunce je sve vrelije, ali nema veze, sada ništa više ne smeta. Dan je naprsto savršen za Kom - i to onaj ne Kučki nego „mučki“. Izlazimo na sad već nešto manje opasniji deo, prolazimo pored stazice kuda je pre nekoliko meseci poginuo kolega

planinar. Zastajemo na čas i pitam se: kako? lako je stazica postojala, nemoguće je bilo ne videti da je pri njenom završetku potpuni ambis... Definitivno nije bio njegov dan. Nastavljamo, još kamenja, još prelaza, još uživanja, još neizmerne ljubavi. Hvata te onaj osećaj kada bi da vikneš kolegama koji već uveliko stoje na Vasojevićkom Komu kako je život ustvari lep. Prelazimo prvo jedan po meni opasniji deo, pre onoga što svi govore da je ustvari opasan. Niti mogu rečima opisati tu lepotu opasnosti, adrenalina, niti vam mogu preneti rečima svo to iskustvo, pa ču tako preskočiti taj deo i vratiti se u onaj najbolji po meni – dolazak do vrha i izlazak na najvišu tačku Kučkog Koma. Aca kao prvi sačekao nas je, zagrlili smo se i jedna reč je bila i više nego dovoljna: „Čestitam!“ Svo troje, onako ponosni jedni na druge, verujem da nismo znali gde prvo da se osvrnemo...

Kada bi se sreća uspona mogla ispisati u dve reči onda bi te dve reči bile – KUČKI KOM.

I tako, shvatiš da moraš da kreneš a ne kreće ti se... Rekla sam: „Da imam šator - kampovala bih gore...“ Spustili smo se oko 17:45, poručili okrepljenje u eko-katunima, gde su nas dočekali ljubazni domaćini. Krenusmo sa pakovanjem i nazad ka realnosti od koje zaista svi beže – ka Beogradu. U povratku, sabiranje utisaka, malо naglas, malо u sebi, zbijanje šala, puštanje muzičkih želja, stajanja radi dodatnog odmora, sve što jedno putovanje čini avanturom, sve je bilo prisutno. PSK „Balkan“ je bogatiji za još nekoliko popetih vrhova.

FRAU LELICA

JOVICA SPAJIĆ Pobeda u Čileu

Naš ultramaratonac pobednik je jednog od najtežih svetskih trka „Atacama Crossing“, održane u pustinji u Čileu...

PHOTO BY DIEGO JIMENEZ ON UNSPLASH

Ultramaratonac iz Srbije **Jovica Spajić** (32) pobednik maratona „Atacama Crossing“ u pustinjskoj regiji u Čileu. On je trijumfovao u ukupnom plasmanu tokom šest etapa. Trčao je 29 sati i 22 minuta i ostavio iza sebe Hirojukija Masudu (38) iz Japana i Munira Nanjija (50) iz Kenije. Ukupna dužina trase je 250 km, a trke su se odvijale od 27. septembra do 3. oktobra.

U ženskoj konkurenciji trijumfovala je dvadesetsedmogodišnja **Deborah Barber** iz Australije. Njeno ukupno vreme trke bilo je 36 sati i 40 minuta.

Ekstremni maraton kroz pustinju u podnožju Anda održao se u sklopu petnaeste serije ultramaratona „4 pustinje“, gde su takmičari trčali kroz pustinje Namib (Afrika), Gobi (Azije) i Antarktik. Sledeća trka je Maraton u Namibu, koja se održava 26. aprila 2020. ■

AON'S

PAKLENICA

Četiri člana družine **Alpinističkog odseka Novog Sada**, uoči prolećnih praznika, krenuli su put najvećeg hrvatskog penjališta dobro poznatog u celom regionu, pa i u svetu...

Četiri člana AONS-a (Ljiljana Spasojević, Damjan Gatařić, Dragan Pavlović i Sara Pirnat) zaputili su se 31. jula u Paklenicu – najveće hrvatsko penjalište koje je dobro poznato u celom regionu, pa i u svetu. Iako su im svi govorili da ne idu u Paklenicu u to doba godine jer je pretoplo, stena će biti vrela i ništa neće moći da se penje, naši penjači tvrdoglavu odlučuju da ne slušaju nikoga, šta im može malo sunca. Kreću iz Novog Sada oko 15 sati, stižu u Starigrad (mesto nadomak Paklenice u kojem su bili smešteni) kasno uveče i odmah ležu na spavanje kako bi sutradan bili odmorni za dugoočekivani prvi dan penjanja na ovom prelepom penjalištu o kojem su čuli samo reči hvale.

Plan za četvrtak (1. avgust) bio je da se popnu jedan ili dva lakša smera kako bi se zaregali, upenjali i ostavili pakleničku stenu. Ljiljana Spasojević i Sara Pirnat

se odlučuju za smer po imenu Nosorog, visok 150 m ocene V. Ovo je jedan od najpoznatijih lakših smerova u Paklenici, verovatno zbog svog veoma dugog i naporog pristupa (svega tri minuta hoda od parkinga!)...tako da je idealan za penjače koji su previše lenji za duže pristupe, a i za našu družinu koja je i dalje iscrpljena od jučerašnjeg dugog puta. Damjan Gatařić i Dragan Pavlović se odlučuju za Lidijin smer (takođe ocene V, 90 m), koji se nalazi odmah pored Nosoroga. Međutim, obe naveze vrlo brzo shvataju da ovi smerovi nisu bili pravi izbor jer su direktno izloženi suncu. Zapravo se velika većina smerova u Paklenici nalazi sa druge strane puta i oni su dobar deo dana u hladu, ali eto, naši penjači su se odlučili baš za ovaj blok koji je jedini osušan, jer „šta im može malo sunca“. Nakon mnogo sati paklenog penjanja, izgoreli penjači zaključuju tri stvari:

1. Nikada više neće penjati na ovom bloku.
2. Ocene u Paklenici su mnogo jače nego ocene na penjalištima u Srbiji.

3. Orientacija u smerovima u Paklenici je nekada pomalo teška. „Pa kako može biti teška, nije kao da penjete tradiciju, samo treba da pratite boltove!“, pomislio bi neko ko još nije bio u Paklenici. Upravo u tome je i problem, ima mnogo smerova koji se nalaze baš blizu, a ponekada se i prepišu na više mesta, tako da je nekada vrlo lako zavarati se i krenuti pratiti pogrešne boltove ili klinove, koji zapravo spadaju u neku osmicu, a ti ušao u peticu.

Drugi dan (petak, 2. avgust) prošao je mnogo bolje. Pošto su ovog puta skapirali na kojoj strani treba da penju ukoliko žele da izbegnu sunce, obe naveze se odlučuju za nešto lakši smer - Tinin smer (desna varjan-

ta) ocene IV+ i dužine 110 m. Ovaj smer su popeli kao od šale i to je baš ono što im je trebalo nakon pomalo obeshrabrujućeg prvog dana. Nakon ovoga Damjan Gatařić i Sara Pirnat odlučuju da se oprobaju u još jednom smeru, te biraju smer u blizini Tininog po imenu Flex & Rex (120 m, V+). Tada ponovo uviđaju da su ocene u Paklenici stvarno mnogo jakе, ali uprkos tome uspevaju da popnu ovaj smer bez ikakvih problema (jer su i oni mnogo jaki) i sa ponosom shvataju da su se ovogodišnji brojni treninzi i te kako isplatili.

Trećeg dana (subota, 3. avgust) odlučuju malo da promene naveze, te se Dragan Pavlović i Ljiljana Spasojević vraćaju na Tinin smer i ovog puta penju levu varijantu (koja je iste težine i dužine kao desna), a Damjan Gatařić i Sara Pirnat odlaze da penju smer Doktor Frankenstein (VI-, 150 m) za zagrevanje. Pošto

vrlo lako i brzo uspevaju da ga popnu, Damjan i Sara zaključuju da su dovoljno upenjeni da pokušaju nešto teže, te odluka pada na smer Andi & Max (70 m, VI)... barem su tako mislili... Nakon popeta prva dva kratka

cuga, oboje stoje zagledani u predstojeći treći, a ujedno i poslednji cug, koji deluje abnormalno teško. Na kraju nekako, ni sami ne znaju kako, uspevaju da ga popnu, i to uz stalno psovanje prokleti teških pakleničkih šestica

(možda ipak nisu toliko jaki kao što su mislili). Na kraju se ispostavilo da su u startu ušli u pogrešan smer i da su mesto njega u stvari popeli smer Franz Hohensinn od 60 m, ocene VII!. Ovo je veliki uspeh s obzirom da je paklenički VII- poput VII+ u Srbiji.

U nedelju (4. avgusta) naveze se ponovo vraćaju na formaciju od prvog dana i svo četvoro se upućuju ka Centralnom kaminu (180 m, V+), takođe jednom od najpoznatijih i najpenjanijih smerova u Paklenici, bilo bi šteta da se ne popne. Penjanje prolazi bez problema i svo četvoro izlaze na vrh.

Narednog dana (5. avgusta) Damjan i Sara već kuju planove za sutradan (u planu je Mosoraški, 350 m ocene VI+, definitivno najpoznatiji smer u Paklenici), pa shvataju da će naredni dan biti veoma naporan i dug, te je najpametnije da odmore i sačuvaju što više snage. Ali pošto je grehota provesti dan u Paklenici a ne penjati, odlučuju se za smer Catch the rainbow (100 m, V+). Ovaj smer se na kraju pokazao kao nešto zahtevniji nego što su očekivali, ali u isto vreme veoma lep i prava uživanja za penjanje.

Poslednjeg dana ovog putovanja (6. avgust) Damjan i Sara rano ujutru polaze ka Mosoraškom. Ono što znaju o ovom smeru je to da je veoma popularan, te je na njemu često gužva, zna se desiti da ga istovremeno penju četiri-pet naveza. Zbog toga što je toliko često penjan, pojedini delovi smera (a pogotovo najteži cug) toliko su izlizani da su smeru već par puta dizali ocenu. Uprkos svemu tome, odlučuju da ga ipak penju jer imaju želju da popnu nešto duže, a ovaj smer od 350 m je idealan jer je ocena u okviru njihovih penjačkih sposobnosti, a znaju da ih na vrhu čeka očaravajući pogled na more i okolne stene sa Anića kuka koji je visok 712 mnv. Na putu do tamo su se zapitali da li su možda napravili grešku što su ostavili ovako nešto za poslednji dan, kada su već oboje iscrpljeni od pet dana penjanja. Za pristup im je trebalo oko 40 minuta i odmah uspevaju da nađu ulaz u smer koji je obeležen legendarnim ogromnim karabinerom koji je okačen o isto toliko veliki klin. Prvih par cugova (ima ih ukupno deset) uspevaju da popnu iznenađujuće brzo i lako i, nakon par sati penjanja, dolaze do ulaza u najteži cug, veliku pukotinu o kojoj svi pričaju da je abnormalno izlizana. Na kraju se ispostavlja da ljudi preteruju i da je pukotina skroz penjiva. Jeste izlizana ali to ne predstavlja neku otežavajuću okolnost, tako da nije bilo šlajfovanja po steni. Nakon ovog i još dva lakša cuga, naša dva penjača AONS-a nakon pet i po sati penjanja srećni izlaze na vrh Anića kuka. Na kraju se ispostavilo da je vredelo čekati poslednji dan za ovaj smer jer nije bilo gužve (bilo je samo dve naveze u smeru iza Damjana i Sare, ali su bili dosta ispod njih i to im nije predstavljalo problem), vikendom je ovaj smer verovatno mnogo prometniji. Ispostavilo se da je Mosoraški došao kao šlag na tortu ovog putovanja.

Sva četiri člana družine su srećna, zadovoljna i ponosna brojem ispenjanih smerova. Paklenica im je dokazala da su u dobroj formi i da su spremni i za teže stvari.

SARA PIRNAT
AONS

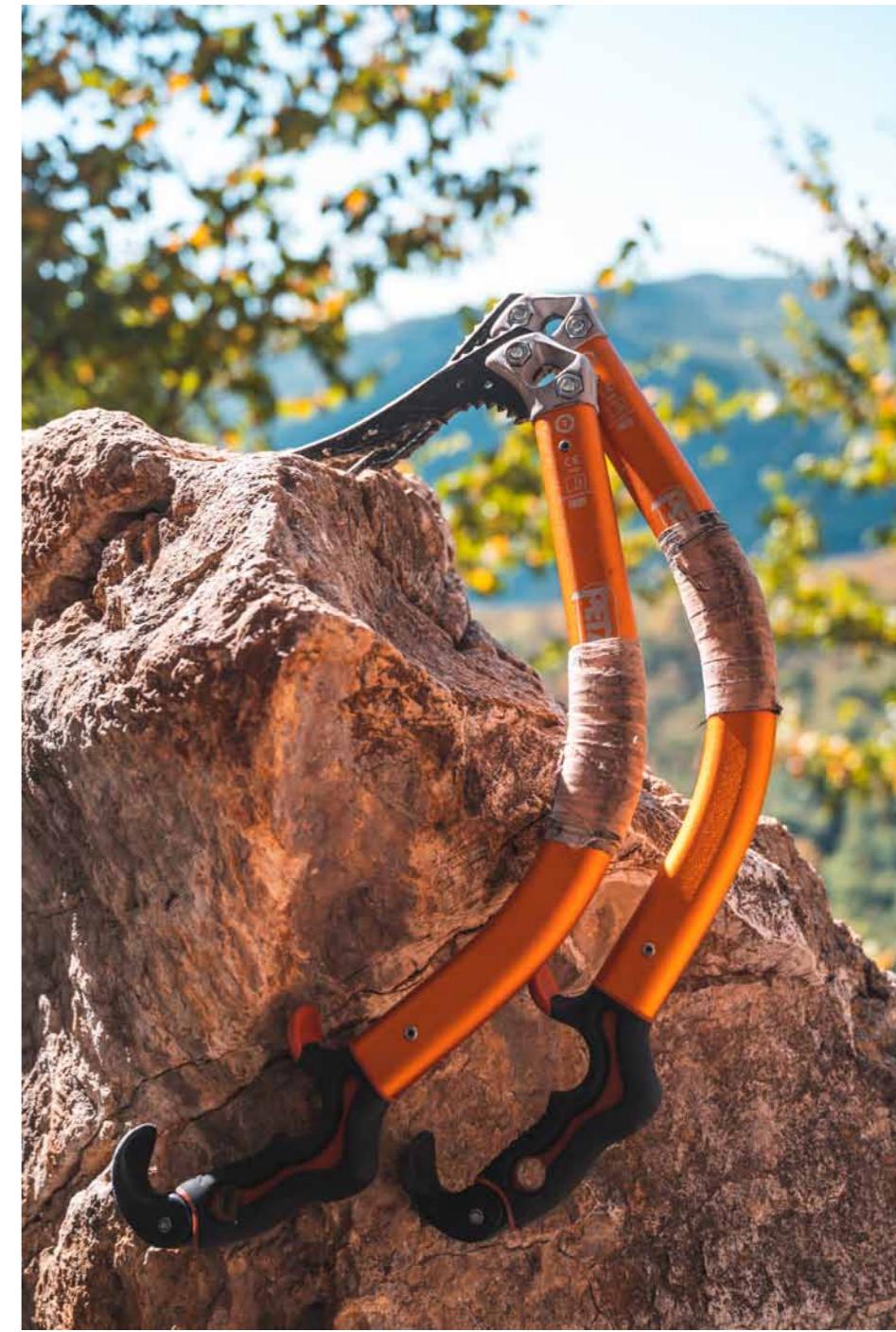
Draj tuling RADIONICA

Komisija za draj tuling i takmičarsko penjanje u ledu PSS „Draj tuling radionica 2019”, Ovčar Banja...

Ljubica

Poslednjeg septembarskog vikenda u Ovčar Banji, u okolini ispod Devačke stene, okupila se mala ekipa zainteresovanih za draj tuling radionicu u organizaciji KES „Armadillo“ i Komisije za draj tuling i takmičarsko penjanje u ledu Planinarskog saveza Srbije.

Ni ove godine za našu „domaću“ radionicu nije bilo puno prijavljenih, svega dvoje, ali i to nas je obradovalo i kao uvek rado putujemo ka Kablaru. Nakon što je otvorena još jedna deonica auto-

puta, mnogo brže stižemo nego što je ranije bio slučaj i u dogovoren vreme krećemo na lokaciju. Hodamo planinarskom stazom, već je pretoplo i znamo da neće biti lako penjati na 30 stepeni. Srećemo prijatelje iz „Kablara“ i još puno planinara i utisak je da nikad više ljudi nismo sretali u planini. Boravak u prirodi je sad sve popularniji, i uz diskusiju o tome stižemo na draj tuling blok.

Prve smo stigle Katarina, Ljubica i ja i postavljamo smer na kojem ćemo raditi sa učesnicima.

Nakon uvodnog dela o opremi i osnovnim tehnikama penjanja Ljubica kreće hrabro u svoj prvi draj tuling smer. Penje sa osiguranjem odozgo i za početak sa alatima i u penjačicama zbog postupnosti usvajanja znanja i veština.

Kreće bojažljivo, bodrimo je i prisećamo se kako smo svi bili smešni kad smo počinjali. Uz šalu i Kaćine instrukcije trema i nesigurnost polako nestaju tako da je prvo penjanje prošlo samo uz već uobičajeno „pucaju ruke“.

Objašnjavamo da je to normalno jer se zbog neiskustva stiska alat i da će sa svakim sledećim ulaskom u smer to biti sve manje izraženo. Tako je i bilo, pa smo tokom sledećih ulaza radili na tehnici korišćenja alata, izmena ruku i kretanja u steni.

Oko dva, stena je u potpunosti bila na suncu i vrućina je bila neizdrživa. Pravimo pauzu i razmišljamo da li da siđemo na vežbalište da odradimo i kretanje sa derezama. Odustajemo od te ideje i nakon još nekoliko ulaza raspremamo smer. Uskoro nam

se pridružio i Nikola Arežina prvi vice šampion Srbije i odlazimo u smeštaj. Katarina i Nikola drže kraće predavanje o tendencijama razvoja u draj tulingu, a odgledali smo i par kratkih klipova sa svetskih kupova.

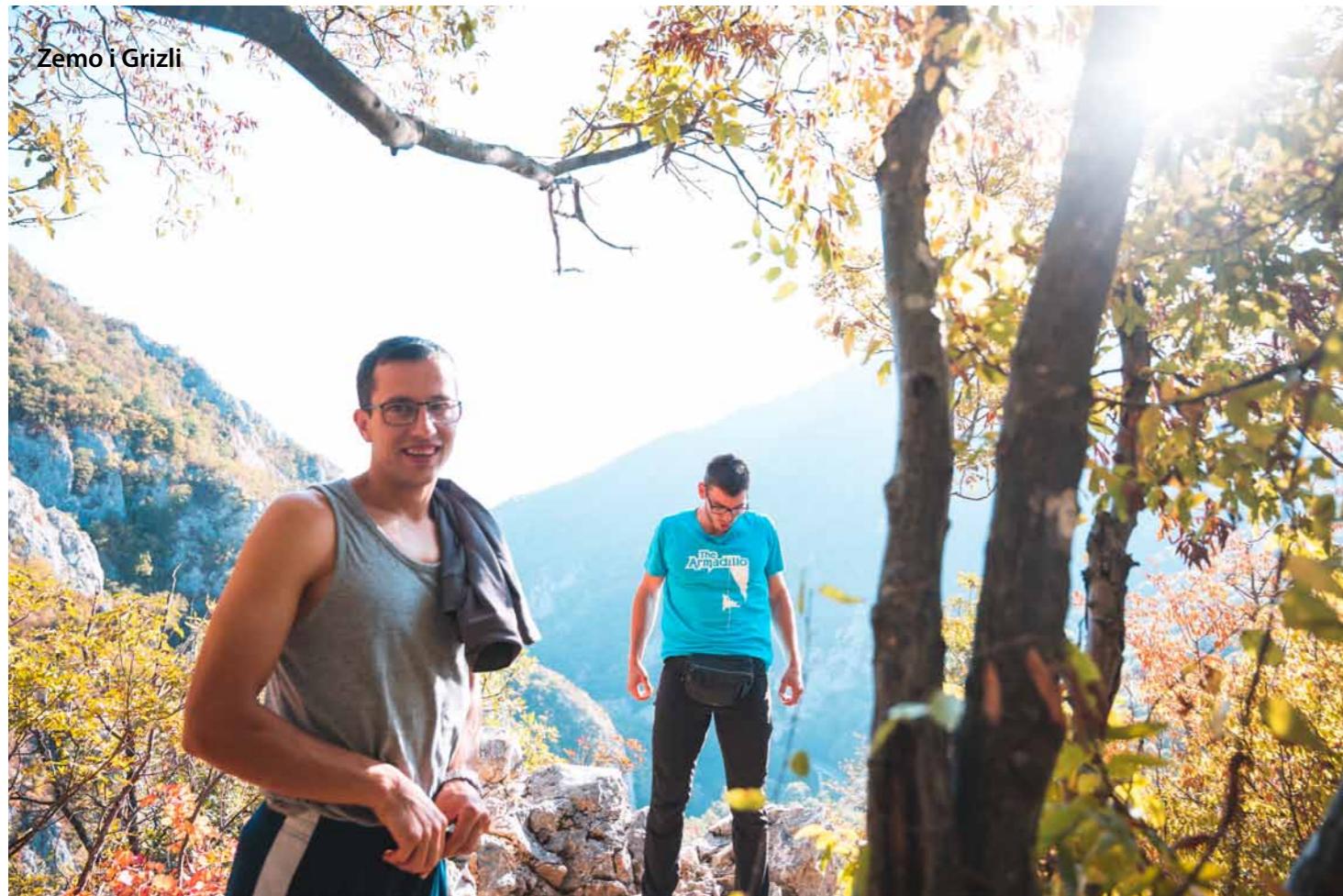
Sutradan stižu Siniša, Miloš i Nikola. Nikola je drugi kandidat koji se prijavio na radionicu. I on je penjač, kao i Ljubica, i postavljamo smerove za njih. Još jednom držimo uvodno predavanje, kratka demonstracija tehnika i nakon toga Nikola i Ljubica naizmenično penju. Nikola zbu-

jen samo u prvom ulazu, pažljivo sluša naša uputstva i posmatra takmičare dok penju smerove. Uporan, i sa svakim ulazom sve sigurniji oduševljava nas do kraja dana. Oboje su jako brzo napredovali i mnogo je doprinelo što treniraju sportsko penjanje. Nije ih omelo još toplije vreme nego prethodnog dana, uporno su penjali što se kaže „do otkaza“. Dok smo Siniša i ja osiguravali i radili sa polaznicima radionice, Katarina, Nikola i Miloš su penjali takmičarske smerove od prošle godine.

KES „ARMADILLO”

Kaća i Grzli

Dan je brzo prošao i došlo je vreme za povratak u Beograd. Dok sam silazila stazom setila sam se naših prvih akcija, dana kad nam je Petar pokazao okapinu i kad smo ga sa nevericom slušali kako je to mesto odlično za smerove. Tada sam mislila da je to preteško i nemoguće, a upravo sam ceo dan gledala kako to takmičari penju, a ni početnici nisu više smešni kao mi na početku. Nažalost, to nam je i dalje sem Lazinog boldera u Kikindi jedini poligon za trening.

Ispred prodavnice poslednja evaluacija i dogovor za sledeću radionicu kod Vilija Gučeka u Sloveniji. To će nam biti prva radionica bez Janeza Svoljšaka, dragog prijatelja i mentora. Mnogo smo izgubili, ali ostaje nam da i dalje radimo i razvijamo ovu disciplinu u bilo kojem okviru. Najveća nagrada su zadovoljna lica naših novih drajtulera.

DANIJELA BABOVIĆ
FOTO: NIKOLA TERZIĆ

Crna hronika ovog leta, nadam se zadnji put

I evo, još jednom pišem o bezbednosti i opasnosti, ovaj put bez hipotetike, a sve sa nadom da će ovo moje džvanjkanje bar nekog čitaoca zakočiti da se ne dopiše u ovu sumornu statistiku...

Bežmalo sam zakasnio da napišem kolumnu za ovaj broj. Ne piše mi se, tema je gorka da gorča ne može biti, a opet bih i ja radije skrenuo pogled. Vidim, većini lepo ide. Možda tako i treba. Mi smo živi, oni su poginuli - radujmo se zbog nas! Neki stvarno samo nisu imali sreće. Neki drugi... mislim, o mrtvima sve najbolje, ali krenuti u planinu kad se ne ide i kako se ne ide - više je nedostak zdravog razuma nego tamo nekakve sreće. Eto, prevalih to preko tastature. Znam da mrtvi ljudi ne mogu da mi odgovore ni da se opravdaju,

a verujte da bih i ja najviše voleo da sad dođu ispred mene, lupe mi dva šamara i nateraju da umesto ovog crnila pišem nešto lepše i veselije... Ali ne biva. I evo, još jednom pišem o bezbednosti i opasnosti, ovaj put bez hipotetike, a sve sa nadom da će ovo moje džvanjanjanje bar nekog čitaoca zakočiti da se ne dopiše u ovu sumornu statistiku.

Dakle, za sve koji misle da se sve da preživeti, za sve mlade, jake i besmrtnе, crna hronika planinarskog sporta. Podsećanje na one koji su se do juče zajedno

sa nama lomatali po raznoraznim Bogu-iza-tregerima, a onda uz svoje ime dodali umrlicu sa „tragično nastrađao”.

KOMOVI: NEMA VIŠE PERE

Posle bezbroj popetih vrhova, jednog lepog junskog dana, nastradao je naš Pera. Da li je išta uticalo to što se na svima dobro poznatim i krušljivim Komovima sneg još nije bio otopio, da li je samo bio neoprezan - možemo da pametujemo do u beskonačnost. Tek, ovog

TRAGEDIJA NA TATRAMA

Osećam potrebu da nešto kažem na temu tragičnih dešavanja u Tatrama...

Ko me ne zna, aktivan sam planinar devet godina a u Zakopanama živim evo skoro tri godine i verujte svaki slobodan dan provodim u Tatramama.

Priroda čini svoje a mi treba sami da se čuvamo. Ljudi su BUDALE. Veliki ideo u ovoj žalosnoj tragediji koja ima bilans petoro mrtvih, od toga dvoje dece i preko 80 teško povređenih, je ljudska bezobzirnost. Od ranog jutra vreme je bilo loše, sipila je kiša i oblačnost se pogoršavala. Prognoza je ukazivala na sve lošije vremenske prilike. Ipak... ljudi su i dalje penjali u planinu. Nakon kataklizme televizijske ekipe su sačekivali turiste na stazi u njihovom povratku i od njihovih izjava se moglo čuti da su mnogi nakon prve grmljavine okrenuli nazad i počeli da se vraćaju ALI mnogi su se uprkos početku grmljavine i dalje penjali. I to sa decom! U toku najgoreg nevremena, za lance se držalo preko 30 ljudi. Neki su stradali od udara groma, neki od udaraca raspršenog kamenja, a neki od proklizavanja na stazi kojom su tekle bujice.

Staza na Giewont je najpopularnija na Tatramama i kamenje je strašno izlizano i klizavo čak i u suvim uslovima. Možete zamisliti kako je kada pada kiša.

Svaki izlazak u planinu me razljuti ljudskom glupošću i nepoštovanjem prirode. Radim u prodavnici planinarske opreme i MNOGO puta imala sam prilike kako nadobudni očevi traže opremu za osiguranje svog sinčića koji ima zamislite već deset godina i on mora popeti Giewont! Izlaze na staze pijani, vuku decu na eksponirane delove Tati, nemaju nikakvu opremu, hodaju u krpenim patikama i džinsu a više puta sam lično imala priliku da pitam turistkinju zašto plače, odgovor je bio da je jako žuljaju patike i upravo čeka helihopter jer ne može da hoda(!?) Pogled na obuću - na nogama starke! Ne mogu da verujem da u Nacionalnom parku Tatre za takvu glupost ne naplaćuju podizanje helihoptera.

Juče su se na šetalištu Zakopana mogli čuti vrisci od neprekidne grmljavine, helihopteri su leteli non stop, do duboko u noć... Staza na Giewont je zatvorena do daljnog, u gradu je dan žalosti.

GORDANA ROŽEK

iskusnog planinara, više nema.

„Kako je saopšteno iz Gorske službe spasavanja, on je poginuo prilikom pada sa stene, na koju je dospeo kada ga je zakačio kamen koji je pao sa jedne litice i odbacio ga”.

RTANJ: ALEKSANDAR PRONAĐEN MRTAV

„Neće ga naći”, rekao mi je poznanik, iskusni GSS-ovac kada sam u utorak sa njim zapodenuo razgovor o pokrenutoj potrazi, „Njega više nema”. Nažalost, bio je

LAVINOZNO!

FOTO: [HTTPS://GSS.RS](https://GSS.RS)

u pravu. Planinar koji je u subotu uveče sam pošao na noćno planinarenje po Rtnju, nije više bio među živima, spasioci su našli samo telo. Ostavio je telefone u klimu, i otišao u planinu sam. Spasioce nije imao čime da dozove, niti je ko bio s njim da to učini za njega. Nije čak nikoga obavestio kuda će se kretati, i kada misli da se vrati. A u planinu se nikad ne ide sam...

„Spasioci Gorske službe spasavanja Srbije (GSS) pronašli su na planini Rtalj beživotno telo za koje se sumnja da pripada nestalom planinaru A. M. iz Novog Sada.“

LEBRŠNIK: DRAGOMIR DAVIDOVIĆ (75) I MILAN MATIĆ (84) POGINULI NA PLANINI LEBRŠNIK

Za one kojima je prva pomisao „šta će ti matorci uopšte u planini“, jedno „Stidite se!“. Niko od nas neće

biti večno mlad, a planina nam iz krvi izvetriti neće. Niti je Lebršnik izrazito opasna planina. Bar ne u nekim normalnim uslovima. Gusta magla, vlažan i klizav teren to svakako nisu. „Toliko gusta da se spasioci s baterijskim lampama nisu međusobno videli, a tokom potrage pravili smo međusobni razmak do 25 metara.“ po rečima GSS-a.

„Tela smo pronašli na 1.700 metara nadmorske visine, oko kilometar i po u teritoriji Crne Gore. Uzrok nesreće je, verovatno, gusta magla. Temperatura je bila deset stepeni uz jake udare vetra. Oni su za deset metara promašili stazu, a tu je trava veoma klizava i verujemo da su se okliznuli i pali niz stene, u ambis dubok oko 200 metara.“

TARTE

Troje ljudi vodi se kao nestalo, nakon što je na planini Tatre u južnoj Poljskoj u smrtonosnom udaru groma poginulo pet ljudi, dok ih je više od 150 povređeno. Grom je juče popodne udario grupu turista na vrhu Gevont, koji je visok 1.894 metara, kada je iznenada počela oluja koja se nije očekivala poslije sunčanog jutra.

„Ova situacija može da se uporedi sa terorističkim na-

padom. Povređen je veliki broj ljudi, uključujući decu“, rekao je šef službe za vanredne situacije Jan Krištof, prenosi AP.

On je dodao da su spasioci danas na obroncima popularne planine tragali za troje ljudi koji se nisu vratili u svoj smještaj, dok je preostalo dvoje nestalih jutros pronađeno.

Zvaničnici su saopštili da je grom ubio četvero ljudi u Poljskoj, među kojima dvoje dece, dok je turista iz Češke poginuo u susjednoj Slovačkoj, na drugoj strani planine.

Više od 150 ljudi koji su zadobili opekontine, prelome i srčane probleme prebačeno je u bolnicu u odmaralištu Zakopane, od kojih je 34 hospitalizovano.

„Ajde ljudi, srećno planinarenje, i pamet u glavu, da se ne vidimo u čitulji.“

ZMIJAT

NAJAVE AKCIJA | GODIŠNJI PLANOVI PLANINARSKIH KLUBOVA I DRUŠTAVA IZ SRBIJE: WWW.MOJAPLANETA.NET/NAJAVE_AKCIIA

VAŠU AKCIJU MOŽETE PRIJAVITI NA ADRESU:
MAGAZIN@MOJAPLANETA.NET

Planinarenjem će se baviti svako

Planinarenje nije elitistička izmišljotina. Planina je otvorena za sve, ali „svi“ moraju da budu svesni da ni jedno jedino pravo ne dolazi lako, već nosi punu vreću odgovornosti...

Pre par brojeva u magazinu „Moja planeta“ pisali smo o planinarstvu u svetu olakog shvatanja potrebe da svaki planinar koji drži do sebe (i drugih) mora imati odgovarajuću opremu, znanje i kondiciju. Malo je reći da su nam se pojedinci u inboks setili familije jer su se našli uvredeni zbog naše drskosti da spočitavamo poštenom svetu kako treba da se bavi „svojim hobijima“...

ZAŠTO PLANINARI MRZE GOJZE?

Duboka cipela osnovni je „moraš imati“ svakog planinara, bez obzira na vreme, mesto, godišnje doba, planetu... Pišući o obaveznoj planinarskoj opremi usudili smo se da pomenemo moderne tehnologije izrade i dali par saveta kako izabrati dobru cipelu. U naš inboks stigao je pozdrav od izvesne osobe koja nas je optužila da pokušavamo da oteramo „normalne ljude s planine“, jer zagovaramo „svemirsku tehnologiju koju retko ko može sebi da priušti“. „Dobro se zna“, napisala je ova osoba, „da svako može da se bavi planinarstvom. Ja, na primer, godinama hodam u jeftinim patikama i ništa mi ne fali, za razliku od onih koji imaju sve najskuplje na sebi, a ispuštaju dušu posle 100 metara.“

Kroz deset godina izlaženja, magazin „Moja planeta“ nije propuštao priliku a da čitaocu ne pozove u prirodu. Naša krivica je što smo smatrali da to treba činiti odgovorno, kako sebe i druge ne bismo uvalili u neprilike.

Svaka čast „jeftinim patikama“, ali bez „gojzi“ ne ide se u planinu. Naši prijatelji iz Gorske službe spašavanja Hrvatske imali su dinamično leto upravo zahvaljujući „jeftinim patikama“. Objave i apele HGSS na twiteru mnogi su lajkovali, ali očigledno, ne i prave osobe, budući da su se svako malo dizali helikopteri i iz rupa po velebitskom kršu iz nevolja čupali „planinari“ koji ne nose duboke cipele, „na tu vrućinu“... U mnogim alpskim zemljama postoji praksa da spasavanje helikopterom plaća u potpunosti oštećeni, ukoliko se utvrdi da nije adekvatno opremljen. Dakle, ako se u baletankama nađeš na planinarskoj stazi - sam si kriv i sam snosiš posledice svoje gluposti.

Verujemo da je to nešto nad čime bismo svi kolektivno trebali da se zamislimo i kao planinari i kao vodiči. Ko su ljudi koji u planinu kreću neadekvatno obuveni i ko su vodiči koji im gledaju kroz prste? Podlaženje „planinarima“ radi omasovljenja „planinarstva“ je medveđa usluga i planinari i planinarenju, te odličan recept za „štancanje“ razuzdane gomile s preveliko znanja i previše samopouzdanja. I tako dolazimo do porazne statistike da tek retki planinari umeju da pruže prvu pomoć, da znaju bar jedan čvor, o snalaženju

u prirodi i da ne pričamo... Hajde da ovom prilikom ne pričamo o „planinarima“ koji ne žele da stave šlem kako ne bi pokvarili frizuru i onima koji smatraju da dereze nisu deo zimske planinarske opreme! To su isti oni ljudi koji veruju da planinarenje nije sport, da ne zahteva nikakva materijalna, fizička ili duhovna ulaganja.

Za svaki hobi, pored afiniteta, mora da postoji i neko predznanje, neki čip. Čini se da je jedino planinarenje „hobi“ u koji ne moraš da uložiš ni znanja ni truda... Na svaku dobronameru sugestiju dobićeće: „Ko si ti da govorиш ko sme a ko ne sme u planinu...“

ZAŠTO PLANINARI MRZE SKLEKOVE?

A kad smo kod truda... Retki su planinari koji treniraju. Većina planinarenje trenira na planini, a nikako ne treba zaboraviti ni one koji jednom mesečno naprasno požele da smršaju pa krenu put visova. Zbog toga je sve tako teško - prokleti celo toliko žuri, a duboke cipele kao da su od betona. Upravo zato cele kolone planinara zastajkuju, pauziraju kod svakog drveta, gundaju, nerviraju se... Tada planinarstvo postaje sebi suprotnost - umesto da doživimo lepotu prirode i spoznamo i nju i sebe, postajemo nervozni i ogorčeni, a dan završavamo s pitanjem: „Šta mi je sve ovo trebalo?“. Da li će nas to učiniti boljim ljudima? Naravno da neće! Onaj ko u životu nije uradio ni jedan sklek - nikada ga neće ni uraditi, već će i sledeći put da krene na planinu i ogaditi planinarenje drugoj grupi. A ako se drznete da nešto kažete - spremite se na salvu uvreda jer... „Ko si ti da govorиш ko sme a ko ne sme u planinu...“

ZAŠTO PLANINARI MRZE KNJIGE?

Velika većina planinara nikada nije pročitala nikakvu literaturu o planinarstvu. To je fakat. Znamo jer smo u više navrata pisali o tome i dobijali „mišljenja“ da „planinarenje ne treba da bude isprazno teoretisanje“. U ovo „isprazno teoretišanje“ spada i definicija planinarstva, ponašanje planinara na stazi, planinarska etika i gomila „nepotrebnih stvari“...

Možda zbog toga tako često imamo situaciju na stazi da „jaka grupa“ juri na vrh i psuje „začelje“, dok „slaba grupa“ bezglavo trči da uhvati priključak i jednak sočno psuje one s čela. Iz istog razloga imamo durenja i negodovanja, prozivanja, traženje krvaca... Kada odrasli ljudi počnu da se ponašaju kao razmažena deca u robnoj kući - jasno je o čemu se radi. To su ljudi koji se nikada nisu potrudili da saznaju nešto o planinarstvu, ponašaju u grupi, solidarnosti i bontonu na stazi. Sve što su pročitali o planinarstvu može se sažeti u kakvu nemuštu motivacionu sličicu s društvenih mreža... To su ljudi koji, najzad, ni ne bi bili tu da nije sjajne prilike da naprave fotografije za Facebook ili Instagram... Probajte nešto da kažete... Znate šta sledi!

ZAŠTO PLANINARI MRZE PSIHOLOGIJU?

U jednom od spornih tekstova predstavili smo podelu tipova ličnosti s kojima možete da se sretnete u planini, kako među planinarama, tako i među vodičima. Napravili

smo „uputstvo za korišćenje“, ali i introspektivni lakmus kako bismo te osobine prepoznali kod sebe. Sudeći po porukama koje smo dobili, dirnuli smo u osinje gnezdo moralnih vertikalnih... Razlog tome je prozaičan: verujemo svakome ko nam kaže da smo lepi, ne verujemo nikome ko nam kaže suprotno!

I tu ponovo dolazimo do onih prokletih knjiga koje tako ne volimo da čitamo. Jer da smo ikada razmakli korice, u toj nepotrebnoj literaturi za planinare pronašli bismo i štošta o introspekciji, o procesima interakcije sa drugima, o kontroli sopstvenog ega i tolerisanju tuđeg, o uticaju prirode na duhovno zdravlje... Na kraju, sve se svodi na to da s planine siđe bolji čovek, a zašto, o, zašto se to nikada ne dešava? „Ali, ko si ti da govorиш ko sme a ko ne sme u planinu?“

KO SI TI?

Stvarno, ko si ti da imaš tu moralnu težinu da odrediš ko sme a ko ne sme da se uputi u planinu?

Za početak treba da budeš planinar koji svojim primerom pokazuje opremljenost, spremnost, marljivost, odgovornost,

tolerantnost i solidarnost. Mogao bi da budeš i vodič, koji neće podilaziti i gledati kroz prste, pa onda duvati u te iste prste kada neko stekne naviku da hvata krvine koje mu se mogu obiti o glavu. Kada se planinom krećeš u grupi, ne sme da bude mode, egoizma i soliranja. Ako je vodič već odgovoran, pa neka, za promenu, bude malo i autoritet!

Neadekvatno opremljeni ne kreću na stazu; osobe koje počinju da narušavaju celovitost i spokoj grupe - momentalno se isključuju sa staze. Zašto je vodič potrebno podsećati na to?

Najzad, pa šta ako i padne neko pitanje tipa „ko si ti da govorиш ko sme a ko ne sme u planinu“?! Ako je palo pitanje - nije pala glava! Vaše insistiranje na „sitnicama“ kakve su odgovarajuća oprema i fizička spremnost to mogu da spreče. Izgleda da i glava mora da padne da bi se ljudi osvezili! A mnogima ni to nije dovoljno...

Nećemo propustiti priliku da nerviramo „loše đake“: oni koji misle da se na planinarenje može ići u starkama, bez prethodne pripreme, nabruseni na okraj sa svakim ko misli drugačije - njima nije mesto na planini! ■

POJASEVI

Penjački pojasevi ZA DECU

*Počinje sezona penjanja na
veštačkoj steni - pravi je
trenutak da se i najmlađi
upute u ove veštine,
kako bi proleće dočakali
spremni*

STOP
ARE YOU
CLIPPED IN?

PENJAČKI POJASEVI

DEČJI MODELI

Petzl Oustiti

Okvirna cena: 55 €
Dobre osobine: udoban i siguran
Loše osobine: manji opseg podešavanja pojasa
Namena: sportsko penjanje
Tip pojasa: za celo telo
Težina: 440 g
Obim struka: 59 cm-71 cm

Mammut Ophir - Kid's

Okvirna cena: 52 €
Dobre osobine: udoban, velike petlje za opremu
Loše osobine: -
Namena: za sve penjačke discipline
Tip pojasa: sedeći
Težina: 300 g
Obim struka: 51 cm - 69 cm

Black Diamond Momentum Full-Body

Okvirna cena: 64 €
Dobre osobine: udoban, lagan
Loše osobine: ograničene upotrebe
Namena: sportsko penjanje
Tip pojasa: za celo telo
Težina: 365 g
Obim struka: 36 cm - 64 cm

Petzl Macchu

Okvirna cena: 46 €
Dobre osobine: visokog kvaliteta izrade, velike petlje za opremu
Loše osobine: nešto teži
Namena: za sve penjačke discipline
Tip pojasa: sedeći
Težina: 342 g
Obim struka: 53 cm - 64 cm

Edelrid Finn

Okvirna cena: 46 €
Dobre osobine: udoban, jednostavan za podešavanje
Loše osobine: male petlje za opremu
Namena: za sve penjačke discipline
Tip pojasa: sedeći
Težina: 290 g
Obim struka: 40 cm - 61 cm

Black Diamond Momentum - Kid's

Okvirna cena: 46 €
Dobre osobine: lagan, udoban
Loše osobine: -
Namena: za sve penjačke discipline
Tip pojasa: sedeći
Težina: 240 g
Obim struka: 56 cm - 69 cm

Cene su okvirne i zavise od zemlje u kojoj se prodaju.

PENJAČKI POJASEVI

DEČJI MODELI

PENJAČKI POJASEVI

DEČJI MODELI

Trango Junior

Okvirna cena: 50 €
Dobre osobine: udoban, bezbedan
Loše osobine: lošijeg dizajna
Namena: sportsko penjanje
Tip pojasa: za celo telo
Težina: 392 g
Obim struka: 30 cm - 59 cm

Edelrid Fraggle II

Okvirna cena: 55 €
Dobre osobine: siguran
Loše osobine: ograničena podešavanja, manje udoban
Namena: sportsko penjanje
Tip pojasa: za celo telo
Težina: 350 g
Obim struka: 44,5 cm - 55 cm

CAMP Bambino Full-Body

Okvirna cena: 55 €
Dobre osobine: potpuno podešiv, siguran
Loše osobine: nije udoban za dugotrajno nošenje
Namena: sportsko penjanje
Tip pojasa: za celo telo
Težina: 372 g
Obim struka: N/A

Petzl Simba

Okvirna cena: 55 €
Dobre osobine: jednostavan, lako podešiv
Loše osobine: manje udoban
Namena: sportsko penjanje
Tip pojasa: za celo telo
Težina: 430 g
Obim struka: N/A

Zlatni jesenji dani odlični su za planinarenje. Ali trebali biste da razmislite o nekim stvarima, kako ne bi bilo loših iznenađenja!

5 stvari koje treba uzeti u obzir PRI PLANINARENJU U JESEN

Priroda je najlepša dok se menja, a jesen je period velikih promena, koje transformišu čitave krajolike. Još uvek je dovoljno toplo da vaš ranac nije zatrpan rezervnim slojevima odeće, a sunčani zraci nisu žarki i iscrpljujući

- pravi je trenutak da se krene put poznatih i nepoznatih staza. Čak i sasvim neiskusni poklonici outdoor aktivnosti mogu da se oprebuju u planinarenju ili bicikлизmu, te prirodu dožive na najspektakularniji način. Međutim, priroda uvek ima

par iznenađenja za koje treba biti spreman.

1. KRATKI DANI

Tokom jeseni vreme je obično stabilnije nego leti. Nema iznenadnih pljuskova, učestale grmljavine,

visokih, iscrpljujućih temperatura... Ultravioletno zračenje je slabije i nema potrebe za nanošenjem više slojeva zaštitnih krema. Međutim, ima i jedna otežavajuća okolnost. Srednjom oktobrom u našoj vremenskoj zoni sunce zalazi već oko 18 sati. Jasno je

da kao iskusan planinar uvek nosite čeonu lampu, ali ne ostavljajte mesta iznenađenjima. Dakle, obratite pažnju na kraće dane, posebno na dugim trekovima, kako opasne deonice ne biste prelazili po mrklom mraku. Dobro isplanirajte „point of no return”,

ili precizno odredite vreme kada morate započeti povratak, bez obzira da li ste ostvarili zadati cilj ili ne.

2. MOKRO KAMENJE

Noći su hladnije i nakon padavina tlo se suši sporije. Stoga biste trebali nositi dobru obuću i biti oprezni na strmim stazama. Posebno je opasna orlošena trava, koja postaje ekstremno klizava. Ukoliko prelazite potoke - čuvajte se mokrih stena, a posebno onih obloženih mahovinom. Kod nesigurnosti mogu vam pomoći dobri i pouzdani štapovi. Koristite ih pri svakom koraku i ne štedite ih. Dobri štapovi dobro podnose opterećenje, a donekle čak i savijanje.

3. DNEVNI RITMOVI

U jesen klimatski kontrasti postaju jači: dok sunce sija, i dalje može biti dosta toplo; noću se, pak, temperatura drastično spušta. Ukoliko boravite u visokim planinama, dnevni ritmovi mogu proizvesti i do 30 stepeni temperaturne razlike. Stoga biste trebali imati nekoliko slojeva - kako odeće, tako i pokrivača. Bivkovanje može biti pravi izazov jer se spoljni slojevi mogu dodatno ohladiti od kondenza iz vreće i rose. Birajte kvalitetnu opremu koja će vam omogućiti komociju i na niskim temperaturama.

4. BELI VRHOVI

Na većim nadmorskim visinama možete očekivati sneg već u oktobru. Vremenske prognoze možda jesu pouzданije, a vreme stabilnije, ali planina uvek ima iznenađenje za nespremne planinare. I tu dolazimo do dereza, koje moraju da budu deo standardne opreme svih onih koji se zovu planinarama.

5. PLANINARSKI DOMOVI

Većina planinskih domova otvoreni su barem do sredine oktobra. Nakon toga, mnogi zatvaraju svoja vrata za goste. Neki se nakon kratkog jesenjeg šminjanja ponovo otvaraju kada se skijaške staze zabele, a mnogi ostaju zatvoreni do proleća. Kada planirate posetu nekom od njih, obavezno proverite da li rade, kako ne biste naišli na zatvorena vrata. To može biti dosta neprijatno ukoliko ste računači na boravak pod čvrstim krovom i niste poneli bivak. ■

GLEČERI SE TOPE

Da li su Alpi postali opasniji?

PHOTO BY SEBASTIAN PENA / MAMBARION UNSPLASH

Otanjanje glečera destabilizuje planine i povećava rizik od klizišta i poplava. Pa ipak, to otvara i nove mogućnosti za alpski turizam...

Bio je topao letnji dan, bez kapi kiše. Lokalci su spremali večeru, dok su turisti uživali u planinskom vazduhu šetajući među pitoresknim alpskim kućama. U Zermattu, u podnožju Matterhorna, nije bilo ni naznake da će se potoći koji teče kroz selo pretvoriti u divlju masu vode i blata.

Kad je Triftbach prošlog leta iznenada rasturio obale, srećom nije bilo gubitaka ljudskih života, ali je bujica oštetiла stambene objekte i infrastrukturu. Početak svega toga bio je iznenadno oticanje podzemnog jezera, formiranog ispod glečera nad turističkim gradom u kantonu Valais, kojeg je gradonačelnik Zermatta, Romy Biner-Hauser, kasnije nazvao „nepredvidivim čudom prirode”.

Bilo je veoma teško predvideti događaj ove vrste, priznaje Christophe Lambiel, specijalista geomorfologije i profesor sa Univerziteta u Lozani. Ono što se može predvideti je da će globalno zagrevanje povećati verovatnoću takvih ekstremnih događaja. „Neka alpska sela su u opasnosti”, kaže Lambiel.

ZAŠTO SU GLEČERI VAŽNI?

Istraživači swissinfo.ch pokušali su da otkriju učinketopljenja glečera na različitim visinama, te pronađu strategije koje se u Švicarskoj usvajaju kako bi se izborile s problemom.

- 3.000 - 4.500 metara: alpsi glečeri i krajolik
- 2.000 - 3.000 m: turizam i prirodne opasnosti

- 1.000 - 2.000 m: proizvodnja električne energije
- 0 - 1.000 m: vodni resursi

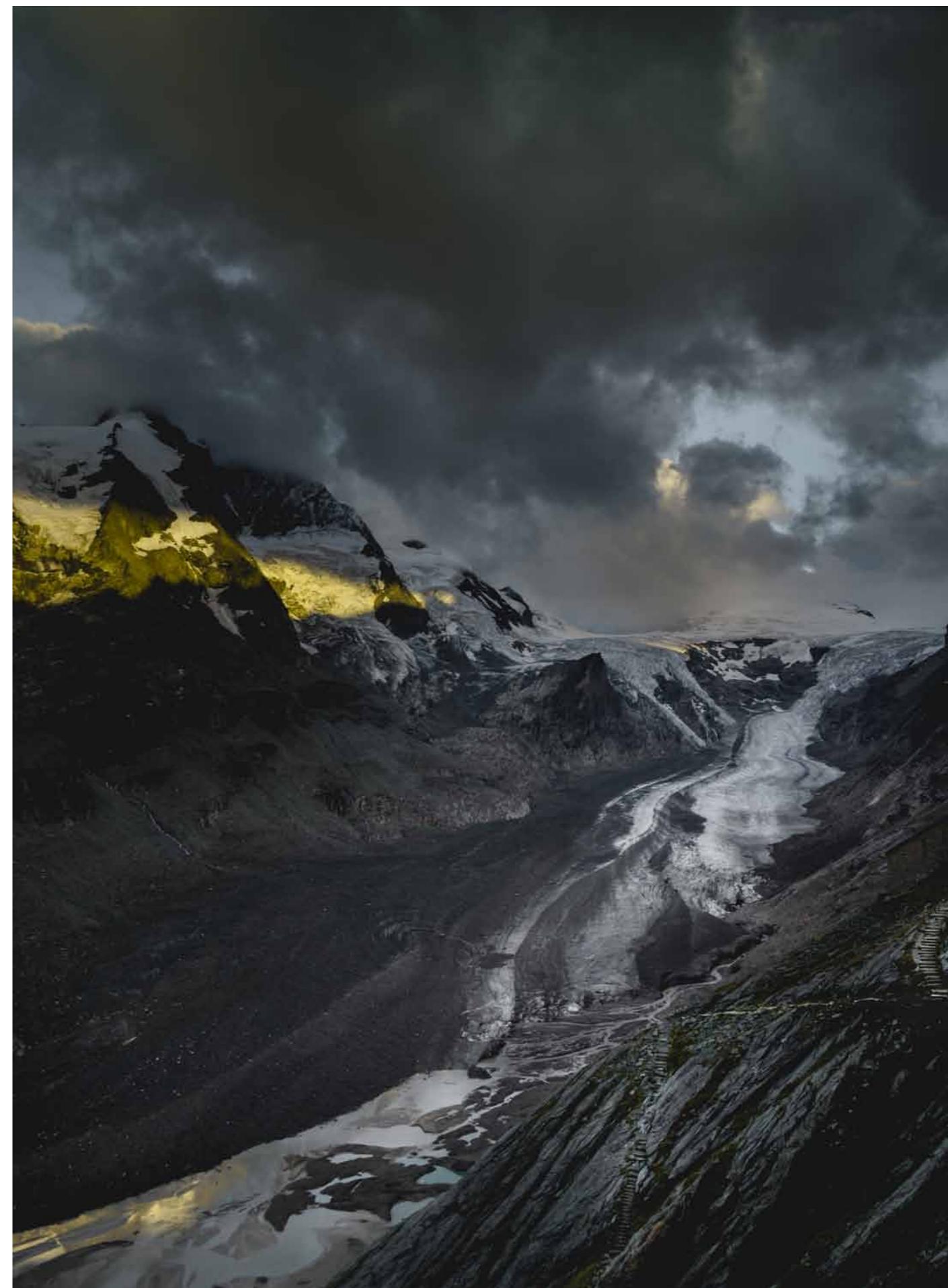
Zahvaljujući web kamerama i satelitskim slikama, bazi ili jezera koji se formiraju na vrhu ledenjaka mogu se adekvatno nadgledati. Jezero zvano Les Faverges na glečeru Plaine Morteexternal, između kantona Bern i Freiburg, na nadmorskoj visini od 2.700 metara, prirodno se svake godine isuši. Sistem upozorenja omogućava ljudima da znaju kada nivo vode počinje da opada.

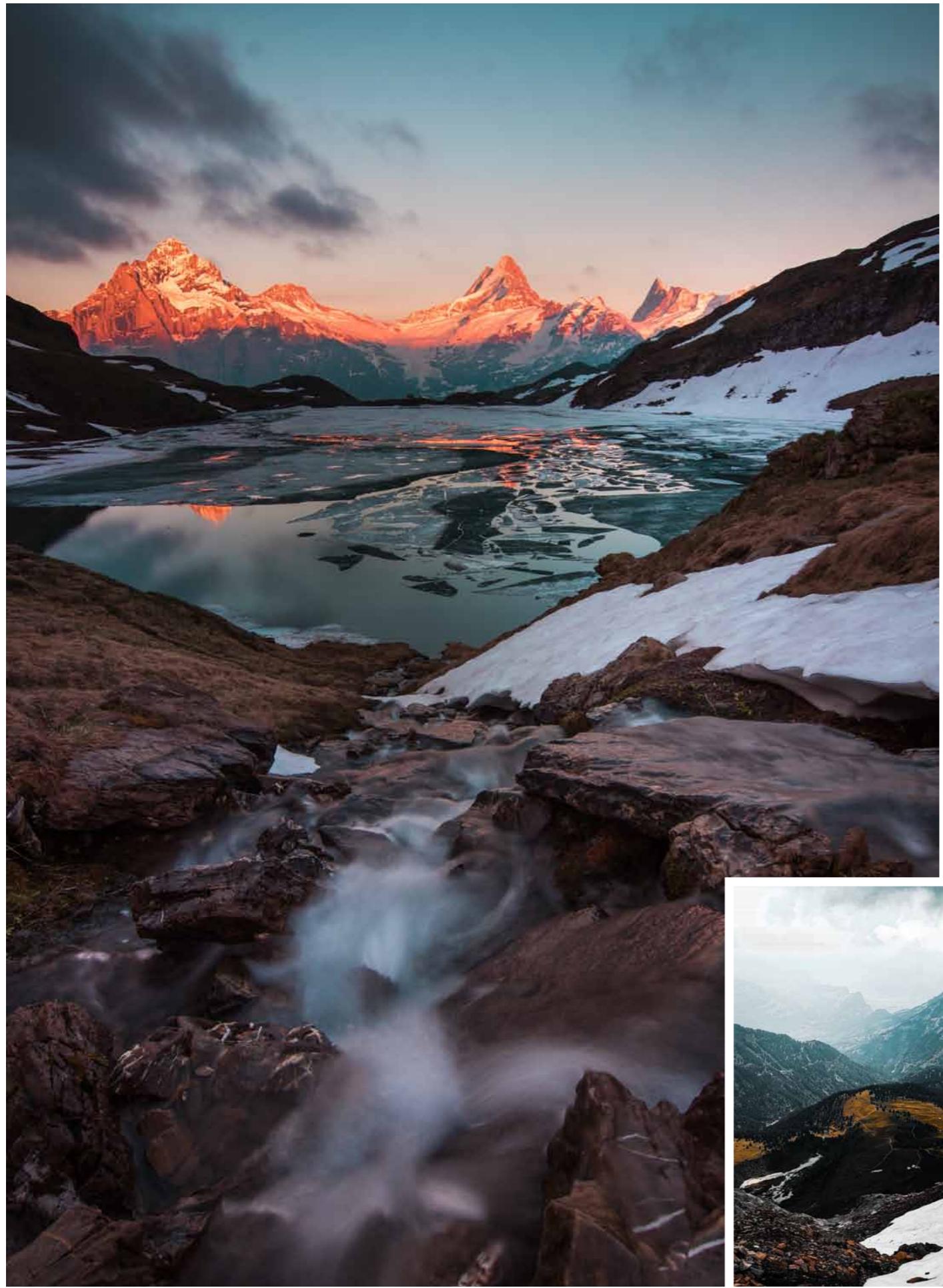
Međutim, Les Faverges iz godine u godinu postaje sve veći, a kako bi sprečio poplavu u selu Lenk i u dolini Simmen, nedavno je iskopan kanal za odvod. Isti je pristup korišćen i pre deset godina u slučaju donjeg ledenjaka Grindelwald u Bernskom Oberlandu.

Ono što više zabrinjava profesora Lambiela jesu vode koja se formiraju u glečerima, a skrivene su od pogleda.

Jezera ispod ledenjaka mogu sadržavati desetine hiljada kubnih metara vode koje će verovatno isteći bez upozorenja ukoliko voda pronađe put kroz led. „Mi postajemo svesni njihovog postojanja tek kada je kasno da se bilo šta učini - a to je ono što se dogodilo u Zermattu”, objašnjava Lambiel.

Pokušati prepoznati ta skrivena jezera pomoću sondi bilo bi „previše komplikovano i skupo”, rekao je kantonalni geolog Valaisa Raphaël Mayoraz. Postoje, međutim, alternativna rešenja: kao na primer upotreba geofona koji detektuju seizmičke talase i pokrete pod

zemljom, a takođe i senzora koji mere protok planinskih potoka.

JEZERA KAO TURISTIČKA ATRAKCIJA

Nova jezera koja su nastala kao rezultattopljenja glečera nisu samo dodatan faktor rizika od prirodnih katastrofa. Pojava vodnih tela na stenama prekrivenim ledom stvara i pejzaže koji mogu postati turistička atrakcija.

Prema studijskoj eksternoj vezi objavljenoj 2014. godine, švicarski Alpi možda će dobiti stotine novih jezera ukupne površine preko 50 kvadratnih kilometara. Ova ledenjačka jezera „dodaju vrednost pejzažu”, pokazalo je istraživanje. Jednostavnii viseći mostovi (poput mosta Trift u Bernskom Oberlandu), „via ferrate” i edukativne staze mogli bi postati nove atrakcije za ljudе koji uživaju u planinama.

PLANINE POSTAJU NESTABILNE

Jezera u Alpama sa nepredvidivim ponašanjem nisu jedina opasnost za sela, puteve i infrastrukturu u regionu.

„S povećanjem temperature, ono što se naziva ‘viseći’ glečeri na vrlo strmim padinama gube se, i mogu pokrenuti ledene lavine. Videli smo da se to dogodilo 2017. godine u Saas-Grundu, Valais”, objašnjava Lambiel.

Nestajanje glečera, a posebno topljenje permafrosta - trajno smrznuto tlo u Alpama iznad 2.500 metara - destabilizuje same planine. Mase rastresitog materijala mogu početi da klize pod pritiskom.

Nestabilnost alpskog krajolika i klizišta stalni je izazov za one koji upravljaju alpskim kućicama koje koriste planinari i penjači. Otprilike trećina od 153 smeštajnih objekata koje održava Švicarski alpsi klub blizu je glečera.

Da biste došli do brvnare Triftexternal, do kojeg

Prema studijskoj eksternoj vezi objavljenoj 2014. godine, švicarski Alpi možda će dobiti stotine novih jezera ukupne površine preko 50 kvadratnih kilometara. Ova ledenjačka jezera „dodaju vrednost pejzažu”.

se u jednom trenutku moglo doći pešice preko vrha glečera, sada je izgrađen jednostavan viseći most koji svake godine privlači stotine turista. Zbog klimatskih promena pristup svratištu „Monte Rosa” morao je biti potpuno preusmeren. Nova staza je sigurnija, kraća i treba manje održavanja. Ali tamo gde se ne mogu naći alternative, članovi SAC-a očistili su staze. Za René Wyss-a, zaduženog za održavanje planinskih staza, težak je i opasan posao na velikim visinama.

SADA OPASNije?

Profesor Lambiel sa Univerziteta u Lozani, kaže da ne oseća više rizik nego što je to možda bio slučaj u prošlosti. Sasvim suprotno. Opasnost koju glečeri uzrokuju smatra se „verovatno manjom” nego pre 150 godina. Razlog za to je dovoljno jednostavan: „Glečeri su postali manji, tako da je manje leda”. On je podsetio na prirodne katastrofe prošlog stoljeća, poput one 1965. godine na brani Mattmark u Valaisu, kada je poginulo 88 ljudi. Dva miliona kubnih metara leda i krhotina 30. avgusta razbilo je glečer Allalin, zahvativši gradilište brane Mattmark. Ogromna količina vode i blata zbrisalo je obližnje selo.

OPREZ PRI VRUĆEM VREMENU

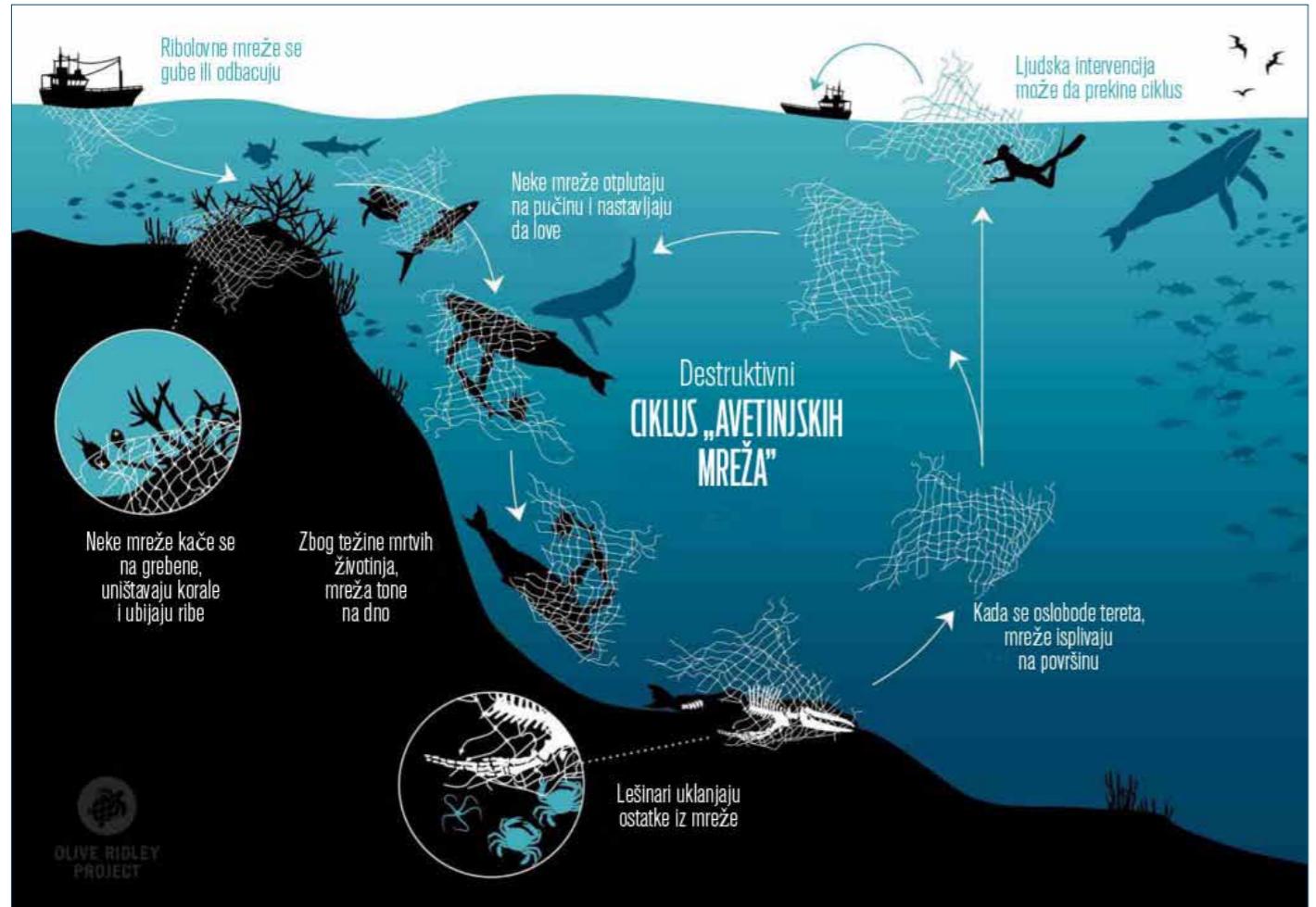
„Znamo koji su najrizičniji glečeri u Švicarskoj”, kaže Lambiel. U Valaisu treba nadgledati Trift i Weisshorn, iznad Zermatta.

I dok Švajcarska ima jednu od najgušćih mreža merenja u svetu, s nadzorom i sustavima ranog upozoravanja, ovaj istraživač i dalje misli da bi ljudi trebali biti oprezniji.

„Ne možemo sve kontrolirati. Savetovao bih svim alpinistima i penjačima da budu pažljivi i preduzmu sve mere opreza, posebno u periodima velikih vrućina.”

TEKST PREUZET S PORTALA:
SWISSINFO.CH

Odbojkaške mreže od odbačene ribolovne opreme

Svake godine u našim okeanima završi i do 800.000 tona odbačenih, ostavljenih ili izgubljenih ribolovnih mreža...

Tim ekologa pretvara „avetinske mreže“ u delove sportskog terena, pružajući novi život odbačenoj ribolovnoj opremi koja pluta svetskim okeanima i predstavlja veliku opasnost za živi svet.

Svetska organizacija za odbojku (Fédération Internationale de Volleyball - FIVB) udružila se s grupom za očuvanje mora „Ghost Fishing Foundation“ radi pokretanja projekta „Good Net“. Podržani saradnicima poput inicijative „Healthy Seas“, WWF i Greenpeace-a, projekt je osmišljen kako bi se morski okeani očistili od odbačene ribolovne opreme, pri čemu će se mnoge reciklirati u odbojkaške mreže i naći na sportskim terenima u lokalnim zajednicama širom sveta.

Prema podacima Ujedinjenih nacija, svake godine u našim okeanima završi i do 800.000 tona odbačenih, ostavljenih ili izgubljenih ribolovnih mreža.

„Avetinske mreže“ najčešće nastaju tako što tokom oluje ili u snažnim strujama ribolovci gube svoju opremu, a ove, nekada i više stotina metara duge „zamke“ mogu plutati više meseci, pa čak i godina, zaplićući ribe, morske ptice i sisare. Takođe, oko njih se mrsi morska trava i smeće, pa veoma brzo postaju plutajuća ostrva plastike na okeanu.

RAZORNI TALAS

Plutajuća ribolovna oprema može da pređe velike udaljenosti i nastavlja da lovi ribu dugo nakon što je napuštena. To je problem koji ne prepozna međunarodne teritorialne vode, niti razlikuje vrste vrsta koje zarobljava.

Neke odbačene mreže ostaju prikačene za grebene, gušći korale i ubijajući morski život. Druge se, nošene okeanskim strujama, leljuju u otvorenim vodama, gde zarobljavaju ribe, kornjače i veće sisare poput delfina, tuljana i kitova. Samo u američkim obalnim vodama u 2017. godini zabeleženo je 76 slučajeva da su se kitovi zapleli u „avetinske mreže“.

Opterećene telima mrtvih morskih životinja, mreže tonu na okeansko dno, gde ih dočekuju razna gladna bića.

Nedugo zatim, nakon što ih lešinari oslobođe balasta, napuštene mreže se ponovo uzdižu se na površinu i nastavljaju svoju smrtonosnu misiju.

UKUPAN UTICAJ

Ljudska intervencija u uklanjanju mreža iz naših okeana prekida ovaj destruktivni ciklus. Budući da je većina modernih mreža napravljena od izdržljivih sintetičkih vlakana, ova najljonska preda se može koristiti na nebrojeno mnoga načina.

Neke mreže se popravljaju tradicionalnim tehnikama i pretvaraju se u odbojkaške mreže za uživanje lokalnih zajednica. One tako ulaze u ciklus kružne ekonomije, te nekada opasne mreže dobijaju novu - malu, ali značajnu ulogu u pomaganju održivim naporima.

Prvi sportski događaj s recikliranim mrežama dogodio se 2016. godine, na čuvenoj brazilskoj plaži Copacabana, što je ujedno bilo i mesto održavanja turnira u odbojci na pesku na Olimpijskim igrama u Riju. Ovo je bila prva u nizu odbojkaških utakmica podržanih od FIVB-a, planiranih za različita mesta širom sveta, čiji je cilj podizanje svesti o šteti koju morskom životu i staništima čini napušten ribolovni alat.

Nick Mallos, direktor programa „Trash Free Seas“ u kompaniji „Ocean Conservancy“, koji vodi „Global Ghost Gear

Tekst je preuzet je iz ekološkog magazina „eEkolist“. „eEkolist“ je besplatan elektronski magazin koji izlazi u PDF formatu i do svojih čitalaca stiže putem e-maila. Izdanje prati i internet stranica koja je nalazi na adresi: <http://ekolist.org>. Prijavite se na mailing listu putem e-maila: redakcija@ekolist.org i mi ćemo vam poslati svaki novi broj.

Initiative“, ističe kako je trenutna situacija šteti ne samo morskim životinjama, već i ribolovcima.

„Kad je u moru velika količina ribolovnog alata, to u krajnjoj liniji utiče na buduću održivost. Veliki dio ulova propada, posledično opada populacija ribe, a to od ribara iziskuje dodatno vreme i trud“, kaže on.

Inicijativa okuplja pripadnike akademskog sektora, donosiće politika, privatne kompanije i nevladine organizacije da bi se uhvatili u koštač sa problemom „avetinskih mreža“.

WWW.WEFORUM.ORG

Nova knjiga „Kluba putnika“ DIVLJI GRADOVI

PORUČITE KNJIGU!

Cena knjige (sa uračunatim troškovima slanja):

SRBIJA: 880 dinara

HRVATSKA: 70 kuna

BOSNA: 13 KM

E-KNJIGA: 2,5 evr

Buy Now

10/11.2019. Moja planeta

Slučaj mini-hidroelektrane u Rakiti pred Savetom Evrope

Ljubaznošću članova redakcije
„Južnih vesti“ donosimo vam tekst
o borbi stanovnika **Rakite** protiv
izgradnje malih hidroelektrana...

Zbog toga što se ne sprovodi odluka o vađenju cevi na delu cevovoda za mini-hidroelektranu u selu Rakita, Udruženje za zaštitu zakonitosti i ustavnosti poslalo je žalbu Komitetu ministara Saveta Evrope koji je prihvatio da odlučuje o tom slučaju.

- Komitet, koji nadgleda izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu, obavestio je Udruženje za zaštitu ustavnosti i zakonitosti da je predmet prihvaćen na odlučivanje i da mu je dodeljen status „razmatranja sa pojačanom pažnjom“, kaže za Slobodnu Evropu Savo Manojlović iz ovog udruženja.

- Poslali smo Komitetu predstavku 31. jula, u kojoj tražimo reakciju te međunarodne institucije jer u Srbiji ne dolazi do izvršenja zakonske odluke da se u selu Rakita obustave radovi na izgradnji mini hidroelektrane i da se izvade bespravno podignute cevi iz reke - kaže Manojlović za Slobodnu Evropu.

On dodaje da se u selu Rakita događa ista povreda prava kao u slučaju „Kostić protiv Srbije“, a za koji je Evropski sud doneo presudu za nelegalnu gradnju u korist porodice sa Voždovca koja je dokazala da joj je ugrožen životni prostor.

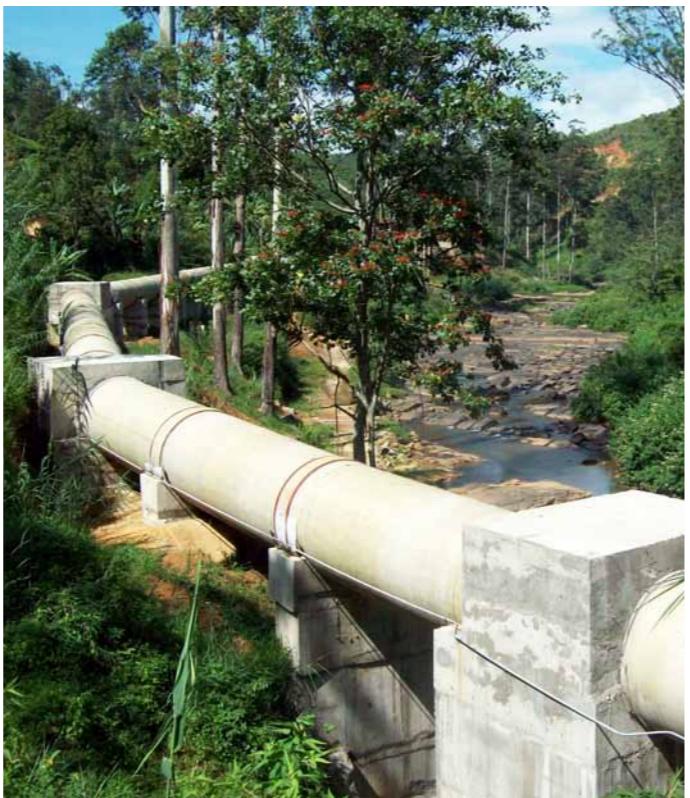
- Institucije su dužne da sproveđu rešenja o rušenju bespravno podignutih objekata. Imamo presudu Evropskog suda za ljudska prava u predmetu „Kostić protiv Srbije“ gde стоји да je država dužna da preduzme mera da se u svim narednim slučajevima takva rešenja sproveđe - ističe predsednik Udruženja.

Slobodna eko-zona Topli Do

Zbog toga što, uprkos obećanjima predsednika države i lokalne samouprave, još nisu preduzeti konkretni koraci da se zaustave aktivnosti investitora mini-hidroelektrana na Staroj planini, meštani Toplog Dola kažu da samoinicijativno proglašavaju moratorijum na sve MHE i slične projekte na svojoj teritoriji.

Nakon najnovijih dešavanja u ovom staroplaninskom selu i sukoba sa investitorom, koji je on ocenio kao linč, meštani kažu da će do zakonskog rešenja ovog pitanja ostati u pripravnosti, a danonoćne straže će ostati mostu.

Meštani su, u dogovoru sa ljudima i organizacijama koje ih podržavaju, proglašili „Slobodnu eko-zonu Topli Do“.

ILUSTRACIJA: WIKI OPEN SOURCE NE PREDSTAVLJA LOKACIJU U SRBIJI

e-stock
A G E N C Y

e-stock.us

Ružičasto jezero na Krimu

Zahvaljujući Instagramu ovog leta
saznali da Rusija ima neverovatne lokacije:
svoje Maldive, ružičasto sibirsko jezero
slanje od Mrtvog mora...

Ko se ne bi rado slikao i zaronio u lekovitu slanu vodu ovog jezera? Pa makar ga i zvali „Smrdljivo blato“.

Zahvaljujući Instagramu ovog smo leta saznali da Rusija ima neverovatne lokacije: svoje Maldive, ružičasto sibirsko jezero slanije od Mrtvog mora, ledenu letnju plažu u Jakutiji, pa čak i svoju Provansu.

Sada se Instagram aktivno puni fotografijama sa obala još jednog ružičastog jezera.

Sasik Sivaš je najveće kirmsko jezero. Nalazi se na zapadu poluostrva. Od Crnog mora ga deli uska linija kopna kojim prolazi autoput Simferopolj - Jevpatorija.

Jezero je slano a neobičnu boju ima zahvaljujući beta-karotinu, crveno-naranđastom pigmentu mikroskopskih algi. Sasik Sivaš može biti svetloružičaste ili izraženo crvene boje.

Retka ružičasta so jezera je bogata mineralima i lekovita. O tome su znali još starci Grki.

Ispod kristala soli krije se lekovito blato. U prevodu sa jezika kirmskih Tatara Sasik Sivaš je smrdljivo blato.

Preko leta nivo vode naglo opada pa se čini da će jezero presušiti. Ali i tada se može naći mesto za kupanje u veoma toploj vodi. ■

A close-up, low-angle shot of a bicycle's rear wheel hub and spokes. The hub is silver and polished, reflecting light. The spokes are thin and dark, radiating from the center. The background is blurred, showing more of the bicycle's frame and other components.

PATREON

